

**Uchwała Nr XXVII/200/17
Rady Miejskiej w Rynie
z dnia 25 stycznia 2017r.**

w sprawie zmiany „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6, art. 7 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 446) Rada Miejska w Rynie uchwala, co następuje:

- § 1. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych” przyjęty uchwałą Nr X/81/15 Rady Miejskiej w Rynie z dnia 28 października 2015r. i zmieniony uchwałą Nr XIX/141/16 Rady Miejskiej w Rynie z dnia 29 czerwca 2016r. otrzymuje brzmienie, jak w załączniku do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Ryn.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Jarosław Filipek

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik do
Uchwały Nr XXVII/200/17
Rady Miejskiej w Rynie
z dnia 25 stycznia 2017r.

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

Spis treści

Słowniczek pojęć	5
Wstęp.....	7
1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy.....	9
2. Charakterystyka Gminy Ryn.....	15
2.1. Historia Gminy.....	15
2.2. Położenie Gminy.....	17
2.3. Turystyka.....	19
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	21
3.1.Sfera społeczna.....	21
3.1.1. Ludność.....	21
3.1.2. Bezrobocie.....	23
3.1.3. Ubóstwo.....	24
3.1.4. Przestępczość.....	26
3.1.5. Edukacja.....	28
3.1.6. Życie publiczne.....	31
3.2.Sfera gospodarcza.....	33
3.2.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg PKD 2007.....	33
3.2.2. Najważniejsi pracodawcy.....	36
3.3.Sfera środowiskowa.....	37
3.3.1. Formy ochrony przyrody.....	38
3.3.2. Analiza składników środowiska.....	42
3.4.Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	46
3.4.1. Oświata	46
3.4.2. Służba zdrowia.....	47
3.4.3. Infrastruktura kulturalna	48
3.4.4. Zabytki.....	51
3.4.5. Tereny publiczne.....	54
3.4.6. Układ komunikacyjny.....	56
3.5.Sfera techniczna.....	59
3.5.1. Gospodarka wodno-ściekowa.....	59
3.5.2. Sieć elektroenergetyczna.....	61

3.5.3. Gospodarka odpadami.....	61
3.5.4. Budownictwo	62
4. Delimitacja obszarów zdegradowanego i rewitalizacji.....	66
4.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego.....	67
4.2. Obszar rewitalizacji.....	71
4.2.1. Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	72
5. Wizja stanu obszaru rewitalizacji.....	75
6. Cele rewitalizacji.....	77
7. Wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	80
7.1.Podstawowe projekty rewitalizacyjne	80
7.2. Uzupełniające projekty rewitalizacyjne	97
8. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	114
9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.....	120
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	124
11. System wdrażania programu rewitalizacji.....	128
12. System monitorowania programu rewitalizacji.....	132
Spis tabel.....	134
Spis rysunków	135
Spis schematów.....	136
Spis załączników.....	137

Słowniczek pojęć

Rewitalizacja - wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji;¹

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);²

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszary te wyznacza się za pomocą analizy wskaźnikowej, w której wartości wskaźników dla obszaru porównuje się z wartościami wskaźników dla całej gminy.

¹ Krajowa Polityka Miejska

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację;³

Program rewitalizacji - oznacza opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę wieloletni program działań w sferze społeczeństwa, gospodarki, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej zmierzający do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej oraz stworzenie warunków do dalszego rozwoju obszaru;

Projekt rewitalizacyjny – zaplanowane działanie w programie rewitalizacji i ukierunkowane na osiągnięcie jego celów oraz zgłoszone do objęcia albo objęte współfinansowaniem UE w ramach programu operacyjnego.

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

Wstęp

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej ujawniły szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach miejskich. W efekcie, w wielu miastach i dzielnicach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zestarzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. Sytuacja ta wymaga zdecydowanego i konsekwentnego przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom.⁴

W celu przywrócenia do życia obszarów zdegradowanych i stworzenia tam miejsc przyjaznych mieszkańcom, konieczne jest przeprowadzenie wieloetapowych i długookresowych działań rewitalizacyjnych.

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.⁵

W celu realizacji ww. założeń konieczne jest stworzenie instrumentu, który pozwoli na przeprowadzenie procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany oraz zgodny z celami interesariuszy tego procesu. Takim instrumentem jest Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn.

Rewitalizacja Gminy Ryn obejmuje przemiany obszarów zdegradowanych w pięciu sferach:

- Społecznej – zapobieganie patologiom społecznym, w tym aktywizacja społeczno-zawodowa osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zamieszkującej obszary zdegradowane;
- Gospodarczej – działania promujące zatrudnienie oraz ograniczające ryzyko przerywania aktywności zawodowej;
- Przestrzenno-funkcjonalnej – modernizacja przestrzeni publicznej w celu realizacji działań na rzecz integracji społecznej;

⁴ Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014

⁵ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

- Technicznej – poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych oraz dostosowanie ich do realizacji działań obejmujących kwestie społeczne oraz gospodarcze;
- Środowiskowej - racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.

Inicjatorem powstania Lokalnego Program Rewitalizacji gminy Ryn jest Gmina Ryn, która jako jednostka samorządu terytorialnego podejmuje działania zmierzające do rewitalizacji obszarów zdegradowanych znajdujących się w jego granicach administracyjnych.

Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 03 lipca 2015 r. oraz będzie obowiązywał na lata 2016-2023.

1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Program Rewitalizacji to wieloletni program operacyjny, podrzędny w stosunku do strategii rozwoju miasta, przyjęty i koordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego. Ma na celu rewitalizację określonego obszaru zdegradowanego lub obszarów zdegradowanych, realizowany zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowany z określonych źródeł. Program Rewitalizacji przedstawia rozwiązania konkretnych problemów zidentyfikowanych na zdegradowanych obszarach miast, wpływające bezpośrednio lub pośrednio na poprawę istniejącego stanu. Zakres przedsięwzięć, stanowi odpowiedź na konkretne, zidentyfikowane w Programie Rewitalizacji problemy obszarów zdegradowanych i jest jednocześnie możliwy do sfinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Rewitalizacja stanowi jeden z celów głównych, a także jeden z wątków tematycznych Krajowej Polityki Miejskiej. Celem strategicznym KPM jest "wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców".

Z zapisów *Krajowej Polityki Miejskiej* wynika, że rewitalizacja stanowi obecnie jeden z priorytetów działań rządowych, kładąc największy nacisk na popularyzowanie idei miasta zwartej, prowadzeniu procesów inwestycyjnych w sposób zrównoważony, a także potrzebie kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Sytuacja ta jest również widoczna w założeniach dotyczących Narodowego Planu Rewitalizacji.

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji będzie poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie stworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn jest dokumentem strategicznym z elementami operacyjnymi, mającym swoje podstawy w diagnozie istniejących problemów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W ramach programu rewitalizacji będą realizowane cele strategiczne i operacyjne wpisujące się w strategiczne dokumenty o zasięgu europejskim, krajowym, regionalnym oraz

lokalnym. Wykaz najważniejszych dokumentów strategicznych wraz z ich celami, do których nawiązuje poniższy dokument, zamieszczono w poniższej tabeli (Tab. 1).

Tabela 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Ryn z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Nazwa dokumentu strategicznego lub planistycznego	Cel/Priorytet/Obszar strategiczny dokumentów strategicznych lub planistycznych
Zasięg europejski	
Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Priorytet 3: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
Zasięg krajowy	
Umowa Partnerstwa	Priorytet I - Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom Priorytet II - Spójność społeczna i aktywność zawodowa Priorytet III - Infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu zatrudnienia Priorytet IV - Środowisko i efektywne zarządzanie zasobami
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych Cel 11 - Wzrost społecznego kapitału rozwoju
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego Cel III.1. Integracja społeczna Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

	<p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie</p>	<p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych („spójność”),</p> <p>Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).</p>
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020</p>	<p>Cel 2 - Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne</p> <p>Cel 4 - Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego</p>
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020</p>	<p>Cel 1 - Wzrost zatrudnienia</p> <p>Cel 2 - Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</p> <p>Cel 3 - Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Cel 4 - Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej</p> <p>Cel 5 - Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli</p>
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</p>

	<p>Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski</p> <p>Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego</p>
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	<p>Priorytet I - Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego</p> <p>Priorytet III - Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP</p>
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	<p>Cele tematyczne:</p> <p>Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników</p> <p>Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem</p> <p>Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020	<p>Cel główny: Wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej</p>
Zasięg regionalny	
Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2025	<p>Cel szczegółowy 1. Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Cel szczegółowy 2. Wzrost aktywności społecznej</p> <p>Cel szczegółowy 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020	<p>Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p> <p>Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami</p> <p>Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p> <p>Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p> <p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie,</p>

	szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego	<p>Cel 1. Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju.</p> <p>Cel 2. Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich</p>
Zasięg lokalny	
Strategia rozwoju Miasta i Gminy Ryn na lata 2010 – 2020	<p>Cel 5. Poprawa jakości usług sfery edukacji i kultury;</p> <p>Cel 6. Poprawa sfery społecznej: zdrowie i działalność społeczna.</p>
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego obejmującego Miasto i Gminę Ryn	Zadaniem jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Ryn na lata 2015 – 2021	<p>Cel 1. Zwalczanie bezrobocia i przeciwdziałanie jego skutkom;</p> <p>Cel 2. Organizowanie i rozwijanie kompleksowego wsparcia dla dzieci i młodzieży szkolnej;</p> <p>Cel 3. Organizowanie pomocy w rozwiązywaniu i ograniczaniu patologii;</p> <p>Cel 4. Pomoc rodzinom w uzyskaniu samodzielności finansowej i eliminowanie postaw roszczeniowych.</p>
Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie Gminy Ryn w 2016 r.	<p>Zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie środowiska wypracowującego nowe koncepcje pracy edukacyjnej. 2. Wdrażanie nowoczesnych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży poprzez organizowanie i finansowanie szkolnych programów profilaktycznych, zajęć edukacyjno –

	<p>rozwojowych oraz specjalistycznych form terapii psychologicznej.</p> <p>3. Organizowanie profilaktycznych i terapeutycznych form wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dotkniętych patologią społeczną.</p> <p>5. Dofinansowywanie koncertów, imprez i innych form artystycznych o charakterze profilaktyczno-terapeutycznym.</p> <p>6. Dofinansowanie lokalnych kampanii profilaktycznych, promocja imprez bezalkoholowych i zdrowego stylu życia.</p> <p>7. Wspieranie działań służących rekreacji i zabawie młodzieży bez alkoholu oraz zorganizowanych form pozalekcyjnych zajęć sportowych i rekreacyjnych. Promowanie zdrowego stylu życia poprzez zintegrowanie działań profilaktycznych z aktywnością sportowo – turystyczną.</p> <p>8. Dofinansowanie zadań służących eliminowaniu przypadków naruszeń prawa i porządku publicznego w mieście.</p>
--	---

Źródło: Opracowanie własne

2. Charakterystyka Gminy Ryn

2.1. Historia Gminy

Najstarsze informacje o Rynie, a właściwie o krzyżackim zamku, który dał początek osadzie i późniejszemu miastu Ryn, pochodzą z kroniki Wiganda z Marburga z 1377 r.

Zamek ryński wybudowano na wzgórzu będącym wąskim przesmykiem pomiędzy dwoma jeziorami, z których jedno stanowiło naturalną fosę. Kompleks zamkowy składał się z zamku właściwego oraz położonego na wschód podzamcza. Budowla mieściła izby mieszkalne, gospodarcze i magazyny. Dwukondygnacyjny, drewniany ganek obiegał dziedziniec wewnętrzny, z którego wchodziło się do środka. Parter, pozbawiony okien w murze zewnętrznym, pełnił rolę piwnicy. Główne, najbardziej reprezentacyjne pomieszczenia: kaplica, kapitularz (sala zebrań i narad), refektarz (jadalnia) – znajdowały się na pierwszym piętrze, drugie natomiast pełniło rolę spichlerza. Podzamcze mieściło stajnie, stodoły, kuźnię itp. Podstawowym elementem fortyfikacyjnym budynku zamkowego były ceglane mury zewnętrzne o niewielkich oknach. Funkcje obronne spełniał ganek (biegnący pod dachem, na murach zewnętrznych), z którego można było odeprzeć atakujących wrogów rozgrzaną smołą lub strzałami z łuku, kuszy bądź później – broni palnej.

W 1393 r. Ryn stał się stolicą komturstwa. Pierwszym ryńskim komturem był wójt tczewski Fryderyk von Wallenrod. W zamku ryńskim rezydował konwent. Zgodnie z założeniem powinien składać się z komtura, dwunastu rycerzy oraz sześciu kapłanów. W praktyce liczby te okazywały się bardzo różne. Komtur, jako zwierzchnik, zarządzał zamkiem i podległymi dobrami. Był odpowiedzialny za ściąganie podatków i danin, posiadał władzę sądowniczą, a nade wszystko był głównym dowódcą wojskowym okręgu i głową wspólnoty zakonnej. Oprócz znaczenia militarnego, zamek pełnił rolę administracyjno-gospodarczą, zaopatrując zakon m.in. w ryby, miód i mięso dzikiej zwierzyny. Ryńskiemu komturowi podlegały zamki m.in. w Lecu (Giżycku), Szestnie i Barcianach. Miał on do dyspozycji duży statek, kilka mniejszych, rybackie łodzie i powstałą ok. 1412 r. hutę żelaza. W trosce o rozwój gospodarczy wybudowano liczne folwarki i majątki (m.in. folwark Sancti Nicolai – dzisiejsze Mikołajki). Zaczęły powstawać tartaki i młyny. Otaczające zamek jeziora (Ryńskie i Ołów) połączono podziemnym, murowanym kanałem o długości ponad 170

m., jest to jeden z ciekawszych zabytków pokrzyżackich). Wykorzystując siedmiometrową różnicę poziomów między jeziorami uzyskano naturalny napęd zamkowego młyna.

W czasie Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim głównym zadaniem wojsk ryńskiego komtura było strzec obszaru między Puszcą Piską a Pregołą (tędy właśnie, jak sądzono, miały próbować dostać się do Malborka chorągwie polsko-litewskie). W 1422 roku Ryn zdegradowano do rangi prokuratorii. Mimo strategicznego położenia, grubych murów i masywnej konstrukcji, zamek nie oparł się oblężeniu powstańców Związku Pruskiego w połowie XV w. Ocalałych Krzyżaków bezlitośnie topiono w okolicznych jeziorach i bagnach. W krzyżackie władanie powrócił zamek po niespełna roku, odbity przez zaciężne wojska. Kończący wojnę trzynastoletnią traktat toruński z 1466r pozostawił Ryn w obrębie państwa krzyżackiego. Komturstwo przywrócono tu w 1468 r. (1477).

Wraz z zamkiem rozwijała się osada (podzamcze), która dała początek przyszłemu miastu. W końcu XV w. Podzamcze otrzymało prawa osiedla targowego, co w znacznym stopniu przyczyniło się do jego rozwoju.

W XVI w. Ryn stał się centrum administracyjno - osiedleńczym. Po likwidacji Zakonu Krzyżackiego, a co za tym idzie również komturstwa ryńskiego, utworzono tu Starostwo Prus Książęcych.

Nadzieje na dalszy rozwój osady rozwiął najazd tatarów, którzy w połowie XVII w. spustoszyli całą okolicę, biorąc część mieszkańców w jasyr. Pół wieku później epidemia dżumy dokonała wielkich spustoszeń, że niektóre wsie wyludniły się niemal całkowicie. Pozostali przy życiu mieszkańcy opuszczali swoje domostwa, chroniąc się w pobliskich lasach.

W 1723 r. Ryn otrzymał prawa miejskie. Miało to spowodować wyjście z impasu spowodowanego minionymi klęskami i ułatwić rozwój. Przybywającym osadnikom oferowano wiele przywilejów, m.in. przyznawano bezpłatnie plac na budowę domu, pokrywając trzecią część kosztów jego budowy, zezwalano na bezpłatny wyrąb drzew. W połowie XVIII w. władze wystawiły zamek na licytację. Od tamtej pory aż do połowy XIX w. zmieniali się jego prywatni właściciele, a przechodzący z rąk do rąk obiekt coraz bardziej chylił się ku upadkowi. W połowie XIX w. w przebudowanym zamku powstało więzienie. Czterystu sześćdziesięciu ośmiu osadzonych tu więźniów zatrudniono do ciężkich robót, min. przy budowie drogi do Sterławek Wielkich. Niemal do końca XVIII w. Ryn był miastem polskim. W XIX w. zaczęto prowadzić systematyczną i stanowczą akcję germanizacyjną. Sprowadzono osadników z Niemiec, ograniczając lub nawet zakazując osiedlania się Polakom. W połowie XIX w. stosunek ludności polskiej do niemieckiej wynosił dwa

do jednego, a podczas ogłoszonego w 1920 roku plebiscytu, za Polską nie padł już ani jeden głos.

W okresie międzywojennym Ryn zasłynął jako miejscowość uzdrowiskowa. W mieście funkcjonowało sześć hoteli, liczne nocne lokale, dancingi, bary, kąpieliska i łaźnie. Można było tu przybyć parostatkami, autobusami pocztowymi albo kolejką wąskotorową. Oprócz białych, miasteczko posiada jednak czarne karty swojej historii, a to za sprawą zamkowego więzienia, będącego ponoć miejscem kaźni przeciwników Hitlera. Być może w czasie II Wojny Światowej mordowano tu także przestępców politycznych, oraz robotników zaciągniętych na przymusowe roboty.

Po wojnie zamek przez długie lata był siedzibą urzędu miejskiego i innych instytucji. Od 2001 r. stanowi własność prywatną. Od 2006 r. funkcjonuje jako Centrum Kongresowo – Wypoczynkowe "Hotel Zamek Ryn".⁶

2.2. Położenie Gminy

Gmina miejsko-wiejska Ryn położona jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie giżyckim. Od wschodu graniczy z dwoma innymi gminami powiatu giżyckiego, tj. Miłki i Giżycko. Od południa graniczy z Gminą Mikołajki, od zachodu z Gminą Mrągowo (obie z pow. Mrągowo) oraz z gminą Kętrzyn od północy (pow. Kętrzyn). W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie suwalskim. Siedziba gminy to miasto Ryn.

Gmina Ryn obejmuje powierzchnię 204,54 km², z czego ponad 115 km² (56%) stanowią użytki rolne, 52,25 km² (25%) – to obszary leśne, zaś blisko 22 km² (ok. 10%) zajmują wody (jeziora i kanały). Obszar zurbanizowany gminy Ryn obejmuje jedynie 5,84 km², z czego ponad 4 km² zajmuje gminna stolica – miasto Ryn. Ryn ma 2984 mieszkańców, co stanowi połowę wszystkich mieszkańców gminy (5944 osób w 2015 r.), z których reszta zasiedla 32 wsie i osady (Bachorza, Canki, Dzikowizna (obecnie niezamieszкана), Głębowo, Grzybowo, Hermanowa Wola, Jezioro, Knis, Knis-Podewsie, Kronowo, Krzyżany, Ławki, Ławki PGR, Mioduńskie, Mleczkowo, Monetki, Mrówki, Orło, Prażmowo, Rybical, Ryn Kolonia, Ryński Dwór, Ryńskie Pole, Siejkowo, Skop, Skorupki, Słabowo, Stara Rudówka, Sterławki Wielkie, Szymonka, Tros, Wejdyki i Zielony Lasek.

⁶ www.miastoryn.pl

Rysunek 1. Mapa Gminy Ryn

Źródło: www.miastoryn.pl

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta została ukształtowana historycznie i uwarunkowana w znacznym stopniu bezpośrednim położeniem miasta na brzegu jezior Ryńskiego i Oława. Zabudowa Rynu, mimo zniszczeń wojennych i przekształceń powojennych ma dobrze zachowaną historyczną zabudowę, która wkomponowana pomiędzy jeziora i wzgórza czyni miasto bardzo malowniczym. Pod względem fizyczno – geograficznym obszar gminy należy do dwóch jednostek naturalnych, mianowicie: Pojezierza Mrągowskiego oraz Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Pod względem warunków

geomorfologicznych obszar gminy Ryn znajduje się w całości w zasięgu pomorskiej fazy zlodowacenia bałtyckiego.⁷

2.3. Turystyka

Gmina Ryn leży na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich, a tym samym posiada duży potencjał turystyczny ze względu na położenie i panujące tam warunki przyrodnicze.

Nabrzeże jeziora Ryńskiego, to jedno z piękniejszych miejsc na Mazurach. Jego wyjątkowość polega na tym, że można tu dopłynąć niemal z każdego zakątka Krainy Wielkich Jezior. Jezioro Tałty, wraz z Ryńskim stanowią największe i najdłuższe jezioro w okolicy (20km) i jednocześnie odnogę Szlaku Wielkich Jezior, którą wpływa się niemal do centrum miasta. Niezwykły urok jezior Tałty i Ryńskiego, ich urozmaicona linia brzegowa, liczne zatoki, półwyspy i wyspy i atrakcyjne miejsca do biwakowania zachęcają do zboczenia z głównego szlaku i dopłynięcie do Rynu. W nowym porcie przy pomostach można cumować jednocześnie sześćdziesiąt jachtów. Warto zajrzeć do znajdującego się nieopodal odrestaurowanego młyna z XIX w. Ryńskie nabrzeże jest ulubionym miejscem wypoczynku mieszkańców i turystów. Nowa promenada z ławeczkami, stylowymi latarniami, wiatami i bajecznym widokiem na jezioro zachęca do spacerów.

Grodziska to trwałe element mazurskiego krajobrazu. W okolicy znajduje się ich co najmniej kilkanaście. Nie wszystkie są tak widoczne i imponujące, jak jedno z najpiękniejszych, a zarazem najbardziej charakterystycznych – grodzisko usytuowane w pobliżu wsi Jeziorko. Użytkowano je w epoce żelaza (ok. II poł. I tysiąclecia p.n.e.), oraz w czasach wczesnego średniowiecza. Grodzisko nie było stale zamieszkałe. Można zdecydowanie mówić o jego obronnym charakterze, ponieważ stanowiło miejsce schronienia dla mieszkańców pobliskiego osiedla w czasie zagrożenia. Monumentalne, imponujące wzgórze robi wrażenie, szczególnie z większej odległości. Widać wtedy jego wielkość i piękno. Ze względów strategicznych i praktycznych, Galindowie budując swoje osady, wykorzystywali ukształtowanie terenu, oraz obecność jezior i lasów. Majdan w centrum grodziska, znacznie wybrzuszony, otoczony jest kamienno - ziemnym wałem. Dawniej wał był dodatkowo wzmocniony drewnianą palisadą. Od strony wschodniej, gdzie znajdowała się brama wjazdowa widoczne jest nieznaczne jego obniżenie. Podczas prac archeologicznych

⁷ Strategii rozwoju Miasta i Gminy Ryn na lata 2010-2020

znaleziono tu wiele przedmiotów pochodzących z różnych epok (gliniane naczynia, kamienne narzędzia, wyroby z brązu). Grodzisko położone jest około 900 metrów na południowy wschód od wsi Jeziorko, kilkanaście kilometrów od Rynu. Z jego wierzchołka roztacza się piękny widok na okolicę. W pobliżu, na zachód od wsi znajduje się „Zamkowa Góra” - najwyższe wzniesienie w okolicy (188m.).⁸

Szczególną formą turystyki, która w szczególności ma dobre warunki do rozwoju na terenie gminy Ryn, jest turystyka wodna. W szczególności:

- żeglarstwo,
- turystyka i rekreacja motorowodna,
- turystyka kajakowa,
- turystyka wędkarska.

Turyści mają do dyspozycji szeroką gamę bazy noclegowej. Na terenie gminy funkcjonuje wiele pensjonatów, gospodarstw agroturystycznych, domów noclegowych oraz campingi. Większość z ww. obiektów noclegowych funkcjonuje jedynie w sezonie letnim.

Ponadto na terenie gminy działa Punkt Informacji Turystycznej. Ulokowany jest w samym centrum miasta, tuż przy Placu Wolności. Każdy turysta, który odwiedza Ryn wie, gdzie może uzyskać informację na temat atrakcji w Rynie i okolicy bliższej oraz dalszej, noclegów, gastronomii, imprez na terenie Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i nie tylko oraz wszelkich innych. W Punkcie Informacji Turystycznej dostępne są bezpłatne, wielojęzyczne materiały informacyjne. Każdy turysta otrzyma profesjonalną pomoc, która ułatwi mu pobyt w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich.

⁸ www.miastoryn.pl

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

3.1. Sfera społeczna

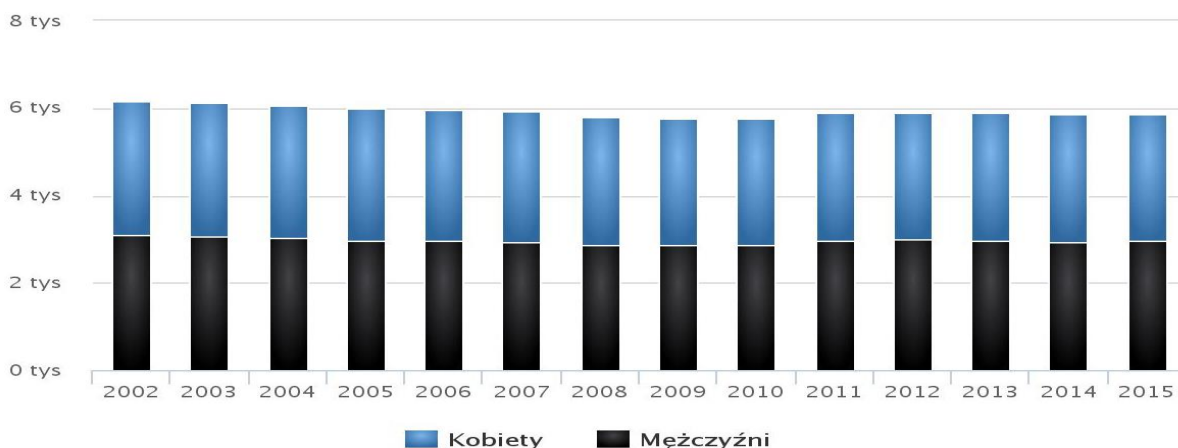
Zagadnienia sfery społecznej nabiera w dzisiejszych czasach szczególnego znaczenia, gdyż jakość kapitału ludzkiego warunkuje tempo rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych. Perspektywa rozwoju poszczególnych ośrodków uzależniona jest od sytuacji demograficznej, tj. wielkości populacji, jej charakteru (struktura wieku, płci, zawodowa), a także różnego rodzaju trendów demograficznych. Są to istotne determinanty świadczące o potencjale rozwojowym i inwestycyjnym. Innymi, równie istotnymi kwestiami poruszonymi w części społecznej diagnozy są: edukacja, kultura, ochrona zdrowia i opieka medyczna, pomoc społeczna, sport i rekreacja oraz aktywność obywatelska mieszkańców. Podjęcie działań ukierunkowanych na wzmocnienie spójności społecznej jest priorytetem z punktu widzenia rozwiązywania powszechnie występującego problemu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

3.1.1. Ludność

Analiza struktury demograficznej jest niezwykle istotna w kontekście dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Ryn, ponieważ determinuje skalę i rodzaj potrzeb mieszkańców.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy Ryn na koniec 2015 roku na terenie gminy mieszkały 5944 osoby. W latach 2002-2015 liczba mieszkańców zmalała o 4,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,2 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.(Rys. 2)

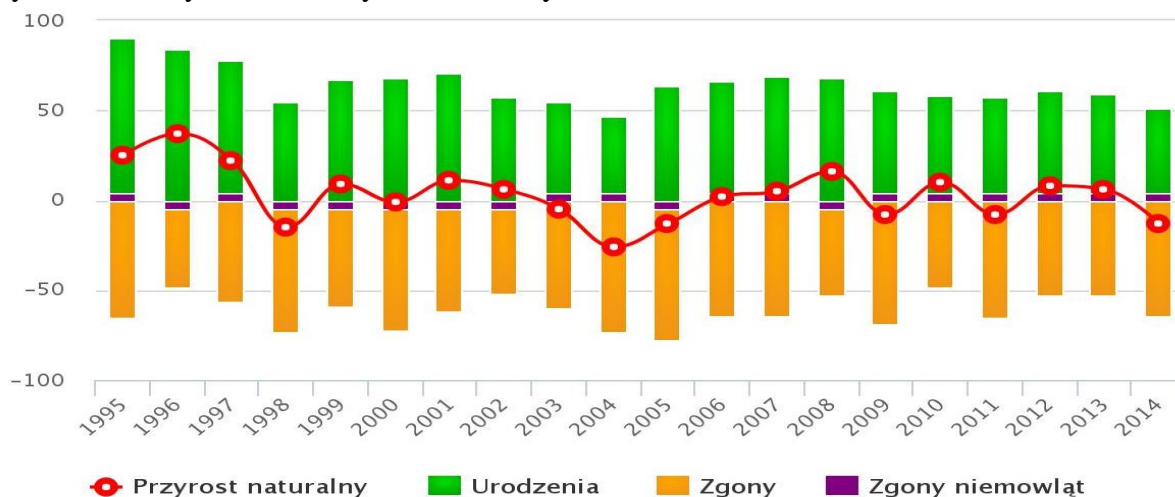
Rysunek 2. Populacja Gminy Ryn w latach 2002-2015

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Dynamika zmian liczby ludności określonych jednostek terytorialnych kształtowana jest pod wpływem dwóch procesów demograficznych – przyrostu naturalnego oraz ruchu migracyjnego (głównie zarobkowa). W ostatnich latach gminę Ryn cechuje zmienny przyrost naturalny, jednakże oscylujący w granicy wartości zerowej. Na koniec roku 2015 przyrost naturalny na terenie gminy wyniósł zero. Na przestrzeni ostatnich lat zmalała liczba urodzeń, z 61 w roku 2012, do 49 w roku 2015. Także obniżeniu uległa liczba zgonów, która w ostatnim roku kalendarzowym na terenie gminy wyniosła 49. (Rys. 3)

Rysunek 3. Przyrost naturalny w Gminie Ryn w latach 1995-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W 2014 roku zarejestrowano 65 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 83 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Ryn -18.

W tym samym roku zarejestrowano jedno wymeldowanie za granicę, co daje saldo migracji zagranicznych wynoszące -1.

Szczególną uwagę należy zwrócić na strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku. Zarówno w ujęciu krajowym, regionalnym, jak i lokalnym obserwuje się od początku XXI w. systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Skutkiem owych dynamicznych zmian jest proces starzenia się społeczeństwa. (Tab. 2)

Tabela 2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Ryn na koniec roku 2015.

Grupa wiekowa	Liczba osób
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1034
Ludność w wieku produkcyjnym	3966
Ludność w wieku poprodukcyjnym	944

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Ryn

Na koniec roku 2015 na terenie gminy Ryn osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowiły 17,40% wszystkich mieszkańców. Udział niniejszej grupy wiekowej kształtował się na poziomie niższym niż średnia województwa warmińsko-mazurskiego (18,54%). Ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) stanowiła 66,72%. Udział danej grupy wiekowej w ogóle ludności gminy jest wyższy od średniej województwa wynoszącej na koniec roku 63,72%. Natomiast udział najstarszej grupy ekonomicznej w strukturze ludności Gminy Ryn wyniósł 15,88% wszystkich mieszkańców Gminy i jest niższy niż średnia województwa, która na koniec 2015 roku wyniosła 17,74%.

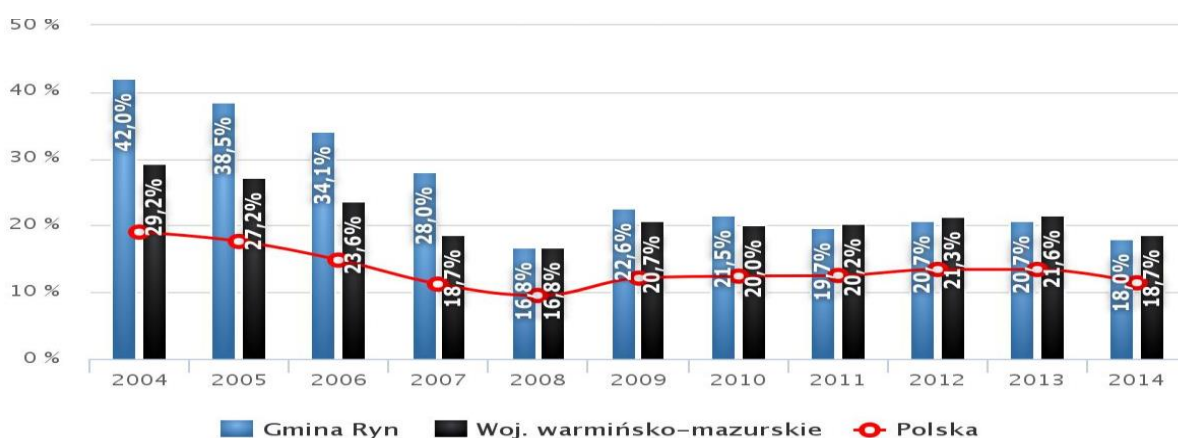
3.1.2. Bezrobocie

Sytuację lokalnej gospodarki odzwierciedla lokalny rynek pracy, który jest też informacją o poziomie i jakości życia oraz sytuacji materialnej mieszkańców zamieszkujących obszar gminy. Najważniejsze, a jednocześnie najbardziej niekorzystne zjawisko z punktu widzenia rynku pracy to bezrobocie. Jego wysoki poziom powoduje duże

obciążenie jednostek samorządowych w kwestii pomocy społecznej i prowadzi do zmniejszenia aktywności gospodarczej. Co za tym idzie, może być przyczyną do wystąpienia negatywnych zjawisk społecznych.

W gminie Ryn na koniec grudnia 2015 roku zarejestrowanych bezrobotnych było 295, w tym kobiety stanowiły 54,58%. Jednakże statystyki dotyczące bezrobocia są zniekształcone, w pewnym stopniu niedoszacowane, czego powodem jest występowanie bezrobocia utajonego. Ten czynnik, jest z kolei równoważony poprzez pracę "na czarno" oraz emigrację zarobkową mieszkańców (przy jednoczesnym zameldowaniu na terenie gminy).(Rys. 4)

Rysunek 4. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Ryn w latach 2004-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Biorąc pod uwagę wiek osób bezrobotnych w gminie, znaczną przewagę mają ludzie młodzi. Na koniec roku 2015 wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne blisko 41% stanowiły osoby między 18 a 34 rokiem życia. W kolejnych grupach wiekowych ten odsetek jest mniejszy. Bezrobotni bez stażu pracy stanowią aż 15% ogółu bezrobotnych (44 osoby), zaś bezrobotni ze stażem pracy do 5 lat to 129 osób, co stanowi 43,7% ogółu bezrobotnych z terenu gminy. Bardzo niepokojące są statystyki dotyczące czasu pozostawania bez pracy. 54 osoby (18,3 %) pozostaje bez pracy dłużej niż 24 miesiące, co oznacza osoby długotrwale bezrobotne, a 30 % zarejestrowanych bezrobotnych, to osoby poszukujące pracy do trzech lat.

3.1.3. Ubóstwo

Jednym z najważniejszych czynników wpływającym na zakres prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest rozpoznanie problemów społecznych. Na obszarze Gminy Ryn

funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania pomocy w tym zakresie. Zgodnie z ustawą pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Głównym zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym osób i rodzin, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Ustawodawca zobowiązał także osoby korzystające z pomocy społecznej do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej i ograniczył świadczenie pomocy do możliwości jednostek pomocy społecznej. Adresatami tej pomocy są w szczególności:

- rodziny wielodzietne;
- osoby bezrobotne;
- osoby niepełnosprawne i chore;
- osoby starsze, samotne;
- rodziny dysfunkcyjne, niepełne;
- osoby uzależnione;
- osoby mające trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- osoby bezdomne;
- osoby dotknięte przemocą;
- osoby doświadczone trudnym zdarzeniem losowym i znajdujące się w sytuacji kryzysowej;
- osoby dotknięte klęską żywiołową lub ekologiczną.

Zgodnie z danym Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na koniec 2015 roku na terenie gminy z pomocy społecznej korzystało 316 rodzin. Najczęstszymi powodami udzielania tychże świadczeń jest bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Poniższa tabela przedstawia powody udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom na terenie gminy Ryn w ostatnich trzech latach kalendarzowych.(Tab. 3)

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Ryn według powodów przyznawania tej pomocy

Powody przyznania pomocy społecznej	2013	2014	2015
Bezrobocie	289	275	242
Ubóstwo	93	99	93
Niepełnosprawność	84	91	90
Długotrwała lub ciężka choroba	101	91	90
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	43	57	49
Inne	38	44	40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Rynie

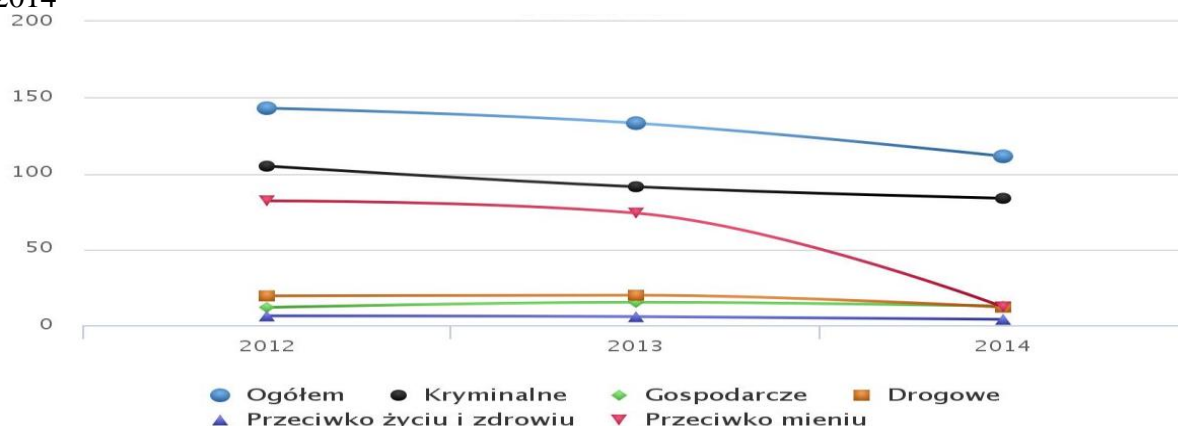
Jak wynika z powyższej tabeli najczęstszym powodem udzielania przez MGOPS pomocy i wsparcia jest bezrobocie. Liczba rodzin korzystającej z pomocy z tytułu bezrobocia w niewielkim stopniu, ale sukcesywnie maleje. W roku 2015, z tego tytułu udzielono wsparcia 242 rodzinom zamieszkałym na terenie Gminy. Wskaźnik bezrobocia na terenie gminy Ryn w ostatnich kilku latach wahał się w okolicach 20%. W związku z czym wiele rodzin było zmuszonych do sięgnięcia po pomoc MGOPS. Nieco mniej, ale również stosunkowo dużo rodzin korzysta z pomocy z tytułu ubóstwa. W roku 2015 z tytułu ubóstwa udzielono pomocy 93 rodzinom z obszaru gminy. Znacznie mniej rodzin korzysta z pomocy z tytułu niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

3.1.4. Przestępczość

Do jednych z ważniejszych potrzeb społeczeństwa wpływających na standard życia jest bezpieczeństwo. Wszelkie zdarzenia, które mają wpływ na obniżenie poczucia bezpieczeństwa powinny być eliminowane. Jednym z celów polityki społecznej jest przywrócenie i/lub zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat na terenie gminy Ryn zanotowano spadek liczby odnotowanych przestępstw. (Rys. 5)

Rysunek 5. Przeszypstwa stwierdzone (oszacowane) na terenie Gminy Ryn w latach 2012-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W latach 2012-2014 liczba przestępstw na terenie gminy sukcesywnie maleje. W roku 2012 odnotowano 143 przestępstwa, w 2013 – 133, zaś w 2014 - 111 przestępstw. Na przestrzeni ostatnich lat najczęściej popełniano przestępstwa kryminalne.

W roku 2015, nieznacznie zmieniły się statystyki Policji w zakresie popełnianych przestępstw na terenie gminy Ryn w stosunku do lat poprzednich. W 2015 roku dopuszczono się 51 przestępstw, z czego najczęściej były to kradzieże, włamania oraz przestępstwa związane z przemocą w rodzinie. (Tab. 4)

Tabela 4. Przeszypstwa stwierdzone na terenie Gminy Ryn w 2015 r. w podziale na kategorie.

Kategoria przestępstw	Liczba odnotowanych przestępstw na terenie Gminy Ryn w roku 2015
Kryminalne	20
Gospodarcze	4
Drogowe	9
Przeciwnko życiu i zdrowiu	7
Przeciwnko mieniu	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Rynie

3.1.5. Edukacja

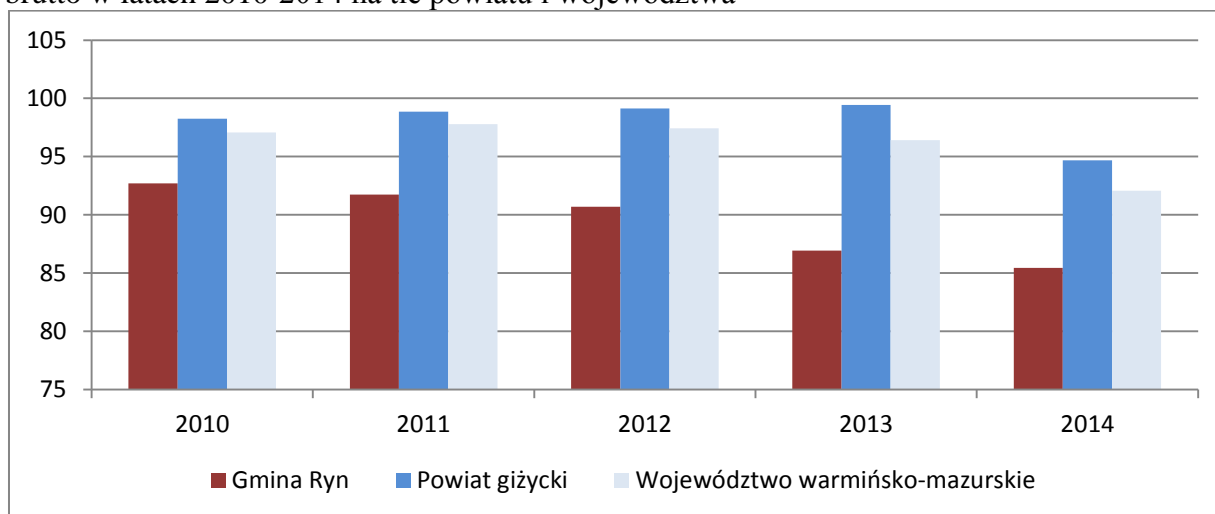
Jednym z podstawowych celów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego jest zapewnienie dostępu do edukacji. Wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe są czynnikami warunkującymi nie tylko rozwój społeczny, lecz również wzrost gospodarczy.

W granicach administracyjnych Gminy Ryn funkcjonuje jedna placówka oświatowa, tj. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rynie, w którego skład wchodzi przedszkole, szkoła podstawowa oraz gimnazjum.

Jednym z mierników stosowanych do badania poziomu edukacji jest wskaźnik skolaryzacji. Stopa skolaryzacji to odsetek osób uczących się obliczany, w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym.

Współczynnik skolaryzacji brutto szkoły podstawowej w Gminie Ryn na koniec roku 2014 wyniósł 85,45%. Pod względem odsetka osób uczących się w wieku 7-12 (szkolnictwo podstawowe) współczynnik skolaryzacji jest niższy o blisko 10 punktów procentowych, od współczynnika skolaryzacji dla powiatu i ponad 8 pkt procentowych dla województwa. W ostatnich latach wartość współczynnika skolaryzacji dla Gminy Ryn maleje. W roku 2010 wynosił 92,71%, zaś w ostatnim analizowanym okresie był już o 7,26% niższy. Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych na terenie gminy Ryn został przedstawiony na poniższym wykresie. (Rys. 6)

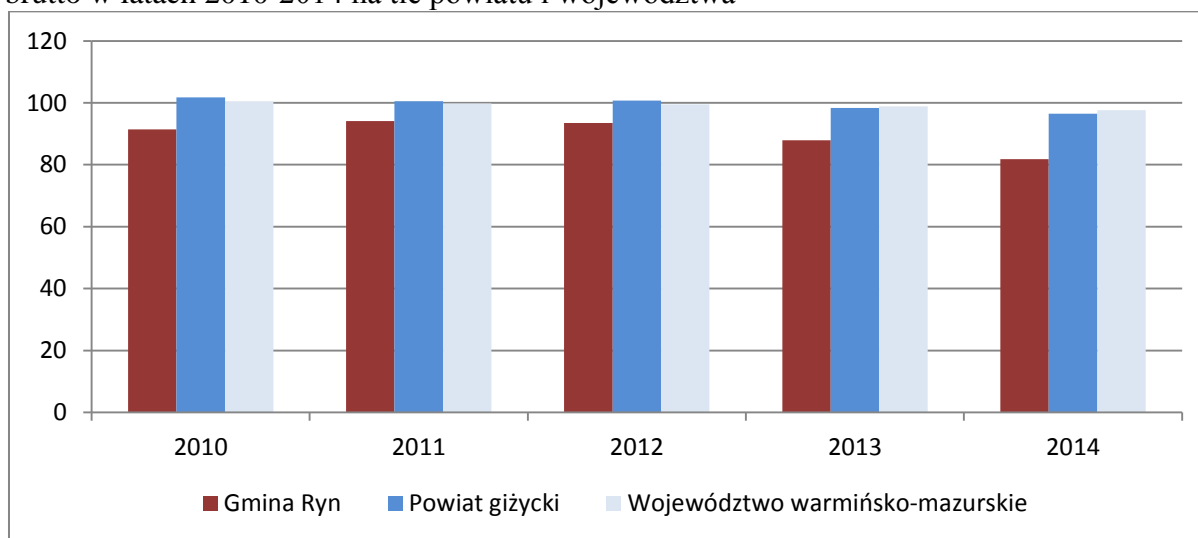
Rysunek 6. Szkolnictwo podstawowe na terenie Gminy Ryn – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie gminy funkcjonuje jedno gimnazjum. Współczynnik skolaryzacji brutto na koniec roku 2014 wyniósł 81,77%. Wskaźnik ten, podobnie jak w przypadku szkoły podstawowej, jest znacznie niższy niż współczynnik dla porównywalnych jednostek tj. powiatu i województwa. Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2014 wskaźnik skolaryzacji w powiecie giżyckim wyniósł 96,50%, zaś w województwie warmińsko-mazurskim 97,60%. Poniższy rysunek 7 prezentuje poziom wskaźnika skolaryzacji dla gminy Ryn w latach 2010-2014.

Rysunek 7. Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Ryn – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Drugim miernikiem poziomu edukacji są wyniki sprawdzianów kończących poszczególne szczeble nauki, m.in. szkołę podstawową, gimnazjum. W roku 2015 w gminie do testu szóstoklasisty przystąpiło 46 uczniów. Egzamin na tym poziomie sprawdza wiedzę i umiejętności nabyte przez uczniów w odniesieniu do trzech przedmiotów, tj. języka polskiego, matematyki i języka obcego. Średni wynik testu szóstoklasisty w gminie w części I to 59%, w tym z języka polskiego 66%, zaś z matematyki 53%. Część II testu to język obcy nowożytny. Na terenie Gminy wszyscy uczniowie pisali test z język angielskiego. Średni wynik drugiej części sprawdzianu, to 68%. Poniższa tabela prezentuje wyniki sprawdzianu na terenie gminy Ryn na tle kraju, województwa oraz powiatu. (Tab. 5)

Tabela 5. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Ryn w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Język polski	Matematyka	Język angielski
Kraj	73%	61%	78%
Województwo warmińsko-mazurskie	71%	59%	75%
Powiat giżycki	72%	60%	77%
Gmina Ryn	66%	53%	68%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

O poziomie kształcenia na terenie gminy decydują również wyniki egzaminu gimnazjalnego. W roku 2015 w Gminie Ryn do egzaminu przystąpiło 39 uczniów. Egzamin na tym poziomie sprawdza wiedzę uczniów z 3 odrębnych części: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej oraz językowej. Na część humanistyczną składają się zadania z zakresu języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie. Średni wynik uzyskany przez gimnazjalistów z części humanistycznej w gminie wyniósł 66,5%, zaś w części matematyczno-przyrodniczej 48,5%. W przypadku części językowej uczniowie zdający język angielski, uzyskali w części podstawowej średnio 68% punktów, natomiast uczniowie zdający jęz. niemiecki w części podstawowej uzyskali wynik średnio 68 % punktów . Poniższa tabela prezentuje wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Ryn na tle kraju, województwa oraz powiatu.(Tab. 6)

Tabela 6. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w Gminie Ryn w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Część humanistyczna	Część matematyczno-przyrodnicza	Język angielski	Język niemiecki
Kraj	63%	49%	67%	57%
Województwo warmińsko-mazurskie	61,5%	47,5%	63%	54%
Powiat giżycki	63%	47,5%	64%	62%
Gmina Ryn	66,5%	48,5%	68%	68%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

3.1.6. Życie publiczne

Istotnym wskaźnikiem aktywności obywateli dla poszczególnych jednostek terytorialnych jest frekwencja wyborcza. Gmina Ryn, pod względem uczestnictwa mieszkańców w wyborach, notuje zazwyczaj nieco niższe wyniki od średniej dla powiatu. Analizie poddano ostatnie wybory prezydenckie, parlamentarne i samorządowe. Największym zainteresowaniem cieszyły się dotąd wybory samorządowe i mieszkańcy gminy najchętniej brali w nich udział. Frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych wyniosła 46,25%. (Tab. 7)

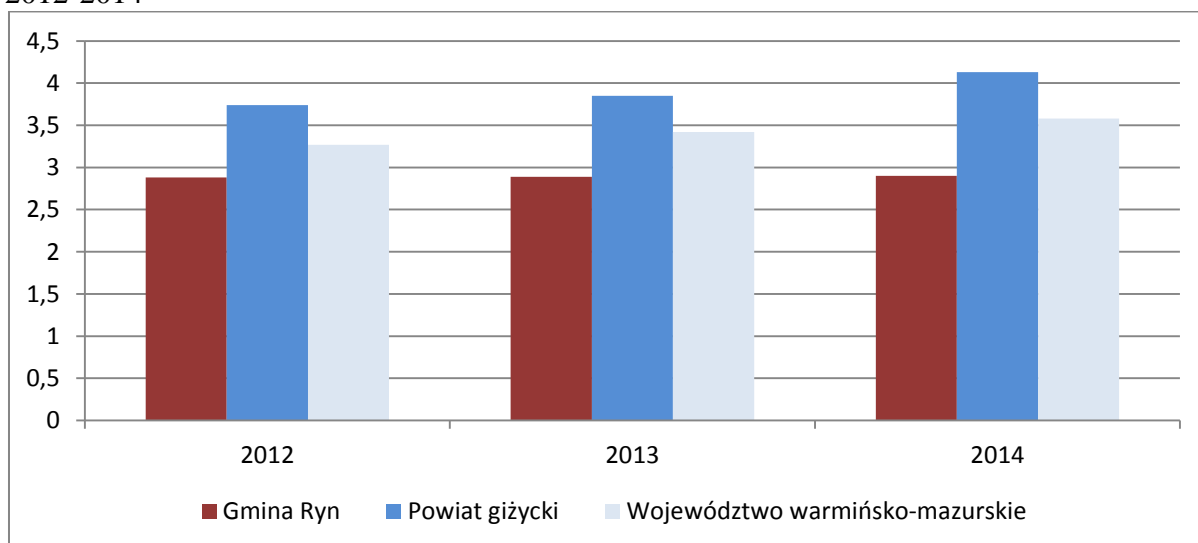
Tabela 7. Frekwencja w ostatnich wyborach parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych w Gminie Ryn, na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Wybory parlamentarne	Wybory prezydenckie	Wybory samorządowe
Kraj	50,92%	55,34%	47,21%
Województwo warmińsko-mazurskie	42,32%	48,09%	46,93%
Powiat	41,29%	47,65%	46,45%
Gmina Ryn	33,45%	44,50%	46,25%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Drugim, równie istotnym, czynnikiem obrazującym aktywność społeczną mieszkańców jest liczba organizacji pozarządowych. Gmina Ryn odznacza się stosunkowo niewielką liczbą organizacji w przeliczeniu na 1000 osób na tle powiatu i województwa. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego liczba organizacji pozarządowych przypadających na 1000 mieszkańców gminy jest niższa od średniej powiatu i województwa i na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. (Rys. 8)

Rysunek 8. Liczba organizacji pozarządowych (fundacji oraz stowarzyszeń i organizacje społecznych) na 1000 mieszkańców w Gminie Ryn na tle powiatu i województwa w latach 2012-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec roku 2015 na obszarze Gminy Ryn funkcjonowało 14 organizacji pozarządowych. (Tab. 8)

Tabela 8. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Ryn

L.p.	Nazwa organizacji	Adres siedziby
1	Stowarzyszenie Handlowców i Przedsiębiorców Miasta i Gminy Ryn	Plac Wolności 6, Ryn
2	Ochotnicza Straż Pożarna w Sterławkach Wielkich	Sterławki Wielkie, Ryn
3	Ochotnicza Straż Pożarna w Rynie	ul. Zielona 2, Ryn
4	Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne „FENIKS”	Skop 11, Ryn,
5	Ryńskie Stowarzyszenie Integracji Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Dar Serca” RYSIPON - Dar Serca	ul. Mazurska 7/3, Ryn
6	Stowarzyszenie Integracyjne "KWS" Krzyżany, Wejdyki, Słabowo z/s w Wejdykach	Wejdyki 29, Ryn
7	Uczniowski Klub Sportowy "Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Ołów Ryn" przy Gimnazjum w Rynie	ul. H. Sawickiej 8a, Ryn

8	Stowarzyszenie Sportowe i Rekreacyjne w Rynie	ul. Kopernika 13/9, Ryn
9	Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Ziemi Ryńskiej „ZAMEK”	ul. Plac Wolności 2, Ryn
10	Stowarzyszenie Na Rzecz Wspierania Rozwoju Dziecka „PRZYSZŁOŚĆ DZIECKA W BARWACH TĘCZY”	ul. H. Sawickiej 8a, Ryn
11	Fundacja Inicjatyw Pozytywnych "Pozytywart" Ryn	Kolonia 30, Ryn
12	Stowarzyszenie Właścicieli Ogrodów Przydomowych Stokrotka w Rynie	ul. Świerczewskiego 47, Ryn
13	Fundacja Europa-Mazury Galeria Sztuki Małgorzaty Basińskiej	Plac Wolności 2, Ryn
14	Stowarzyszenie "Pomocne Dłonie" dla Miasta Ryn	Plac Wolności 2, Ryn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Ryn

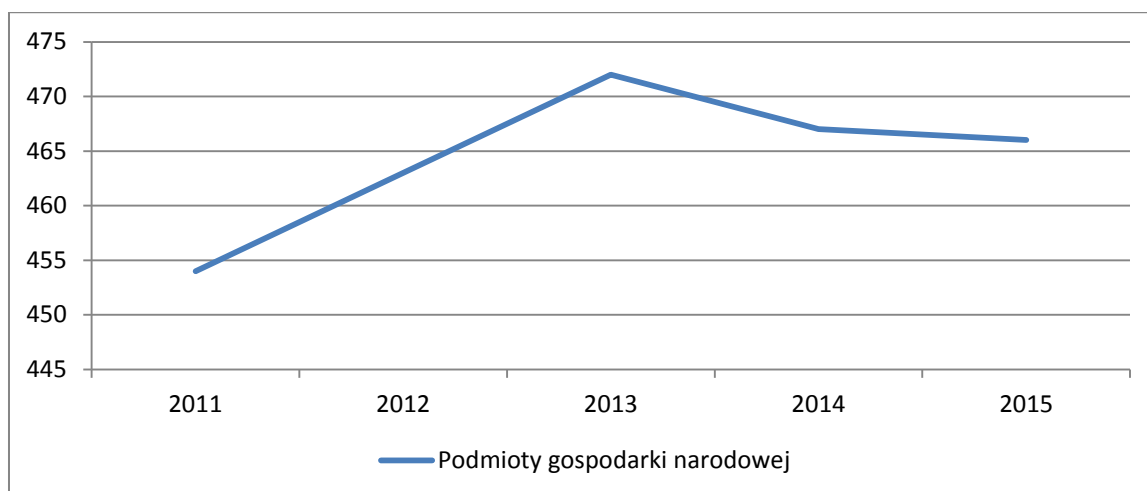
3.2. Sfera gospodarcza

Procesy kształtujące sferę gospodarczą wpływają na dynamikę rozwoju społeczno-ekonomicznego różnych jednostek osadniczych. Powyższa zależność jest szczególnie zauważalna na szczeblu lokalnym. Zjawiska i przemiany gospodarcze w znacznym stopniu determinują kierunek oraz dynamikę rozwoju w pozostałych sferach.

3.2.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg PKD 2007

W roku 2015 na terenie Gminy Ryn funkcjonowało 566 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, co stanowiło 8,4% ogółu jednostek gospodarczych z terenu powiatu giżyckiego. Wśród ww. podmiotów gospodarczych aż 325, to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przedsiębiorcy ci stanowią ponad 56,71% wszystkich jednostek gospodarczych w gminie.(Rys. 9)

Rysunek 9. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Ryn w latach 2011–2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Urzędu Miasta i Gminy Ryn

W strukturze branżowej podmiotów gospodarki na terenie gminy Ryn dominują podmioty zajmujące się handlem hurtowy i detaliczny; naprawą pojazdów, oznaczone w PKD jako sekcja G oraz działalności związane z obsługą rynku nieruchomości (Sekcja F). Względnie dużo podmiotów prowadzi działalność w ramach sekcji I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz Sekcji S+T (Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby). (Tab. 9)

Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Ryn według poszczególnych sekcji PKD 2007 w roku 2015

Sekcja PKD 2007		Liczba podmiotów
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	32
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	4
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	35
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

Sekcja F	Budownictwo	68
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	72
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	19
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	52
Sekcja J	Informacja i komunikacja	5
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	69
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	16
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	4
Sekcja P	Edukacja	8
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8
Sekcja S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	35
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2.2. Najważniejsi pracodawcy

W Gminie Ryn na 1000 mieszkańców pracuje 107 osób. 50,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 49,7% mężczyźni. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Ryn wynosi 3273,35 zł., co odpowiada 81,80% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ryn 322 osób wyjeżdża do pracy do innych miejscowości, a 143 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -179. 28,5% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ryn pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 24,3% w przemyśle i budownictwie, a 14,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Najważniejsi pracodawcy na terenie gminy Ryn:

- Przedsiębiorstwo JOCZ - jest to podmiot gospodarczy powstały w 1986 r., prowadzi działalność z zakresu stolarki, głównie okiennej;
- Tartak-Stolarnia R. Stasiak - specjalizuje się ona w budowaniu domów z litych bali oraz mebli drewnianych;
- Piekarnia GS Samopomoc Chłopska - spółdzielnia rolnicza zajmująca się przetwórstwem spożywczym;
- Spółdzielnia Inwalidów „Pokój” - działalność założona w 1954 roku. Zatrudnia osoby niepełnosprawne o różnym stopniu niepełnosprawności. Obecnie funkcjonuje jako zakład pracy chronionej, specjalizujący się w branży odzieżowej i elektrotechnicznej;
- Hotel Zamek Ryn - ulokowany w zabytkowym zamku z XIV wieku., w skład kompleksu zalicza się: hotel, restauracje oraz SPA;
- Urząd Miasta i Gminy Ryn;
- Instytucje oświatowe;
- Instytucje kultury.

3.3. Sfera środowiskowa

Rozwój społeczno-gospodarczy poszczególnych jednostek terytorialnych często uzależniony jest od warunków środowiska przyrodniczego. Zależność pomiędzy wybranymi czynnikami geograficznymi a społeczno-ekonomicznymi, ukazuje wpływ walorów naturalnych danego obszaru na aktywność gospodarczą człowieka. Rozmieszczenie działalności produkcyjnych w przestrzeni ma swoje odzwierciedlenie w terytorialnym zróżnicowaniu elementów środowiska przyrodniczego. Możliwości oraz indywidualność obszarów kształtowana jest pod wpływem wybranych czynników geograficznych. Z jednej strony niekorzystne warunki środowiskowe wpływają na konieczność ponoszenia znacznie większych nakładów inwestycyjnych i produkcyjnych, z drugiej niektóre elementy środowiska naturalnego mogą jednocześnie utrudniać rozwój poszczególnych działalności jak i ułatwiać podejmowanie innych aktywności.

Charakterystyczną cechą ukształtowania terenu jest wyniesienie środkowej części obszaru gminy w pasie Słabowo – Krzyżany – Ryn – Orło – Jeziorko – Skop, duże zróżnicowanie powierzchni i duże nachylenia zboczy terenów pagórkowatych z występującymi licznie obniżeniami terenu w kierunku północnym i południowym przeciętnie (maksymalnie o 72m). Północna i południowa część gminy usytuowana jest na wysokości 120 – 140m n.p.m, ma charakter równinno – falisty. Południowo – wschodnią część gminy, tj. na południe od Starej Rudówki i na wschód od Ławek, stanowi równina z kompleksami łąk. Obszar gminy Ryn ma możliwości rozwoju wielofunkcyjnego. W okresie do 1990 roku dominującą funkcją na całym obszarze była gospodarka rolna. W ostatnich latach na terenie miasta i gminy Ryn zaczęła rozwijać się dynamicznie turystyka, w mieście powstały również znaczące firmy produkcyjne i usługowe. Bazę dla rolnictwa stanowią użytki rolne, stanowiące ok. 58 % pow. gminy, należące w do średniourodajnych (dominują gleby klasy IV). W południowej części gminy występują trwałe użytki zielone. Duże zróżnicowanie gleb stwarza możliwości różnorodnych upraw zabezpieczających rozwój hodowli. Ze względu na turystyczny charakter gminy nie wskazana jest uciążliwa produkcja rolna i hodowla inwentarza, w sąsiedztwie terenów o wiodącej funkcji turystycznej.

Funkcja turystyczno-wypoczynkowa posiada bardzo duże możliwości rozwoju, co wynika z występowania:

- dużych jezior, położonych na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich;
- lasów przydatnych dla potrzeb turystyki;
- słabych rolniczo gruntów położonych przy jeziorach i lasach;

- atrakcyjnych szlaków turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej oraz turystyki wodnej o znaczeniu międzynarodowym;
- wysokiego stanu higieny powietrza atmosferycznego i wysokich walorów krajobrazowych terenu.

3.3.1. Formy ochrony przyrody

Na podstawie ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity z 2009 r. Dz. U. Nr 151, poz. 1220) formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Na terenie gminy Ryn znajduje się kilka form ochrony przyrody i krajobrazu.

Pomniki przyrody

Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku art. 40 „Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie”.(Tab. 10)

Tabela 10. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Ryn

Obiekt	Obwód (cm)	Wysokość (m)	Rok uznania	Opis lokalizacji
dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>) „Morsztyn”	4,7 m	27	Decyzja WRN w Olsztynie nr 356/73 z 15 listopada 1973 r.; nr rejestrowy 111	Rudówka
głaz narzutowy w Rynie Pogórze	10,5 m	1,8 m	Decyzja WRN w Olsztynie nr 303/63z dn. 25 lipca 1963r., nr rejestrowy 150	Ryn Pogórze (ok. 50m od szosy Ryn-Krzyżany)
żywotnik niby	1,42 m	24 m		Kol. Rudówka

olbrzymi (<i>Thujaaplicatoides</i>)				
--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ryn

Obszary Natura 2000

Zgodnie z postanowieniami prawa Unii Europejskiej Natura 2000, to spójna europejska sieć ekologiczna, której celem jest zachowanie rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla Wspólnoty. Obszary te typowane są według kryteriów podanych w Dyrektywie 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dziko żyjącej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa) jako Specjalne Obszary Ochrony (SOO) oraz Dyrektywie 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywa Ptasia) jako Obszary Specjalnej Ochrony (OSO). W Polsce opracowaniem projektu listy obszarów Natura 2000 zajmuje się Minister właściwy do spraw ochrony środowiska, który przy sporządzaniu w/w listy zasięga opinii właściwych miejscowo rad gmin. Na terenie gminy znajdują się dwa obszary NATURA 2000:

- **PLH 280045 Ostoja Północnomazurska** (14 573,01 ha) – obszar ten tworzą przede wszystkim system kilku jezior, wśród których największym jest jezioro Mamry. Obszar został objęty ochroną ze względu na występowanie kompleksu unikatowych jezior z bardzo dobrze zachowaną roślinnością podwodną typu ramieniowego oraz roślinnością typu eldeidów i nimfeidów. Ponadto jest ostoją występowania czystych populacji ryb z rodzaju koza oraz jednej z największych populacji pachnicy dębowej w Polsce. Rozpoznano także występowanie blisko 30 reliktowych gatunków chrząszczy saproksylicznych.
- **PLB 280012 Jezioro Dobskie** (6985,3 ha) – obejmuje eutroficzne jezioro Dobskie, które wchodzi w skład kompleksu jeziora Mamry. Wyspy i półwyspy jeziora Dobskiego oraz otaczające jezioro szuwały trzcinowe są główną ostoją ptaków wodno-błotnych. Obszar ten leży w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wielkich Jezior Mazurskich. W jego granicach znajduje się z kolei rezerwat przyrody Jezioro Dobskie oraz niewielki fragment obszaru siedliskowego NATURA 2000 Ostoja Północnomazurska. Jezioro Dobskie i jego okolice to jedna z najważniejszych ostoi ptaków wodno-błotnych i drapieżnych na Pojezierzu Mazurskim. Znajduje się tam kolonia lęgowa kormorana

czarnego – jedna z największych w kraju. Występują tam około 23 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 2 z Polskiej Czerwonej Księgi.⁹

Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627), wynikające z potrzeb jego ochrony.

Na terenie gminy Ryn występują fragmenty obszarów chronionego krajobrazu (OChK) obejmujące najcenniejsze krajobrazowo tereny o różnych ekosystemach. W granicach gminy obszary chronionego krajobrazu zajmują 18 361,5 ha. Są to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Kraina Wielkich Jezior Mazurskich o powierzchni 85527,0 ha, położony na terenie powiatów: Węgorzewo, Giżycko, Mrągowo i Pisz, w gminach Węgorzewo, miasto Węgorzewo, Giżycko, miasto Giżycko. Obejmują środkowy obszar gminy i miasta Ryn w tym jeziora: Orło, Ołów, Ryńskie, Tałtowisko, Szymon, Kotek. Zachodnia granica OChK przebiega w okolicach miejscowości: Skop, Tros i Stara Rudówka i dochodzi aż do m. Prazmowo; do wschodniej granicy gminy.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber - o powierzchni 14 363,8 ha, położony jest na terenie powiatów: Bartoszyce, Kętrzyn, Giżycko i Olsztyn, w gminach Sępoleń, miasto Sępoleń, Korsze, Barciany, Bisztynek, Kętrzyn, Miasto Kętrzyn, Reszel i Kolno. Na terenie gminy Ryn obejmuje jezioro Guber wraz z fragmentami lasów w sąsiedztwie jeziora oraz część terenów zalesionych zlokalizowanych w północnej części gminy przyległych do jeziora Iławki.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Kłós o powierzchni w granicach gminy Ryn wynoszącej 2 227,0 ha, obejmujący miejscowości: Tros, Skop, Monetki, Stara Rudówka.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Krzyżany o powierzchni w 2 895,0 ha i położony w całości na terenie gminy i miasta Ryn w rejonie miejscowości Słabowo, Krzyżany, Knis

⁹ ZINTEGROWANY PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARU FUNKcjONALNEGO KRAINY WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH DO ROKU 2022

i Ryn – wyznaczony uchwałą Nr VIII/147/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 21 czerwca 2011 r.¹⁰

Korytarze ekologiczne

Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 627) definiuje korytarz ekologiczny jako „*obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów*” (art. 5, pkt. 2). Stanowi on istotny, z punktu widzenia funkcjonowania środowiska, element przestrzeni, gwarantujący (poprzez zachowanie warunków migracji organizmów) utrzymanie możliwości wymiany i istnienia określonej puli genetycznej, liczebności osobników i gatunków, a w konsekwencji zachowanie różnorodności biologicznej środowiska. Ponieważ korytarze ekologiczne poza przestrzenią bytowania stanowią w rzeczywistości korytarze migracyjne, można wśród nich wyróżnić kilka typów – ze względu na zasięgi sposób migracji oraz rodzaj gatunków migrujących. Na terenie gminy Ryn wyróżnić można korytarze ekologiczne łączące obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym. Obszary węzłowe odznaczają się dużą różnorodnością gatunkową i siedliskową. Stanowią ostoje dla wielu gatunków rzadkich zwierząt. Obszary węzłowe obejmują sąsiednie gminy, które łączą się za sobą za pośrednictwem korytarzy ekologicznych. Na terenie miasta i gminy Ryn występują następujące korytarze ekologiczne:

- Korytarz ekologiczny Warmia – Dolina Pasłęki Wschodni – obejmuje znaczną część gminy, rozciągnięty południkowo. Stanowi fragment korytarza łączącego OSO Jezioro Dobskie (PLB280012) z OSO Jezioro Łuknajno (PLB280003) oraz Puszcza Piska (PLB280008) położone poza granicami gminy Ryn w powiecie mrągowskim. Jedynie fragment OSO Jezioro Dobskie występuje w granicach gminy Ryn. W ostoi Jezioro Dobskie występują co najmniej 23 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 2 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje powyżej 1% populacji krajowej kani czarnej (PCK) i orlika krzykliwego (PCK). W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego żurawia.
- Korytarz ekologiczny - Bagna Nietlickie – w granicach gminy Ryn, obejmuje obszar położony pomiędzy jeziorami Ławki Małe, Szymon i Szymoneckim. Drugą odnogę korytarza stanowi pas od jeziora Jagodne, przecinając Zatokę Mulik po jezioro Okrągłe. Stanowi ważny korytarz ekologiczny, będący łącznikiem części południowo wschodniej i wschodniej gminy z rejonem Bagien Nietlickich wchodzących w systemem Natura 2000

¹⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ryn

jako Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków. Bagna Nietlickie(PLB280001) położone pomiędzy jeziorami: Jagodne a Buwełno zajmują 31 km² i leżą na terenie gmin Miłki i Orzysz. Ostoja obejmuje duże torfowisko niskie, powstałe w wyniku osuszenia jeziora Wąż. Porastają ją trzcinowiska, turzycowiska i zarośla wierzbowe. Teren jest otoczony olsami, brzezinami bagiennymi, szuwarami i łąkami kośnymi. Przez jego teren przepływa rzeka Wężówka. Na obszarze ostoi odnotowano 17 gatunków ptaków wymieniowych i 2 gatunki nie wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ponadto 7 gatunków ptaków występujących w ostoi, znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze.¹¹

3.3.2. Analiza składników środowiska

Gleby

W Gminie największy udział w powierzchni gruntów ornych zajmują gleby klasy bonitacyjnej IVa – 43,9% i gleby klasy IVb - 18,4%. Najlepsze grunty orne klasy IIIa stanowią 0,4% powierzchni gruntów ornych gminy, a gleby klasy IIIb - 14,6%. Grunty klasy V i VI stanowią 22,7% powierzchni gruntów ornych w gminie. Gleby brunatne występują na znacznym obszarze gminy. Są to gleby wytworzone z różnych skał macierzystych zasobnych w węglan wapnia. Ten typ gleb reprezentowany jest we wszystkich występujących kompleksach glebowych. Kompleks pszenny wadliwy zaliczany do IIIa, IIIb i IVb klasy bonitacyjnej, występuje w rejonie wsi Sterławki Wielkie, Słabowo, Krzyżany. Kompleks pszenny wadliwy obejmuje gleby zwięzłe – gliny lekkie całkowite. Kompleks pszenny dobry składa się z gleb zasobnych w składniki pokarmowe. Charakteryzuje się dobrą strukturą gleb i dobrymi właściwościami stosunków wodnych. Są to gleby zwięzłe o przewadze gliny lekkiej w profilu glebowym. Gleby o takich właściwościach występują w okolicach wsi Knis, Gniezdzenko, Stara Rudówka, Mioduńskie, Ryńskie Pole, Siejkowo. Kompleks żytni bardzo dobry obejmuje gleby klasy IIIb i IVa występuje na niewielkich obszarach w rejonie wsi Ławki, Słabowo, Krzyżany. Kompleks żytni dobry, w skład którego wchodzi gleby klasy bonitacyjnej IVa i IVb reprezentowany jest przez piaski gliniaste lekkie. Kompleks żytni słaby, którego gleby zaliczane są do klasy V obejmuje wyłącznie gleby piaszczyste i występuje w okolicach wsi Ławki, Szymonka, Kronowo. Najslabsze gleby piaszczyste klasy VI (kompleks żytni bardzo słaby) występują w okolicach wsi Kronowo, Rybical, Skorupki,

¹¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ryn

Wejdyki. Kompleks zbożowo pastewny mocny zajmujący znikomą powierzchnię obszary gminy występuje na wschód od wsi Ławki i na północ od wsi Szymonka.¹²

Wody podziemne i powierzchniowe

Wody powierzchniowe na terenie gminy zajmują około 10% powierzchni gminy (przy średniej dla województwa 5,73 %). Do największych jezior w gminie zalicza się: kompleks jezior Tałty - Ryńskie. Głębokość wszystkich zbiorników wodnych w gminie Ryn waha się od ok. 1 m do ok. 60 m.

Gmina Ryn położona jest głównie w dorzeczu Wisły (90% pow.). Natomiast pozostałe wody gminy spływają w kierunku rzeki Pregoły. Sieć hydrograficzna gminy Ryn przedstawia się następująco:

- dorzecze Wisły – większość jezior, kanały łączące te jeziora oraz ciek wodny;
- dorzecze Pregoły – jezioro Guber i jego zlewnia, obszar źródłowy i odcinek górnego biegu rzeki Guber;
- zachodnia część zlewni jeziora Dejguny położona w granicach gminy, która w zależności od warunków hydrologicznych zasila dorzecze Wisły lub Pregoły.

Bardzo ważnym elementem sieci hydrograficznej są kanały i rowy melioracyjne, tzw. sztuczne użytki wodne. Połączenie jezior kanałami spowodowało wyrównanie ich poziomu i możliwość gospodarowania zasobami wodnymi jezior, co z kolei stworzyło dogodne warunki

dla rolniczego zagospodarowania gruntów wcześniej podmokłych. Na terenie gminy występują: tzw. użytki naturalne (jeziora, oczka wodne, odcinek rzeki Guber, mokradła śródpolne i tereny pojezierne). Do charakterystycznych użytków naturalnych należą piętrzone jeziora (Ryńskie, Tałty, Tałtowisko, Kotek, Szymon) należące do Wielkich Jezior Mazurskich, użytkowane jako zbiorniki retencyjne, z którego odpływ jest kierowany upustami na rzekę Pisę. Teren gminy jest pozbawiony dużych w skali województwa rzek. Na obszarze gminy Ryn znajdują się górny odcinek rzeki Guber o długości ok. 6 km i zlewni 25 km². Rzeka ma swój początek w jeziorze Guber. W 2006 r. wody rzeki Guber były badane w dwóch przekrojach kontrolno-pomiarowych: poniżej Garbna oraz powyżej ujścia do Łyny w Sępopolu. Według Raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie (2006) wody rzeki Guber odpowiadały III klasie czystości.

¹² J.w.

Pomimo odnotowanej w ostatnich latach poprawy jakości wód w wyniku budowy i rozbudowy systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz zmniejszenia ładunków zanieczyszczeń spływających do wód z terenów rolnych - stan czystości wód powierzchniowych jest niezadawalający. Wody powierzchniowe gminy Ryn należą w większości do III klasy czystości. Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są przyległe wsie, pola namiotowe, ośrodki wypoczynkowe, które emitują ścieki bezpośrednio do wód powierzchniowych, w tym głównie jezior i rzek gminy. Uchwałą Nr XIX/118/2008 z dnia 29 maja 2008 r. Rady Powiatu w Giżycku w sprawie wprowadzenia zakazu używania jednostek pływających napędzanych silnikami spalinowymi na niektórych wodach płynących powiatu giżyckiego (Dz. Urz. Woj. War.-Maz. Nr 95, poz.1697 z dnia 16 czerwca 2008 r.) w celu zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe wprowadzono zakaz używania jednostek pływających napędzanych silnikami spalinowymi przez okres całego roku na wodach płynących gminy Ryn, tj.: Ławki, Ławki Małe, Ołów i Orło. Traci moc uchwała nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku z dnia 27 kwietnia 1999 r. w sprawie ograniczenia lub zakazu używania obiektów pływających na wybranych akwenach wodnych powiatu, zmieniona uchwałą nr XVIII/151/2000 z dnia 27 czerwca 2000 r.

Występowanie wód powierzchniowych, w tym głównie jezior, jest ściśle powiązane z występowaniem wód podziemnych, które stanowią istotne ogniwo w ogólnym obiegu wody. Na znacznej powierzchni gminy Ryn występuje Główny Zbiornik Wody Podziemnej nr 206. W części południowo-zachodniej gminy zbiornik ten posiada izolację od powierzchni nieciągłą lub niepełną, a w części południowej występuje część zupełnie bez jakiegokolwiek izolacji (ujęcie w Ławkach). Na terenie gminy ujęcia wody głębinowej występują w Rynie, Monetkach, Orle, Ławkach i Wejdykach. Użytkowane wody podziemne charakteryzują się dużym żelazieniem i wymagają uzdatniania. Warunki filtracji pierwszej użytkowej warstwy wodonośnej są dobre. Natomiast wydajność wynosi przeciętnie 3-8 m³/godz./1ms, a maksymalne warunki filtracji występują w Rynie i wynoszą od 13 do 32 m³/godz./1ms.¹³

Stan powietrza atmosferycznego

Zanieczyszczenie atmosfery pochodzi z punktowych i powierzchniowych źródeł emisji. Źródła powierzchniowe to przede wszystkim układ komunikacyjny, źródła punktowe to głównie zakłady produkcyjne, kotłownie, indywidualne ogrzewanie mieszkań. Emisje z

¹³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ryn

kotłowni i zakładów są przedmiotem kontroli ze strony odpowiednich służb ochrony środowiska. Właściciele i użytkownicy źródeł emisji, w tym instytucje i spółdzielnie mieszkaniowe mające znaczący udział w bilansie emisji, w miarę swoich środków finansowych przeprowadzają systematycznie modernizację kotłowni na bardziej ekologiczne, głównie z pieców opalanych paliwem stałym na piece gazowe lub opalane olejem opałowym. Analizując wyniki pomiarów stanu sanitarnego powietrza atmosferycznego nie stwierdza się przekroczeń norm badanych zanieczyszczeń. W okresie zimowym następuje wzrost stężeń podstawowych zanieczyszczeń powietrza jak tlenek azotu, dwutlenek siarki i pył zawieszony. Jakość powietrza na obszarze gminy nie budzi zastrzeżeń. Na stan sanitarny powietrza atmosferycznego na terenie gminy wpływa emisja z zakładów przemysłowych, kotłowni miejskich i osiedlowych zlokalizowanych w mieście oraz emisje komunikacyjne.¹⁴

Stan klimatu akustycznego

Na obszarze gminy Ryn rozróżniono dwa podstawowe źródła hałasu, to hałas komunikacyjny oraz hałas przemysłowy.

Do najbardziej uciążliwego źródła hałasu zaliczono hałas komunikacyjny. Na obszarze gminy do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu wpływającym na klimat akustyczny należy ruch drogowy. Uciążliwość ta wiąże się z powszechnością jego występowania oraz czasem oddziaływania. Wzrost ruchu na drogach powoduje, że ulega pogorszeniu klimat akustyczny. Uciążliwość tras komunikacyjnych zależy od: natężenia ruchu, struktury rodzajowej potoku pojazdów, stanu nawierzchni i pojazdów, prędkości jazdy oraz odległości linii zabudowy od jezdni. Hałas przemysłowy mogący występować punktowo, na terenie gminy nie powoduje zagrożeń z racji małej ilości zakładów produkcyjno-usługowych mogących emitować dźwięki. Według danych WIOŚ na terenie gminy nie ma zakładów emitujących ponadnormatywny hałas do środowiska. Poziomy dźwięku środków komunikacji drogowej są wysokie i wynoszą nawet 75-90 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych do 50 dB w porze nocnej i do 60 dB w porze dziennej.¹⁵

¹⁴ Strategii rozwoju Miasta i Gminy Ryn na lata 2010-2020

¹⁵ Strategii rozwoju Miasta i Gminy Ryn na lata 2010-2020

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Gmina Ryn położona jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie giżyckim. Od wschodu graniczy z dwoma innymi gminami powiatu giżyckiego, tj. Miłki i Giżycko. Od południa graniczy z gminą Mikołajki, od zachodu z gminą Mrągowo (obie z pow. Mrągowo) oraz z gminą Kętrzyn od północy (pow. Kętrzyn). Gmina Ryn zajmuje powierzchnię 20 454 ha, co stanowi 18,27% powierzchni powiatu giżyckiego. W skład gminy wchodzi 19 sołectw: Jeziorko, Kronowo, Głąbowo, Canki, Monetki, Sterławki Wielkie, Orło, Knis, Krzyżany, Słabowo, Wejdyki, Rybical, Ławki, Mioduńskie, Szymonka, Prażmowo, Stara Rudówka, Tros i Skop. Głównym ośrodkiem jest miasto Ryn. (Rys. 10)

Rysunek 10. Położenie Gminy Ryn na tle powiatu

Źródło: www.gminy.pl

3.4.1. Oświata

Na terenie gminy Ryn nie funkcjonuje żaden żłobek. W zakresie opieki dla najmłodszych Gmina dysponuje jedynie miejscami przedszkolnymi. Przedszkole samorządowe wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rynie. Zgodnie z danymi GUS w roku 2014 liczba dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkujących na terenie gminy Ryn była nieco wyższa, niż liczba oferowanych miejsc w przedszkolach. Na jedno miejsce

w placówce wychowania przedszkolnego przypadało 1,28 dziecka w wieku 3-5 lat. Oznacza to, że potrzeby mieszkańców związane z opieką nad dziećmi w wieku przedszkolnym w większości są zaspokajane.

W gminie Ryn funkcjonuje jedna szkoła podstawowa, do której uczęszcza łącznie 347 uczniów. Na koniec roku 2014 r. w szkole podstawowej na terenie gminy funkcjonowało 13 oddziałów. Na jeden oddział przypadało 25 uczniów, zaś w powiecie giżyckim średnio na jeden oddział przypada 18 uczniów.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 12,0% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym. Na jeden oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 21 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 81,77%.

Na terenie gminy Ryn nie funkcjonuje żadna szkoła ponadgimnazjalna oraz szkoła wyższa.

3.4.2. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Ryn funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej .

- Niepubliczny Zakład Opieki Medycznej - siedziba mieści się przy ul. Konrada Wallenroda 10 w Rynie. Świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, opieki specjalistycznej. Komórki organizacyjne wchodzące w skład zakładu opieki medycznej: dział fizjoterapii, gabinet medycyny szkolnej, gabinet położnej środowiskowo-rodzinnej, gabinet zabiegowy, poradnia dermatologiczna, endokrynologiczna, ginekologiczno-położnicza, neurologiczna, okulistyczna, otolaryngologiczna oraz podstawowej opieki zdrowotnej i punkt szczepień.

Na terenie gminy Ryn nie funkcjonuje żadna jednostka świadcząca całodobową opiekę medyczną. Do najbliższego szpitala mieszkańcy gminy mają 20 km. Najbliższe Szpitale:

- Szpitala Powiatowego w Giżycku – 22 km;
- Szpital Powiatowy w Mrągowie – 20 km;
- Szpital Powiatowy w Kętrzynie – 25 km.

3.4.3. Infrastruktura kulturalna

Aktywność mieszkańców w sferze kulturalnej oraz jakość i ilość placówek kulturalnych łącznie z liczbą imprez organizowanych na terenie danej jednostki osadniczej, przesądza o poziomie i jakości życia mieszkańców. Daje dzięki temu możliwość zdywersyfikowania oferty spędzania czasu wolnego, jednocześnie umożliwiając rozwój i podtrzymanie pasji oraz zainteresowań. Atrakcyjność osadnicza danego miejsca jest weryfikowana przez jakość usług kulturalnych i ich bogatą ofertę.

Działalność kulturalną z ramienia gminy prowadzi i organizuje Ryńskie Centrum Kultury. RCK na kulturalnej mapie gminy istnieje od dawna. Posiada bogatą ofertę adresowaną zarówno do mieszkańców (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży), jak i do turystów. Ryńskie Centrum Kultury organizuje:

- imprezy o charakterze kulturalnym (koncerty, wieczory kabaretowe, wernisaże, konkursy, turnieje, spotkania ze sztuką, rękodziełem, itp.);
- imprezy o charakterze rekreacyjnym (festyny, dożynki), turystycznym (rajdy rowerowe, wycieczki krajoznawcze);
- wydarzenia w ramach muzeum – konkursy, zbiórki eksponatów, lekcje muzealne, działania plastyczne;
- zajęcia w ramach grup zainteresowań dla dzieci, młodzieży i dorosłych (taneczne, muzyczne, teatralne, plastyczne, sportowe, kursy języków obcych).

W ramach RCK działa sala widowiskowo - kinowa oraz Punkt Informacji Turystycznej.

Ponadto w holu Ryńskiego Centrum Kultury znajduje się niewielka galeria. Jest otwarta na wszelkie dziedziny twórczości artystycznej: amatorskiej, czy profesjonalnej, poczynając od malarstwa, grafiki, rzeźby, rękodzieła artystycznego, a kończąc na eksponatach muzealnych. W Galerii "Z Latarnią" w okresie od września do czerwca odbywają się cyklicznie tematyczne "Spotkania z pasją". Prezentowane dzieła cieszą się dużą oglądalnością wśród mieszkańców gminy oraz turystów.¹⁶

¹⁶ www.rck-ryn.pl z dnia 06.05.2016 r.

RYŃSKIE ZBIORY MUZEALNE

Ryńskie Zbiory Muzealne to głównie zbiory etnograficzne pochodzące z okolic Rynu. Najstarsze eksponaty mają ponad 200 lat. Zobaczyć w nim można m.in. jedyne, wystawiane w warunkach muzealnych na Warmii i Mazurach: łódź - dłubanekę, wydobytą z dna Jeziora Ryńskiego oraz półkosek z pocz. XIX w. Obejrzyć można przepiękny fotel gdański, zbiór XIX wiecznych planów architektonicznych zamku i kościoła w Rynie.

Od 1952 roku lokalny pedagog - pasjonat historii, Albin Nowicki, zaczął gromadzić różnej wartości przedmioty związane z regionem. W 1960 roku zostało powołane do życia Koło Miłośników Rynu, a jego członkowie zaczęli organizować Izbę Regionalną. Zbierano eksponaty, popularyzowano lokalną historię, kulturę oraz tradycje. Eksponaty pochodziły zazwyczaj od mieszkańców miasta i okolicy, a w szczególności od dzieci i młodzieży, którą Nowicki dobrze znał i potrafił zainspirować do działania. Inne muzealia, jak szafa gdańska, pochodziły z Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej. W ciągu kilku lat wspólnymi wysiłkami mieszkańców udało się stworzyć bogaty zbiór, który nieustannie się powiększał. Eksponaty gromadzono w kancelarii kierownictwa szkoły, część w holu kina. Doraźnie posiłkowano się także pomieszczeniem w Banku Spółdzielczym. Wśród osób, które w ramach czynu społecznego pomagały tworzyć Muzeum, wymienić należy m.in. Albina Nowickiego, Stefana Miklińskiego, Franciszka Gabryjela, Stanisława Stępkowskiego, Zenona Kazimiańca, Jerzego Prigarę, Jana Basińskiego.

W latach 1966-1968 odbyły się trzy ekspozycje zbiorów muzealnych. Na koniec lat 60-tych łączna liczba eksponatów przekraczała 1800 sztuk.

W 1969 roku Izba Regionalna znajdowała się w południowo - wschodnim skrzydle ryńskiego zamku, a w jej skład wchodziło 7 sal i korytarz. W 1969 roku utworzono Punkt Muzealny, wówczas też Muzeum w Olsztynie przekazało do Rynu eksponaty pochodzące z lokalnych wykopalisk.

W 1970 roku członkowie Koła działali jako Oddział Stowarzyszenia Społeczno - Kulturalnego Pojezierze. W 1972 roku przekształcono Izbę Regionalną w Społeczne Muzeum Regionalne im. Albina Nowickiego. W 2008 roku muzealia zostały przeniesione do budynku przy ul. Hanki Sawickiej 1, gdzie można je oglądać do dziś.¹⁷

¹⁷ www.rck-ryn.pl z dnia 06.05.2016 r.

Biblioteka

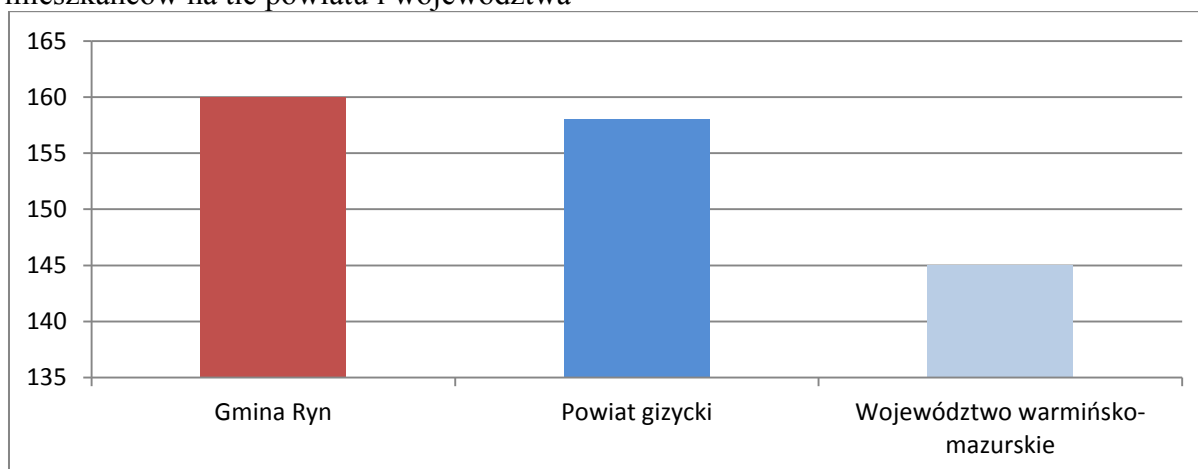
Na terenie Gminy funkcjonuje Biblioteka Publiczna z główną siedzibą w Rynie oraz jedną filią wiejską w Sterławkach Wielkich. W wypożyczalni głównej mieści się oddział dla dzieci oraz oddział dla dorosłych, a także czytelnia.

Biblioteka została utworzona w 1949 roku. Wówczas biblioteka mieściła się w jednym pomieszczeniu w przedwojennym ratuszu o powierzchni około 30m². Biblioteka w dniu otwarcia liczyła 420 woluminów. Z dniem 01.01.2002 r. biblioteka uzyskała statut samodzielnej jednostki kultury i zmieniła nazwę na Biblioteka Publiczna w Rynie.

W swoich zbiorach posiada literaturę piękną polską i obcą, dzieła klasyki światowej oraz książki z zestawu lektur dla szkół średnich i wyższych, publikacje naukowe i popularnonaukowe z różnych dziedzin wiedzy oraz bogate piśmiennictwo o regionie Warmii i Mazur. Przy wypożyczalni działa Dyskusyjny Klub Książki. Oddział dla dzieci jest przeznaczony dla najmłodszych czytelników: przedszkolaków, uczniów szkoły podstawowej oraz gimnazjalistów. Oprócz wypożyczania książek, można tam spędzić czas wolny przy czytaniu czasopism oraz grze w gry planszowe i układaniu puzzli.

Ponadto biblioteka świadczy usługi wypożyczania książek, czasopism i książek mówionych (na kasetach) oraz zbiorów audiowizualnych, pośredniczy w wypożyczeniu książek w języku angielskim z Biblioteki Koła Języka Angielskiego przy Szkole Podstawowej w Rynie oraz świadczy usługę książka na telefon – dostarczanie do domu książek i czasopism osobom, które ze względu na stan zdrowia lub wiek nie mogą samodzielnie korzystać z biblioteki.

Rysunek 11. Czytelnicy bibliotek publicznych w Gminie Ryn w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Czytelnictwo na terenie gminy jest na wyższym poziomie do średniej województwa oraz na porównywalnym poziomie dla średniej powiatu. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2014 na 1000 mieszkańców gminy Ryn 160 korzystało z zasobów Biblioteki. Wynik ten jest powyżej średniej dla województwa, która, wyniosła 145.

Urząd Miasta i Gminy Ryn, przy współpracy z różnymi jednostkami kultury, organizuje cyklicznie imprezy kulturalne oraz historyczne. Należą do nich:

- **Festiwal Kultury Średniowiecza Masuria** – festiwal odbywa się na początku sierpnia, wówczas można się przenieść w czasy średniowiecza. Tego dnia można spotkać rycerza, giermka czy damę dworu. W sobotnie po południu rozpoczyna się barwna parada historyczna ulicami miasta. Następnie odbywają się pokazy walk, turnieje rycerskie piesze i konne, pokaz tańców dawnych, jarmark średniowieczny oraz wieczorne widowisko historyczno-batalistyczne;
- **Regaty 7 Cudów Mazur** - Żeglarskie Grand Prix Mazur to cykl 5 imprez regatowych. Regaty rozgrywane są w formie cyklu czterech imprez eliminacyjnych oraz jednej imprezy finałowej i odbywają się we wszystkich miejscowościach akcji 7 Cudów Mazur: Mikołajkach, Mrągowie, Giżycku, Węgorzewie i Rynie. Miasta wspólnie tworzą projekt 7 Cudów Mazur z ofertą dla miłośników żeglarstwa i Krainy Wielkich Jezior Mazurskich;
- **Niedziela Cittaslow** - Światowa Niedziela Cittaslow – zawsze w ostatnią niedzielę września, ustanowiona przez Przewodniczącego Stowarzyszenia, w celu szerzenia informacji o rzeczywistości i idei bycia Cittaslow na całym świecie. Tego dnia, powtarzanego co roku, każde Cittaslow organizuje jedną lub więcej lokalnych inicjatyw w celu promocji i propagowania idei wspólnych działań Cittaslow;
- **Ryńskie Regaty o Puchar Prezesa Ekomariny Ryn;**
- **Dni Rynu;**
- **Festyn kulinarny "Smalcowanie z Ogórczeniem";**
- **Dożynki Gminne.**

3.4.4. Zabytki

Gmina Ryn posiada układ typowy dla ośrodków miejskich powstałych w XVIII w, działających wcześniej jako osady oparte o zamek. Dalszy rozwój miasta Ryn był zróżnicowany ze względu na burzliwą historię regionu. Obecnie Ryn jest dobrze

zachowanym, małym miasteczkiem mazurskim. Dogodne położenie oraz walory zabytkowe czynią Gminę Ryn ciekawym miejscem pod względem turystycznym.

Zamek pokrzyżacki

Jest drugim, co do wielkości zamkiem krzyżackim w Polsce. Położony na wzniesieniu pomiędzy jeziorami: Ryńskim i Ołów, góruje nad miastem. Zbudowali go Krzyżacy w XIV w. za czasów wielkiego mistrza Winricha von Kniprode. W 1393 roku utworzono tu komturę. Pierwszym ryńskim komturem był Fryderyk von Wallenrod. Po likwidacji zakonu w 1525 r. zamek stał się siedzibą starostwa. W XVIII w. wystawiono go na licytację. Od tej pory, aż do poł. XIX w. przechodził z rąk do rąk chyląc się ku upadkowi. W XIX w. utworzono w nim więzienie. Po II wojnie światowej obiekt był siedzibą różnego rodzaju urzędów i zakładów pracy. Obecnie przepięknie odrestaurowany od 2006 r. mieści Mazurskie Centrum Kongresowo Wypoczynkowe „Zamek Ryn” oraz hotel. Z pewnością ryński zamek jest jednym z najpiękniejszych i najciekawszych przykładów właściwego zagospodarowania zabytkowych obiektów historycznych na cele turystyczne. Dawny dziedziniec otaczają dziś cztery skrzydła: Komturskie, Rycerskie, Myśliwskie i Więzienne. Sam dziedziniec uległ wielkim przemianom – został przykryty przezroczystym dachem i zmienił się w ogromną salę, w której odbywają się klimatyczne imprezy mogące pomieścić nawet 1000 osób. Ciekawą propozycją stanowią również liczne działania kulturalne, artystyczne i rozrywkowe: koncerty, biesiady i spektakle.¹⁸

Wiatrak

Wiatrak holenderski Rynie jest jednym z nielicznych na Mazurach. Stoi na wzgórzu, przy wjeździe od strony Olsztyna i jest jednym z najbardziej charakterystycznych symboli miasta. Ten typ wiatraka powstał w północnej Holandii w XIV w., a w XVIII w. rozpowszechnił się w Polsce. Ryński wiatrak zbudowano w 1873 r. Postawiony jest na planie koła, w całości murowany, posiada okna i drewniane okiennice. Charakteryzuje się nieruchomym, zwężającym się ku górze korpusem, do którego umocowana jest czapa dachu z czterema śmigłami. Dzięki wykorzystaniu łożysk, na których osadzony jest dach możliwe jest dostosowanie obracających się śmigieł do kierunku wiejącego wiatru (dach porusza się na żeliwnych rolkach po żeliwnym pierścieniu). Ze wzgórza roztacza się rozległy widok na okolicę i leżące w dole jezioro Ryńskie.¹⁹

¹⁸ www.miastoryn.pl z dnia 04.05.2016 r.

¹⁹ J.w.

Cmentarz poniemiecki

Nieopodał, na pagórku wśród drzew, znajduje się stary cmentarz. Na cmentarzu spotkać można zabytkowe, kute, żelazne krzyże, stare ogrodzenia i oplecione bluszczem nagrobki. Cmentarz pochodzi XVIII/XIX w. Znajduje się przy wjeździe do Rynu od strony Olsztyna po lewej stronie. Tuż obok wiatraka.

Młyn wodny

W czasach krzyżackich wykorzystano fakt wyższego położenia jeziora Ołów w stosunku do jeziora Ryńskiego. Różnica poziomów wynosi aż siedem metrów na odcinku 170m. Dzięki połączeniu obydwu jezior kanałem wykorzystano naturalny spadek terenu i zaprzęgnięto wodę do napędzania zamkowego młyna. Woda z kanału zasilala też zamkową studnię. Kanał przetrwał wieki, istnieje do dziś i jest interesującym przykładem średniowiecznej sztuki inżynierskiej. W XIX wieku został obmurowany polnym kamieniem, biegnie pod ziemią i w najwyższych partiach mierzy 170 cm wysokości. U jego wylotu zbudowano w XIX w. młyn wodny. Młyn przez długie lata pracował wydajnie i produkował mąkę, konkurując z wiatrakiem. Po ponad stuletniej pracy przestał funkcjonować w latach 80-tych ubiegłego wieku. Przez następne lata niszczał i chylił się ku upadkowi, przechodząc w co raz to inne ręce prywatnych właścicieli. W 2011 i 2012 roku młyn został na szczęście pięknie odrestaurowany i adaptowany na hotel i restaurację. Wpisał się już swoją interesującą bryłą w otaczający pejzaż. Atrakcją młyna jest woda, która w dalszym ciągu płynie ryńskim kanałem i tak jak dawniej, wypływa z szumem tuż obok młyna.²⁰

Na terenie gminy Ryn znajduje się 17 zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych prowadzonego przez Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie.(Tab. 11)

Tabela 11. Spis zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych

L.p.	Nazwa	Nr w rejestrze zabytków
1	Zespół dworski, 2 poł. XIX w Głąbowie	nr rej.: A- 967 z 24.09.1993
2	Dom nr 7, drewn., poł. XIX Jeziorko	nr rej.: 58 z 3.03.1980

²⁰ www.miastoryn.pl z dnia 04.05.2016 r.

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

3	Zespół dworski, pocz. XX, Ławki	nr rej.: A-968 z 24.09.1993
4	Dwór, ok. poł. XIX, Mioduńskie	nr rej.: A-1036 z 5.09.1995
5	Park dworski, Mleczkowo	nr rej.: 429 z 12.11.1985
6	Część miasta, XIV-XVIII, Ryn	r rej.: 501 z 20.02.1961 oraz 47 z 1.06.1979
7	Cmentarz ewangelicki „stary”, ob. komunalny, ul. Partyzantów, XVIII/XIX, Ryn	nr rej.: 518 z 27.07.1986
8	Kaplica	nr rej.: 518 z 27.07.1986
9	Wieża ciśnień ,1940	nr rej.: A-1775 z 30.01.2001
10	Zamek, 2 poł. XIV, 1853,	nr rej.: 515 z 12.07.1961 oraz 4 z 9.02.1979
11	Dom, ul. Konrada Wallenroda 5, 1870,	nr rej.: A-1356 z 16.02.1982
12	Dom, ul. Kopernika 3, 1870,	nr rej.: 263 z 16.02.1982
13	Dom, ul. Kopernika 6, 1900,	nr rej.: A-1359 z 16.02.1982
14	Dom, ul. Kopernika 8, 1860,	nr rej.: 264 z 16.02.1982
15	Dom, ul. Kopernika 10, 1870	nr rej.: 267 z 16.02.1982
16	Dom, ul. Kopernika 12, 1870,	nr rej.: 266 z 16.02.1982
17	Dom, ul. Kopernika 14, 2 poł. XIX,	nr rej.: 269 z 16.02.1982

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

3.4.5. Tereny publiczne

Na terenie gminy Ryn znajduje się wiele miejsc rekreacji, gdzie mieszkańcy Gminy mają możliwość spędzenia czasu wolnego z rodziną oraz z przyjaciółmi.

Nabrzeże jeziora Ryńskiego

Jego wyjątkowość polega na tym, że można tam dopłynąć z wielu zaułków Krainy Wielkich Jezior. Jezioro Tałty, wraz z Ryńskim stanowią największe i najdłuższe jezioro w okolicy (20km) i jednocześnie odnogę Szlaku Wielkich Jezior. Niezwykły urok jezior Tałty i Ryńskiego, ich urozmaicona linia brzegowa, liczne zatoki, półwyspy i wyspy, to atrakcyjne miejsca do biwakowania i zachęcają do zboczenia z głównego szlaku i dopłynięcia do Rynu. W nowym porcie przy pomostach może cumować jednocześnie sześćdziesiąt jachtów. Ryńskie nabrzeże jest pięknym miejscem do wypoczynku mieszkańców i turystów.

Amfiteatr

Nad jeziorem Ołów idąc w lewo od plaży, znajduje się miejsce zwane popularnie „amfiteatrem”. Wykopane w ziemi tarasy, powstały jeszcze za czasów krzyżackich. Obecnie jest to miejsce, w którym odbywają się liczne imprezy plenerowe organizowane przez Urząd Miasta i Gminy Ryn oraz instytucje kultury działające na terenie gminy.

Infrastruktura sportowa w Gminie Ryn to głównie boiska i przyszkolne sale sportowe.

Należą do nich:

- stadion miejski, boisko Orlik (boisko piłkarskie i boisko wielofunkcyjne) - ul. H. Sawickiej 14, 11-520 Ryn,
- sala gimnastyczna przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym - ul. Hanki Sawickiej 8a,
- boisko do plażowej piłki nożnej - ul. Hanki Sawickiej 8a.

Kolorowe miejsca zabaw są najlepszą formą zabawy i wypoczynku dla najmłodszych.

Na terenie gminy Ryn place zabaw zlokalizowane są w następujących miejscach:

- Ryn, ul. Świerczewskiego 47-49,
- Ryn, ul. Świerczewskiego 45a,
- Ryn, ul. Kopernika 5,
- Ryn, ul. Kopernika 31,
- Ławki,
- Canki,
- Knis,
- Rudówka.

Ponadto na terenie gminy utworzono siłownię zewnętrzną, która zachęca osoby niemające dotychczas kontaktu z tego typu aktywnością do treningu siłowego i wytrzymałościowego na świeżym powietrzu w oparciu o dostępne urządzenia. Fitness-park zlokalizowany jest w Rynie przy ul. Konrada Wallenroda.

3.4.6. Układ komunikacyjny

Gmin Ryn położona jest w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Przez gminę przebiegają drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne.

Drogi krajowe:

- **59** - długość ok. 90 km, leżąca na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego. Trasa ta łączy Giżycko z Rozogami.

Drogi wojewódzkie:

- **642** – długość 20 km, łączący drogę nr 592 w Sterławkach Wielkich z DK16 w Woźnicach. Droga w całości położona jest na terenie województwa warmińsko-mazurskiego i przebiega przez powiat giżycki oraz powiat mrągowski.

- **592** - długość 75 km, przebiegająca w północnej Polsce, w województwie warmińsko-mazurskim, przez teren powiatu bartoszyckiego, kętrzyńskiego i giżyckiego. Łączy Bartoszyce z Giżyckiem.

- **643** - droga wojewódzka w północnej Polsce w województwie warmińsko-mazurskim przebiegająca przez teren powiatu giżyckiego i powiatu mrągowskiego. Droga ma długość 20 km. Łączy miejscowość Wilkasy z miejscowością Olszewo.

Drogi powiatowe:

- 1616N – Ryn – Słabowo;

- 1622N – Słabowo – Wyszembork;

- 1726N – Ryn - Stara Rudówka ;

- 1728N – droga powiatowa 1729N - Kronowo - droga wojewódzka 592 - Jezioro - droga krajowa 59;

- 1733N – Kętrzyn - Nakomiady – Ryn;

- 1737N – Koczarki – droga powiatowa 1616N;

- 1778N – Zielony Lasek – Mioduńskie;
- 1787N – Ryn – Skorupki;
- 1789N – Ryn - Ławki - droga wojewódzka 642;
- 1791N - Skop - Stara Rudówka.

Drogi gminne

Tabela 12. Drogi gminne na terenie Gminy Ryn

L.p.	Nr drogi	Przebieg drogi /ulica
1	130001 N	Słabowo – gr. gm. (Notyst Mały)
2	130002 N	Krzyżany - Wejdyki
3	130003 N	Rybical - Mrówki
4	130004 N	Skorupki – gr. gm.
5	130005 N	dr. wojew. nr. 642 (Ławki) – gr. gm.
6	130006 N	gr. gm. – Sterławki Wielkie
7	130007 N	dr. pow. nr. 1728 N - Grzybowo
8	130008 N	gr. gm. (Salpik) – dr. wojew. nr. 642
9	130009 N	Orło – dr. wojew. nr. 642 (Głabowo)
10	130010 N	Orło - Tros
11	130011 N	Tros – Stara Rudówka
12	130012 N	dr. pow. nr. 1726 N - Ławki
13	130013 N	Ławki - Mioduńskie
14	130014 N	dr. gm. nr. 130013 N - Mioduńskie
15	130015 N	Stara Rudówka - Prażmowo
16	130016 N	Jeziorko - Skop
17	130017 N	Skop - Kozin
18	130018 N	gr. gm. (Gorazdowo) – dr. gm. nr. 130017 N (Staropole)
19	130501 N	Ryn ul. Hanki Sawickiej

20	130502 N	Ryn ul. Mazurska
21	130503 N	Ryn ul. Konrada Wallenroda
22	130504 N	Ryn ul. Tadeusza Kościuszki
23	130505 N	Ryn ul. Traugutta
24	130506 N	Ryn ul. XX-Lecia
25	130025 N	dr wojew. nr 642 – Orło
26	130026 N	dr kraj. nr 59 (Ruminek) - Wejdyki
27	130027 N	gr. pow. (Olszewo) - Szymonka

Źródło: Numeracja dróg gminnych województwo warmińsko-mazurskie

Komunikacja

Przez teren gminy Ryn przebiega linia kolejowa łącząca Ełk-Giżycko–Korsze. Pociągi na tej linii zatrzymują się w granicach gminy, tylko na jednej stacji w Sterławkach Wielkich. Komunikacja na terenie Gminy, to w głównej mierze transport drogowy. Usługi z tego zakresu świadczy PKS Mrągowo oraz prywatni przewoźnicy.

Trasy rowerowe

- Szlak rowerowy - Brzydowo – Kraplewo – Dziadyk – Ryn – Bednarki – Miejska Wola – Dylewska Góra (312 m n.p.m.) – Wysoka Wieś – Pietrzwałd – Rudno – Brzydowo;
- Ryn - Rybical - Skorupki – Ryn;
- Mrągowo – Wyszembork – Krzyżany – Ryn – Sterławki Małe – Giżycko;
- Ryn – Wejdyki – Jora Wielka – Skorupki – Rybical – Ryn;
- Ryn – Wejdyki – Użranki – Mikołajki – Tałty – Skorupki – Rybical – Ryn;
- Ławki – Rybical – Mikołajki – Szymonka – Ławki;

3.5. Sfera techniczna

W skład infrastruktury technicznej wchodzi urządzenia, sieci przesyłowe (kanalizacyjna, sanitarna, energetyczna, teleinformatyczna), trakty komunikacyjne, a także zasoby mieszkaniowe. Dostępność infrastruktury technicznej warunkuje wzrost poziomu życia mieszkańców i podnosi atrakcyjność inwestycyjną gminy. Dostosowanie urządzeń technicznych do wymogów środowiskowych warunkuje prowadzenie zrównoważonej polityki proekologicznej na terenie gminy.

3.5.1. Gospodarka wodno-ściekowa

W zakresie dostaw wody na terenie gminy Ryn usługi świadczy Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rynie sp. z o.o.

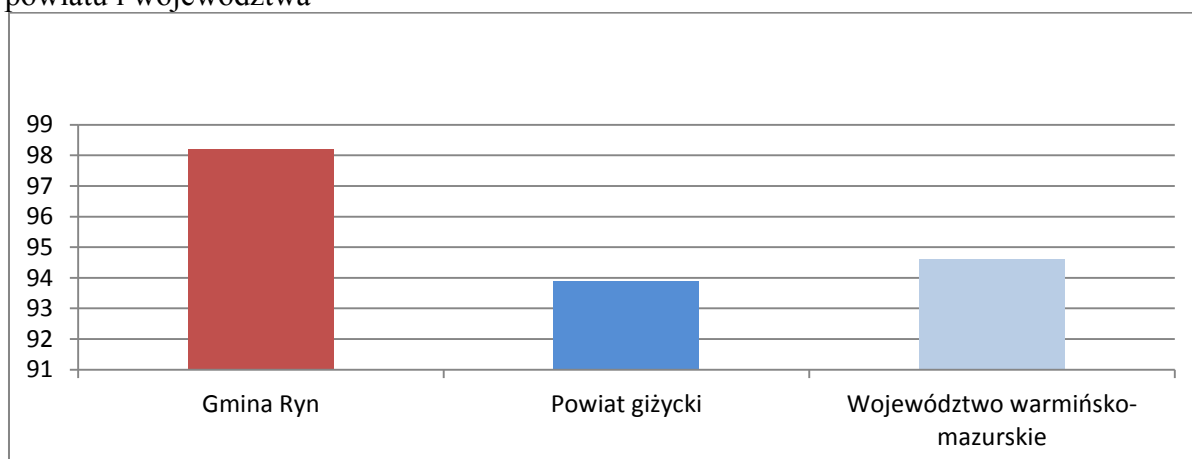
Obecnie eksploatowane ujęcia dla potrzeb zaopatrzenia mieszkańców w wodę oparte są o studnie głębinowe i ujęcia indywidualne. Jakość fizyczno-chemiczna ujmowanej wody nie spełnia w większości ujęć obowiązujących norm dotyczących zaopatrywania w wodę dla celów pitnych. Z tego też powodu wymagane jest uzdatnianie wody.

W chwili obecnej miasto Ryn i miejscowości: Ławki, Canki, Wejdyki, Tros, Knis, Szymonka, Stara Rudówka, Orło, Kronowo, Jeziorko posiadają sieć wodociągową. Woda w miejscowościach bez sieci wodociągowej do celów bytowych i gospodarczych czerpana jest ze studni kopanych. Jakość wody nie odpowiada normom i standardom koniecznym do zachowania właściwych warunków sanitarnych dla mieszkańców i gospodarstw wiejskich.

Ryn posiada własną komunalną stację wodociągową, która dostarcza wodę mieszkańcom, do zakładów i instytucji zlokalizowanych na terenie Gminy. Jakość dostarczanej wody z ujęcia wody w Rynie jest bardzo dobra. Woda spełnia wszystkie wymagania, zgodne z rozporządzeniem Ministra Zdrowia dotyczącym parametrów wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz dzięki nowym zbiornikom wyrównawczym zapewnione jest stałe, właściwe ciśnienie w sieci.

Wyposażenia lokali mieszkalnych w wybrane urządzenia techniczno-sanitarne w gminie Ryn prezentuje się korzystnie. W przypadku sieci wodociągowej, średnia dla gminy jest wyższa o 4,3% od wartości odnotowanych dla powiatu giżyckiego i 3,6 punkty procentowe niż średnia województwa.(Rys. 12)

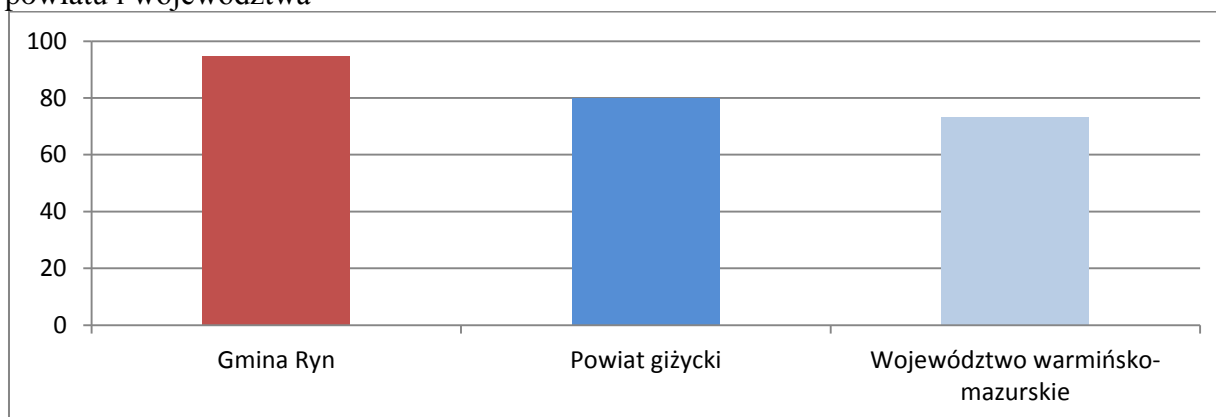
Rysunek 12. Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności Gminy Ryn w roku 2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Ryn jest dobrze rozwinięta. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Ryn wynosiła 179,8 km, która obejmowała 94,7% mieszkańców gminy. (Rys. 13)

Rysunek 13. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności Gminy Ryn w roku 2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Ryn posiada mechaniczno - biologiczną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w północno - zachodniej części miasta Ryn. Przepustowość oczyszczalni wynosi obecnie 1300 m³/dobę. Została ona oddana do eksploatacji w 1986 r., a w 2007 r. gruntownie zmodernizowana. Ścieki po oczyszczeniu są odprowadzane do jeziora Ryńskiego. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku z oczyszczalni ścieków korzystało łącznie 5 200 osób (tj. 87,5% mieszkańców), w tym 2900 mieszkańców miasta (99,66% całkowitej liczby mieszkańców miasta).

3.5.2. Sieć elektroenergetyczna

Dostępność do energii elektrycznej na terenie gminy Ryn można określić jako dobrą, aczkolwiek infrastruktura energetyczna wymaga rozbudowy i dalszej modernizacji.

Punktami zasilenia w energię elektryczną odbiorców w obrębie gminy Ryn są Główny Punkt Zasilający 110/15 kV Mikołajki, zasilany linią napowietrzną 110 kV Mrągowo – Mikołajki oraz Główny Punkt Zasilający 110/15 kV Giżycko, zasilany linią napowietrzną 110 kV Wydminy – Giżycko – Kętrzyn. Z GPZ 110/15 kV wyprowadzone są linie 15 kV, w obrębie miasta Ryn napowietrzne i kablowe, a na terenie gminy napowietrzne. Linie te zasilają stacje transformatorowe zlokalizowane w pobliżu odbiorców energii elektrycznej.

Z GPZ wyprowadzone są linie 15kV, w obrębie miasta Ryn napowietrzne i kablowe, a na terenie gminy napowietrzne zasilające stacje transformatorowe zlokalizowane w pobliżu odbiorców energii elektrycznej. Istniejąca sieć SN w około 20% nie nadaje się do przesyłu większych mocy niż przesyłane obecnie. Dlatego też, ale również ze względu na stan techniczny, będzie musiała zostać zmodernizowana, przy zwiększonych potrzebach energetycznych odbiorców.

W 2014 roku na terenie miasta Ryn odnotowano 1003 odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu. Natomiast zużycie energii na przestrzeni ostatnich lat stopniowo maleje. W roku 2011 wynosiło 1750 MWh, zaś w 2014 roku 1655 MWh.

3.5.3. Gospodarka odpadami

Gmina Ryn należy do Mazurskiego Związku Międzygminnego – Gospodarka Odpadami. Głównym jego zadaniem jest wspólne planowanie i wykonywanie zadań z zakresu ochrony środowiska. Odpady stałe z terenu gmin należących do ww. związku zagospodarowywane są w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Spytkowie. Odpady odbiera przedsiębiorstwo KOMA Sp. z o.o. Sp. k.

Na terenie miasta Ryn, przy ul. Zamiejskiej 11, funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów, który zajmuje się nieodpłatną zbiórką odpadów wielkogabarytowych,

zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, odpadów budowlanych rozbiórkowych oraz zużytych opon.²¹ (Tab. 13)

Tabela 13. Zbiorcze zestawienie odpadów komunalnych Gminy Ryn w latach 2010 – 2014

	Rok			
	2011	2012	2013	2014
Odpady z gospodarstw domowych (t)	488,47	481,53	719,27	1 144,60
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na jednego mieszkańca (kg)	82,9	81,8	122,2	195,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2014 roku z terenu gminy Ryn z gospodarstw domowych zabrano łącznie 1144,60 t zmieszanych odpadów, co stanowiło niemal trzykrotność więcej odpadów niż w roku 2010. Wzrasta tym samym ilość odpadów pochodzących z gospodarstw domowych. Natomiast na 1 mieszkańca w roku 2014 przypadało 195,3 kg odpadów, co stanowiło ponad dwukrotność odpadów przypadających na jednego mieszkańca Gminy w roku 2011.

3.5.4. Budownictwo

Zasób mieszkaniowy gminy Ryn w 2014 roku wynosił 966 budynków mieszkalnych. Wśród nich 12 to budynki komunalne. W myśl o najbardziej potrzebujących mieszkańcach Gminy, utworzono mieszkania socjalne. Na koniec 2015 r. w zasobach Gminy znajdowało się 10 mieszkań socjalnych.

W Gminie Ryn w roku 2014 na 1000 mieszkańców przypadało średnio 345,5 lokali mieszkaniowych. Wartość ta jest nieco niższa w porównaniu z województwem (347,1) oraz powiatem (355,0). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie wynosi 67,9 m².

²¹ ZINTEGROWANY PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARU FUNKcjONALNEGO KRAINY WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH DO ROKU 2022

Natomiast średnia powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na osobę oscyluje w granicy 23 m². Powyższa wartość prezentuje się nieco niżej w porównaniu z województwem (23,6m²) oraz powiatem (24,1m²).

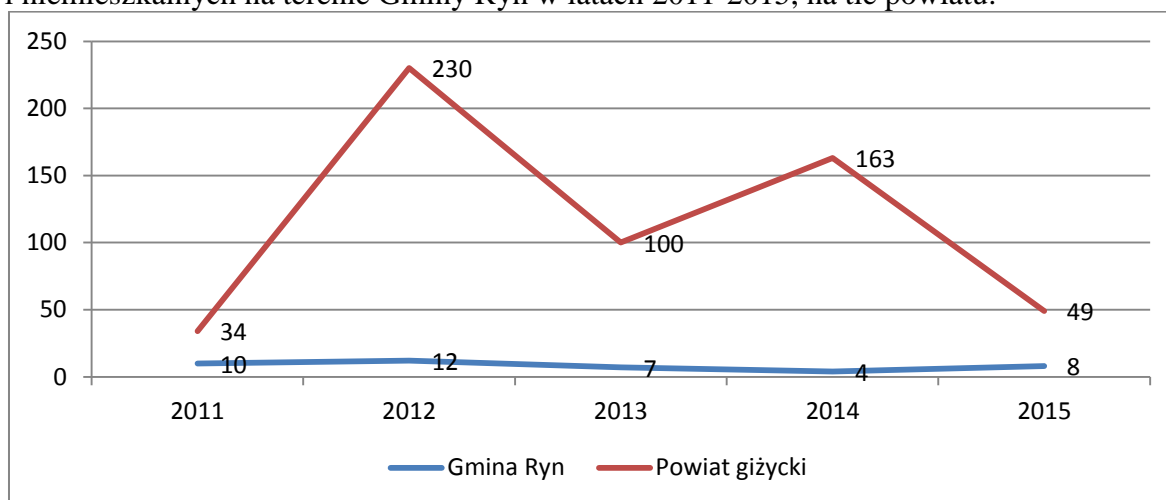
Tabel 14. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Ryn w roku 2014, na tle powiatu i województwa

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania [m ²]	Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²]
Województwo warmińsko-mazurskie	347,1	67,9	23,6
Powiat giżycki	355,0	67,8	24,1
Gmina Ryn	345,5	67,9	23,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy jest niższy w stosunku do powiatu giżyckiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego. Liczba oddanych do użytkowania mieszkań na terenie Gminy w każdym roku zmienia się w niewielkim stopniu, waha się od kilku do kilkunastu. Na terenie gminy w roku 2015 do użytkowania oddano jedynie 8 mieszkań, w powiecie giżyckim 49. (Rys. 14)

Rysunek 14. Mieszkania oddane do użytkowania w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych na terenie Gminy Ryn w latach 2011-2015, na tle powiatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość budynków mieszkalnych Gminy Ryn pochodzi sprzed kilkudziesięciu lat, a jedna piąta z nich pochodzi sprzed ponad stu lat. W większości są to kamienice i kilkurodzinne domy mieszkalne. Ostatnie lata to minimalny rozwój budownictwa na obszarze gminy. Tabela 15 obrazująca rozwój budownictwa na terenie gminy Ryn.

Tabela 15. Rozwój budownictwa na terenie Gminy Ryn

Budynki wybudowane w latach:	Liczba mieszkań	% ogółu mieszkań	Powierzchnia użytkowa mieszkań	% ogółu powierzchni mieszkań
przed 1918	479	23,69	28 224,0	20,57
1918-1944	502	24,83	35 881,0	26,15
1945-1970	215	10,63	11 297,0	8,23
1971-1978	232	11,47	12 195,0	8,89
1978-1988	254	12,56	19 238,0	14,02
1989-2002	141	6,98	11 985,0	8,73
2003-2014	199	9,84	18 405,0	13,41
RAZEM	2022	100%	137 225,0	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba mieszkań wyposażonych w instalację sanitarną nieznacznie rośnie. W roku 2011 wynosiła ona 1687 mieszkań, zaś w 2014 r. 1703 mieszkania, a tym samym 81,05 % zasobów mieszkaniowych wyposażonych było w sieć wodociągową. Ustęp splukiwany w 2014 roku posiadało 1667 mieszkań. Podobną tendencję odnotowuje się w przypadku mieszkań posiadających łazienkę. Ich liczba co roku wzrasta. W 2014 roku w 78,25% mieszkań znajdowała się łazienka.

Liczba mieszkań posiadających centralne ogrzewanie wzrasta. W 2011 roku tylko 78,95% mieszkań podłączonych było do centralnego ogrzewania, natomiast w roku 2014 już 79,65%. Najmniejsza liczba mieszkań wyposażona jest w instalację gazową. W roku 2011 gaz sieciowy posiadało 1 061 mieszkań. W kolejnych latach zaledwie trzy mieszkania zostały podłączone do gazu sieciowego i na koniec 2014 roku 1064 mieszkania posiadały dostęp do sieciowej instalacji gazowej.

Stan techniczny budynków mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy jest zróżnicowany, uzależniony od wieku budynku, rodzaju konstrukcji, wyposażenia w instalacje oraz sposobu długotrwałej eksploatacji. Są to zasoby zaawansowane wiekowo, w których realizacja potrzeb remontowych wynikała bezpośrednio z ich stanu technicznego. W związku z czym niezbędne jest przeprowadzenie ich remontu, czy też termomodernizacji (ocieplenie budynków, naprawy dachów, itp.), w celu poprawy warunków bytowych mieszkańców oraz ze względów środowiskowych.

Lokale i budynki wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy zarządzane są obecnie przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rynie sp. z o.o.

W roku 2013 Gmina uchwaliła *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy na lata 2013 – 2020*, który został zaktualizowany w roku 2015. Niniejszy dokument obrazuje sytuację mieszkaniową na terenie gminy.

4. Delimitacja obszarów zdegradowanego i rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to teren obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.²²

W ramach procedury delimitacji obszaru rewitalizacji szczególną uwagę zwrócono na występowanie (koncentrację) różnego rodzaju negatywnych zjawisk kryzysowych (przede wszystkim problemów o charakterze społecznym), wewnętrzny potencjał rozwojowy i znaczenie dla rozwoju całej gminy. Głównym kryterium jakim kierowano się przy delimitacji obszaru rewitalizacji było ponadprzeciętne, w skali gminy, występowanie różnorodnych problemów społecznych.

Identyfikacja obszarów znajdujących się w sytuacji kryzysowej z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz występowania problemów w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno - funkcjonalnej lub technicznej musi być poprzedzona wyznaczeniem jednostek urbanistycznych, dla których możliwe jest pozyskanie tychże danych. W tym celu gminę Ryn podzielono na najmniejsze możliwe do zidentyfikowania jednostki urbanistyczne, którymi są ulice (miasto Ryn) oraz sołectwa (w przypadku obszarów wiejskich).

Kolejnym krokiem było pozyskanie danych statystycznych oraz przeprowadzenie analizy wskaźnikowej dla wyznaczonych uprzednio jednostek urbanistycznych. Analiza dotyczyła przede wszystkim sfery społecznej, jednak zgodnie z zapisami Wytycznych w zakresie rewitalizacji zebrano również informacje dotyczące negatywnych zjawisk w sferze technicznej oraz gospodarczej. Niniejsza analiza została dokonana na podstawie danych pochodzących z Urzędu Miasta i Gminy Ryn, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rynie, Powiatowego Urzędu Pracy w Giżycku, Komisariatu Policji w Rynie oraz Biblioteki Publicznej w Rynie.

Ostatni etap to wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Za obszar zdegradowany uznano te jednostki urbanistyczne, w których w wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej zdiagnozowano kryzys z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz zidentyfikowano problemy w sferze technicznej i/lub gospodarczej. Spośród zdegradowanych jednostek urbanistycznych wybrano obszar rewitalizacji.

²² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

4.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego w oparciu o zebrane dane statystyczne wyliczono 7 wskaźników społecznych:

- **wskaźnik obciążenia demograficznego** - Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców obszaru,
- **wskaźnik poziomu ubóstwa** – Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców danego obszaru,
- **wskaźnik bezrobocia** - Liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców danego obszaru,
- **wskaźnik poziomu przestępczości** - Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich na 1000 mieszkańców obszaru,
- **wskaźnik poziomu edukacji** – Liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych obszaru,
- **wskaźnik poziomu w życiu publicznym** - Liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców obszaru,
- **wskaźnik poziomu w życiu kulturowym** - Liczba osób zapisanych do Biblioteki na 1000 mieszkańców obszaru.

Do wyznaczenia obszaru zdegradowanego wybrano metodę standaryzacji. Dla każdej jednostki urbanistycznej zostały obliczone wartości wskaźników wskazanych powyżej, które następnie wystandaryzowano w celu dalszego porównywania. Standaryzacja wskaźnika polega na odjęciu od rzeczywistej wartości wskaźnika średniej wartości obliczonej dla gminy i podzielenie otrzymanej różnicy przez odchylenie standardowe.

Należy zaznaczyć, że wartości wystandaryzowanych wskaźników oznaczają odchylenia od normy, którą stanowi średnia dla gminy. Wystandaryzowane wskaźniki przyjmują wartości ujemne oraz dodatnie, przy czym wartości dodatnie oznaczają występowanie większego stanu kryzysowego, niż obliczona średnia dla gminy.

Następnym etapem analizy było obliczenie wskaźnika sumarycznego, czyli zsumowanie wszystkich wartości wystandaryzowanych dla każdej przyjętej jednostki. W celu prawidłowego zsumowania, w przypadku wskaźników o charakterze pozytywnym, nadano im wartość ujemną poprzez pomnożenie przez -1.

Na podstawie obliczonych wartości sumarycznych wybrano tylko te jednostki analityczne, gdzie sytuacja jest gorsza, niż średnia dla gminy (wartości większe od zera). Jednostki analityczne, na których występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, czyli stan kryzysowy przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 16. Wskaźnik sumaryczny – sfera społeczna

	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców obszaru	Liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców danego obszaru	Liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych obszaru	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców danego obszaru	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich na 1000 mieszkańców obszaru	Liczba osób zapisanych do Biblioteki na 1000 mieszkańców obszaru	Liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców obszaru	Wskaźnik sumaryczny
Albina Nowickiego	5,46	0,32	-4,55	0,61	-6,93	-3,21	8,42	0,10
Brzozowa	-2,92	-4,12	9,46	0,50	-6,93	-0,18	8,42	4,22
Konrada Wallenroda	8,02	1,71	-2,79	-0,07	5,31	-2,22	8,42	18,38
Lipowa	3,55	-4,12	-4,55	-4,31	8,09	0,63	8,42	7,71
Mazurska	1,34	1,00	-1,61	-0,39	-3,54	-2,50	6,43	0,73
Mikołaja Kopernika	3,63	4,26	4,27	4,02	-0,20	-3,11	5,73	18,60
Partyzantów	-1,53	5,03	6,53	7,73	9,72	-4,12	8,42	31,78
Plac wolności	5,52	8,00	0,34	2,41	17,97	-2,42	-31,28	0,54
Rybaka	4,51	-4,12	-4,55	-4,31	9,60	3,37	8,42	12,91
Słoneczna	7,14	-4,12	-4,55	0,80	3,40	-4,18	8,42	6,91
Świerczewskiego	2,61	1,16	-0,64	2,03	-1,27	-2,84	8,42	9,46
Tadeusza Kościuszki	0,77	8,57	4,67	7,82	0,53	-4,03	8,42	26,76
Traugutta	-4,10	13,76	8,44	3,12	-0,92	-1,57	8,42	27,15
Wiejska	6,51	-4,12	-4,55	-4,31	0,94	0,50	8,42	3,38
Sołectwo Knis	0,76	1,72	0,17	-1,07	4,52	0,08	8,42	14,60
Sołectwo Krzyżany	4,98	4,69	6,12	5,45	5,40	1,12	8,42	36,17
Sołectwo Kronowo	6,96	-1,43	-1,29	0,17	-2,41	-0,35	8,42	10,08
Sołectwo Głębowo	-1,11	11,61	4,98	8,77	-4,73	0,15	8,42	28,10
Sołectwo Mioduńskie	0,04	1,10	5,99	0,03	-4,01	3,37	8,42	14,94
Sołectwo Monetki	3,63	-1,40	6,99	-0,92	-3,50	2,33	8,42	15,55
Sołectwo Orło	2,75	0,56	9,63	11,27	-3,00	0,14	8,42	29,77
Sołectwo Prażmowo	0,73	11,01	10,72	5,13	-4,81	2,60	8,42	33,78
Sołectwo Rybical	5,24	-2,98	-3,17	-0,06	-5,02	-0,29	8,42	2,13
Sołectwo Stara Rudówka	-0,37	-1,90	0,83	3,54	-5,07	2,01	8,42	7,47
Sołectwo Słabowo	4,84	2,12	-0,77	2,18	3,56	2,41	8,42	22,77
Sołectwo Sterławki Wielkie	3,65	0,79	2,47	0,32	-1,69	-2,38	5,13	8,30
Sołectwo Szymonka	2,87	4,82	3,18	7,37	4,87	1,61	8,42	33,14
Sołectwo Tros	1,50	0,56	1,12	1,53	2,90	0,14	8,42	16,18
Sołectwo Canki	-0,76	-0,19	3,39	1,69	-3,63	0,96	8,42	9,88
Sołectwo Wejdyki	-1,17	-1,53	4,85	3,22	2,85	1,59	-1,11	8,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zgromadzonych danych

Zgodnie z *Wytocznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* stan kryzysowy, to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami ze sfery gospodarczej, technicznej, środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej. Wobec powyższego analizie poddano sferę gospodarczą oraz sferę techniczną.

- **Wskaźnik gospodarczy** - Udział nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2014 do liczby osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących dany obszar,
- **wskaźnik techniczny** - Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. do liczby budynków mieszkalnych ogółem danego obszaru.

Analogicznym sposobem, jak w przypadku obliczenia wartości sumarycznej sfery społecznej, obliczono wartości sumaryczne sfery gospodarczej i technicznej dla każdej jednostki urbanistycznej, w której występuje stan kryzysowy.

Tabela 17. Wskaźnik sumaryczny – sfera gospodarcza i techniczna

	Udział nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2014 do liczby osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących dany obszar	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. do liczby budynków mieszkalnych ogółem danego obszaru
Albina Nowickiego	-4,10	7,24
Brzozowa	4,72	1,78
Konrada Wallenroda	4,72	7,24
Lipowa	4,72	7,24
Mazurska	-4,76	1,46
Mikołaja Kopernika	-0,02	7,24
Partyzantów	4,72	-1,69
Plac wolności	4,72	7,24
Rybaka	4,72	7,24
Słoneczna	4,72	7,24
Świerczewskiego	2,91	2,97
Tadeusza Kościuszki	4,72	7,24
Traugutta	4,72	7,24
Wiejska	4,72	-2,59
Sołectwo Knis	4,72	0,90
Sołectwo Krzyżany	-14,17	3,15
Sołectwo Kronowo	4,72	3,15
Sołectwo Głębowo	-25,23	7,24
Sołectwo Mioduńskie	4,72	7,24

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

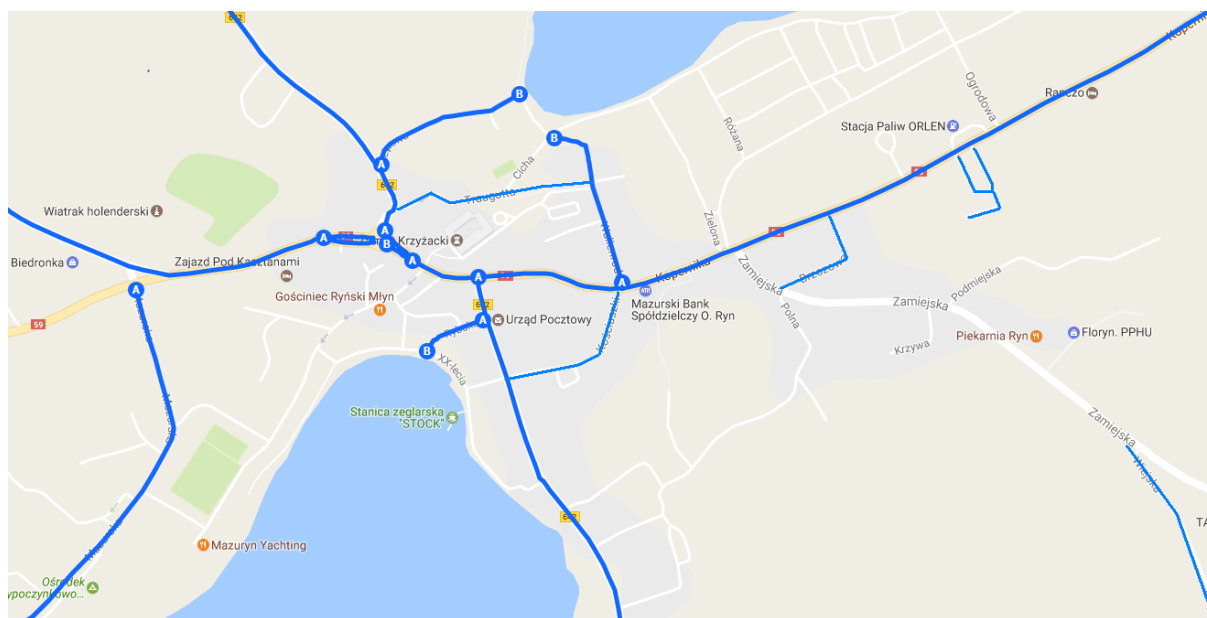
Sołectwo Monetki	0,48	7,24
Sołectwo Orło	-11,47	3,46
Sołectwo Prażmowo	4,72	-5,04
Sołectwo Rybical	-20,61	0,03
Sołectwo Stara Rudówka	4,72	4,90
Sołectwo Słabowo	4,72	3,15
Sołectwo Sterławki Wielkie	-0,95	3,42
Sołectwo Szymonka	-2,63	4,31
Sołectwo Tros	4,72	3,85
Sołectwo Canki	-4,51	7,24
Sołectwo Wejdyki	4,72	1,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zgromadzonych danych

Stan kryzysowy, to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem ze sfery gospodarczej, technicznej, środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej. Zgodnie z powyższym na całym badanym obszarze występuje stan kryzysowy.

Poniższa mapa (wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej przy wykorzystaniu metody standaryzacji) obrazuje występowanie obszarów kryzysowych na terenie miasta Ryn.

Rysunek 15. Obszar zdegradowany na terenie miasta Ryn.

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego zamierza się prowadzić rewitalizację. Ponadto zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, a także Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 obszar rewitalizacji, to teren nie większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy).

W związku z tym, iż obszar rewitalizacji nie powinien być wyznaczany jedynie na podstawie danych ilościowych pokazujących najbardziej intensywną degradację, zdecydowano się na badania pogłębione z udziałem mieszkańców gminy Ryn w postaci badań fokusowych. Do udziału w spotkaniu zaproszono wszystkich mieszkańców gminy, organizacje pozarządowe, przedstawicieli Urzędu Miasta i Gminy Ryn, Ryńskiego Centrum Kultury, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz policji. Ogłoszenie o konsultacjach społecznych zostało zamieszczone na stronie internetowej gminy. W trakcie spotkania określono przestrzennie miejsca koncentracji zidentyfikowanych problemów. Ponadto na podstawie uwag i sugestii uczestników spotkania wyodrębniono dwa obszary, których granice przebiegają w taki sposób, aby umożliwić obszarom rewitalizacji rozwój z wykorzystaniem lokalnych czynników rozwoju.

W wyniku przeprowadzonych badań fokusowych do obszarów rewitalizacji gminy Ryn nie wpisano:

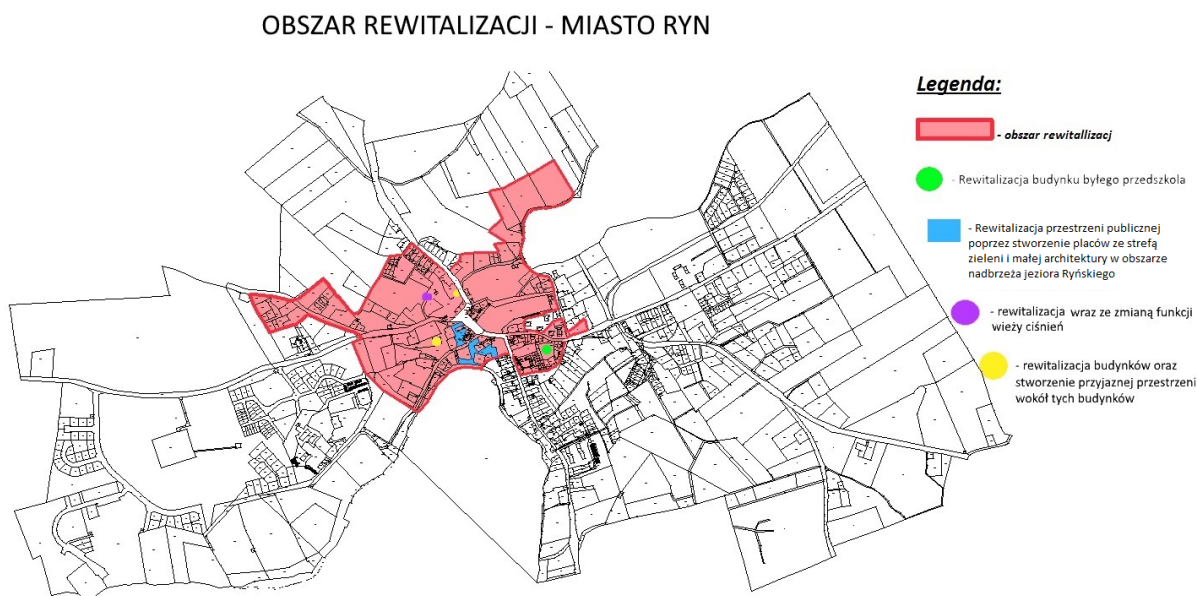
- obszarów wiejskich - jako obszaru o niskim stopniu wpływu na rozwój całej gminy (brak infrastruktury pełniącej funkcje administracyjno-społeczne do realizacji działań rewitalizacyjnych),
- ulicy Brzozowej, Słonecznej oraz Wiejskiej – osiedla o zabudowie jednorodzinnej, nie pełniące funkcji administracyjno-społecznych, zlokalizowane są na obrzeżach miasta Ryn, nie będące spójne urbanistycznie z pozostałą częścią obszaru.

Ponadto wyznaczając obszar rewitalizacji pod uwagę wzięto funkcjonalność badanych jednostek oraz ich wpływ na rozwój gminy, z tego względu w skład obszaru rewitalizacji niektóre ulice zostały wpisane jedynie częściowo.

Z uwagi na fakt, iż obszar rewitalizacji musi charakteryzować się spójnością urbanistyczną, na wskazanym obszarze mogą znajdować się także te ulice, które samodzielnie nie wyróżniają się zjawiskami negatywnymi, jednak wokół nich dominują zjawiska, które

bezpośrednio lub pośrednio negatywnie wpływają na te ulice. Poza tym ulice te spełniają istotne funkcje społeczno-rekreacyjno-administracyjne dla aktywizacji gminy.

Rysunek 16. Mapa obszarów rewitalizacji

Źródło: *Urząd Miasta i Gminy Ryn*

4.2.1. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji zajmuje powierzchnię 36 ha, co stanowi 0,18 % całkowitej powierzchni gminy i jest zamieszkała przez 1547 osób (26,37 % ogółu ludności gminy). Tym samym obszar rewitalizacji spełnia kryteria wielkościowe dla obszarów rewitalizacji, jakie zostały określone w *Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji*, a także *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w*

Obszar rewitalizacji cechuje się koncentracją negatywnych zjawisk oraz ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Zaniechanie jakichkolwiek działań spowoduje zahamowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, obniżenie jakości estetyki przestrzeni miasta, jak również pogorszenie jakości życia mieszkańców. Ze względu na położenie poszczególnych ulic względem siebie i rolę, jakie pełnią, zdecydowano się na podzielenie obszaru rewitalizacji na 2 podobszary rozdzieloną drogą krajową.

- Obszar I – Wspólna Przestrzeń
- Obszar II – Jutro jest dla Nas

Obszar I – Wspólna Przestrzeń

Tabela 18. Wykaz ulic wchodzących w skład Obszaru I rewitalizacji

	Ulice
Obszar I Wspólna Przestrzeń	Wesoła, Hanki Sawickiej, Rybaka, Mikołaja Kopernika (budynki nr 2A), Mazurska, Partyzantów (budynki nr 3,15,16,17,17a,31), Albina Nowickiego (budynki nr 3,9,11,11A,13,13A,15,15A), Plac Wolności (budynki nr 3,3a,5,7,11,13), Świerczewskiego, Rybaka, XX-lecia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Ryn

Obszar I rewitalizacji wyznaczony na terenie Rynu stanowi powierzchnię 21 ha. Jest to obszar zawarty pomiędzy ulicami Plac Wolności, Świerczewskiego, Rybaka, XX-lecia, Wesoła, Hanki Sawickiej, Mazurska, Partyzantów, teren cmentarza i sąsiednich działek oraz ulicy Nowickiego.

Ważniejsze obiekty mieszczące się na terenie obszaru:

- Wieża ciśnień z XIX w.,
- Wiatrak typu holenderskiego,
- Cmentarz komunalny,
- Kaplica ewangelicka z 1836 r.,
- Młyn z XIV – XV w.,
- Nabrzeże jeziora Ryńskiego,
- Ryńskie Centrum Kultury,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny z kompleksem : Orlik i stadion sportowy,
- ujęcie wody ze stacją uzdatniania wody,
- budynek z lokalami socjalnymi.

Obszar II - Jutro jest dla Nas

Tabela 19. Wykaz ulic wchodzących w skład Obszaru II rewitalizacji

	Ulice
Obszar II Jutro dla Nas	Traugutta, Cicha, Lipowa, Zaulek, Konrada Wallenroda (budynki nr

	3,7), Tadeusza Kościuszki (budynki nr 1,3,7,9,11,13,13A,15), Mikołaja Kopernika (budynki nr 1,2,3,6,10,12,13,14,15,18,18A,20), Świerczewskiego (budynki nr 1,1A,3,5A,11), Plac Wolności (budynki nr 4, 6A), Albina Nowickiego (budynki nr 2,4,6).
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Ryn

Obszar II rewitalizacji wyznaczony na terenie miasta Ryn stanowi powierzchnię 15 ha. Jest to obszar zawarty pomiędzy ulicami: Wallenroda, Kościuszki, Świerczewskiego, Plac Wolności, Nowickiego, w sąsiedztwie ulicy Lipowej i działek położonych w pobliżu jeziora Ołów.

Ważniejsze obiekty mieszczące się na terenie obszaru:

- Zamek krzyżacki - z XIV wieku – obecnie siedziba Mazurskiego Centrum Kongresowo-Wypoczynkowe "Zamek - Ryn" Sp. z o.o.,
- Ścieżka spacerowo-rekreacyjna na jez. Ołów o długości ponad 4 km,
- plaża miejska z pomostami,
- budynki mieszkalne.

Obszar I oraz obszar II wyznaczone na terenie gminy Ryn posiadają zróżnicowany charakter i spełniają szereg istotnych funkcji (m.in. administracyjne, gospodarcze, usługowe, społeczne, mieszkaniowe) dla mieszkańców całej gminy. Są to zatem obszary o znacznym potencjalnie wewnętrznym i dużym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy. Niemniej ze względu na występowanie różnych zjawisk kryzysowych obszary te wymagają wsparcia w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów i barier rozwojowych oraz wzmocnienia jego wewnętrznego potencjału rozwojowego.

5. Wizja obszaru rewitalizacji

Głównym efektem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ryn na lata 2016–2023 będzie ograniczenie negatywnych zjawisk kryzysowych w różnych sferach (zwłaszcza problemów społecznych) oraz wzmocnienie potencjału wewnętrznego obszaru rewitalizacji w celu harmonijnego i zrównoważonego rozwoju całej Gminy.

***Gmina Ryn miejscem zintegrowanym społecznie i przyjaznym
turystycznie***

Po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych na terenie gminy Ryn ograniczone zostaną problemy społeczne, których szczególna koncentracja występuje w centrum miasta Ryn oraz na terenach bezpośrednio przylegających. Nastąpi poprawa wizerunku obszarów rewitalizacji, która zostanie spowodowana ożywieniem społecznym i gospodarczym gminy. Działania rewitalizacyjne przyczynią się do szerszej aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną (zwłaszcza osób ubogich, osób bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, itp.). Działania przewidziane w niniejszym programie służyć będą włączeniu tych osób w różne wymiary życia społecznego.

W efekcie przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych osoby oraz grupy zagrożone wykluczeniem społecznym uzyskają możliwość szerszego zaspokajania różnych potrzeb życiowych i społecznych. Ponadto działania rewitalizacyjne przyczynią się do zwiększenia kompetencji i umiejętności zawodowych tych osób, a tym samym do wzmocnienia ich pozycji konkurencyjnej na rynku pracy. Przestrzeń stanie się przyjazna nie tylko mieszkańcom, ale też turystom. Dostępność terenów zielonych podniesie standard życia mieszkańców. Ponadto tereny te staną się miejscem integracji społecznej osób z różnych grup wiekowych i społecznych.

Podczas przeprowadzanych procesów rewitalizacji na terenie gminy powstaną nowe inicjatywy lokalne, a istniejące poszerzą swoją działalność. Realizacja projektów spowoduje wśród mieszkańców pozytywne nastawienie do działań na rzecz rozwoju gminy i będzie tworzyła sprzyjającą atmosferę do dalszych inicjatyw na rzecz Gminy.

W związku z tym, iż obszar rewitalizacji położony jest w centrum miasta, efektem realizowanych działań rewitalizacyjnych będzie również poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta, a tym samym na obszarze nastąpi rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz powstaną nowe miejsca pracy.

6. Cele rewitalizacji

Głównym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ryn na lata 2016–2023 jest zmniejszenie skali występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji. Powyższy cel główny realizowany będzie przez pięć celów strategicznych, odpowiadających poszczególnym sferom procesu rewitalizacji (tj. społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej, środowiskowej i technicznej).

Cel główny

Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym
wzmocnienie potencjału turystycznego.

Cel strategiczny 1 – sfera społeczna

Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.

- 1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 1.2. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta;
- 1.3. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;
- 1.4. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;
- 1.5. Budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców w oparciu o historię i regionalne tradycje;
- 1.6. Wzrost zaangażowania społeczeństwa w inicjatywy obywatelskie;
- 1.7. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;
- 1.8. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

Cel strategiczny 2 – sfera przestrzenno-funkcjonalna

Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

- 2.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej;
- 2.2. Rozwój infrastruktury kulturalnej;
- 2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej;
- 2.4. Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;
- 2.5. Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;
- 2.6. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych;
- 2.7. Zabezpieczenie i ochrona zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego;
- 2.8. Poprawa stanu infrastruktury komunalnej;

Cel strategiczny 3 – sfera gospodarcza

Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.

- 3.1. Stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej;
- 3.2. Poprawa warunków dla rozwoju turystyki, lokalnego handlu detalicznego i gastronomii poprzez rewitalizację przestrzeni publicznej;
- 3.3. Stworzenie warunków do funkcjonowania podmiotów wspierających rozwój spółdzielni socjalnych, aktywizację zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Cel strategiczny 4 – sfera środowiskowa

Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.

- 4.1. Ochrona i zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych miasta;
- 4.2. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców;
- 4.3. Wspieranie inicjatyw proekologicznych;
- 4.4. Zwiększanie efektywności energetycznej budynków;

Cel strategiczny 5 – sfera techniczna

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej

- 5.1. Wzrost stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne;
- 5.2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej;

- 5.3. Zachowanie i rewitalizacja budynków oraz obiektów o walorach historycznych, kulturowych, architektonicznych i urbanistycznych.

7. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Niniejsza częśći Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Ryn na lata 2016–2023 zawiera opis planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na początku przedstawione zostały podstawowe projekty rewitalizacji, tj. przedsięwzięcia bez których osiągnięcie celów programu nie będzie możliwe, a obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wy dostać się z sytuacji kryzysowej. Następnie zamieszczono projekty uzupełniające przewidziane do realizacji w obszarze rewitalizacji. Projekty te są komplementarne względem podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również wpisują się w cele niniejszego dokumentu.

7.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne

W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gmina Ryn będzie realizować dwa projekty zintegrowane.

Obszar I -Wspólna przestrzeń

Rewitalizacja zdegradowanych obszarów w celu przywrócenia i nadania nowych funkcji społecznych – z aktywizacją mieszkańców tego terenu.

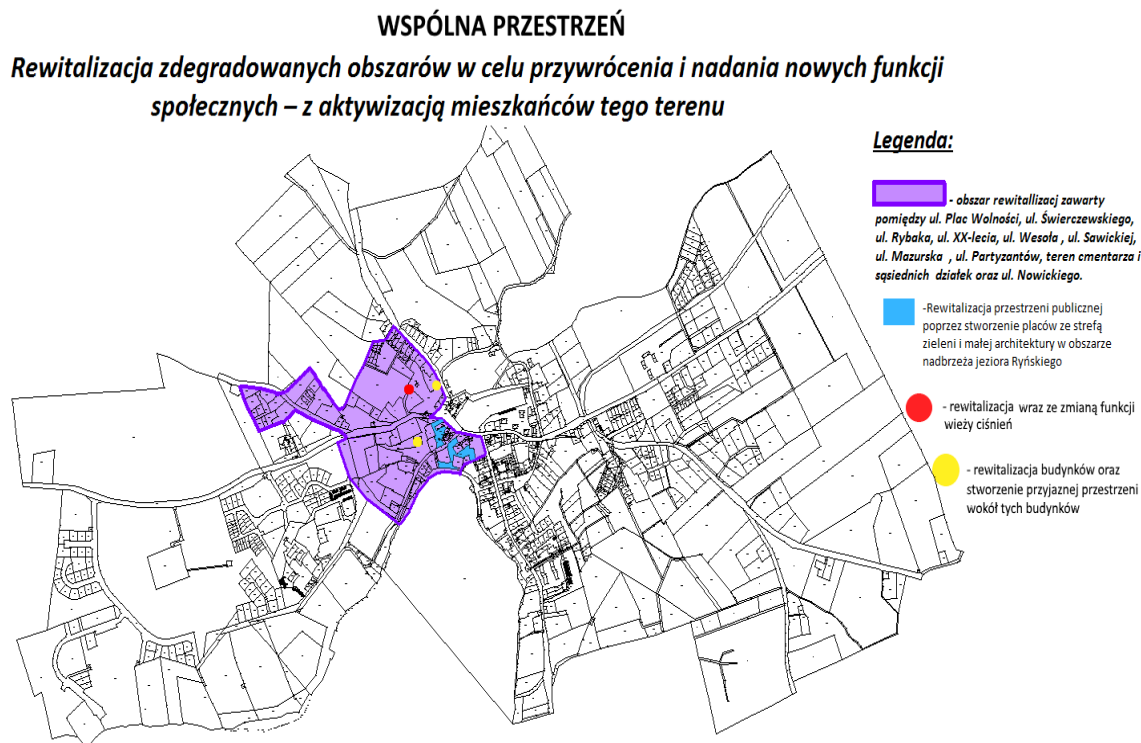
Tereny objęte zintegrowanym działaniem obecnie są bardzo zdegradowane oraz wykluczone z obszaru funkcjonalności. Realizacja przedsięwzięć określonych zintegrowanym działaniem przyczyni się do rewitalizacji obiektów i obszarów oraz do nadania utraconych funkcji społecznych, uporządkuje przestrzeń publiczną obszaru ulic Rybaka i Hanki Sawickiej wzmocni więzi międzyludzkie i sąsiedzkie, poprawi wizerunek i estetykę obiektów objętych rewitalizacją i terenów do nich przyległych, umożliwi aktywne spędzanie czasu.

Realizacja przyczyni się do wzrostu świadomości mieszkańców dotyczący konieczności dbania i zachowania porządku na obszarach rewitalizowanych, zachowania wartości historycznych i kulturowych tego obszaru, jak również przyczyni się do ożywienia gospodarczego i wzmocnienia tożsamości lokalnej.

Projekty społeczne będą realizowane przy współpracy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rynie. Jednostka ta wykorzystując instrumenty aktywizacji

bezrobotnych oraz inne (prace z psychologiem, socjologiem) ukierunkują osoby do nabywania określonych umiejętności zawodowych.

Rysunek 17. Obszar I rewitalizacji Gmina Ryn - Wspólna Przestrzeń

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Ryn

Tabela 20. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji na Obszarze I – Wspólna Przestrzeń

Projekty podstawowe	
Projekt 1	
Tytuł projektu	„Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem
Podmioty realizujące	MGOPS
Zakres zadań	Głównym celem projektu będzie przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej, zwiększenie szans na

<p>rynku pracy oraz przeprowadzanie działań o charakterze edukacyjnym dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie.</p> <p>Działania realizowane w ramach projektu :</p> <ul style="list-style-type: none">-zajęcia umożliwiające rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych;-poradnictwo,-wsparcie indywidualne oraz grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społecznych,-treningów kompetencji i umiejętności społecznych umożliwiających powrót do życia społecznego,-usługi wspierające animację lokalną, w tym kosztów zatrudnienia animatora lokalnego, lidera klubu. <p>Prowadzone będą również działania o charakterze zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy realizowanym poprzez m.in. organizację i sfinansowanie:</p> <ul style="list-style-type: none">-aktywizacji zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem m.in. doradcy zawodowego, trenera pracy, coacha, asystenta osoby niepełnosprawnej,-poradnictwa,-wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji zawodowych umożliwiających powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową,-staży, praktyk zawodowych,-uczestnictwa w zajęciach centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej lub reintegracji zawodowej u pracodawcy. <p>Prowadzone będą również działania o charakterze edukacyjnym, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia lub jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy realizowanym poprzez</p>
--

	<p>m.in. skierowanie i sfinansowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zajęć szkolnych związanych z uzupełnieniem wykształcenia lub zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego, - zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji, umiejętności zawodowych (np. kursy i szkolenia zawodowe), - usług wspierających aktywizację edukacyjną (np. brokera edukacyjnego). <p>Działania związane z aktywizacją społeczno-zawodową będą realizowane na obszarze nabrzeża jeziora Ryńskiego, na nowopowstałym miejscu spotkań i integracji mieszkańców gminy przy ul. Partyzantów, Nowickiego, Kopernika, Kościuszki i ul. Traugutta, a także w Regionalnym Parku Edukacji, Kultury i Turystyki.</p>
Lokalizacja	Miasto Ryn
Wartość projektu (PLN)	1 414 000,00
Okres realizacji	2017-2019
Priorytet inwestycyjny	9i – Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - zaktywizowani społecznie i zawodowo mieszkańcy wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym; - zintegrowane społecznie osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta; - zwiększone kompetencje społeczne mieszkańców; - zwiększona aktywność kulturalna mieszkańców; - wzrost liczby inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

Wskaźniki rezultatu	<p>1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (12 osób)</p> <p>2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu (13 osób)</p> <p>3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (27 osób)</p>
Wskaźniki produktu	<p>1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (70 osób)</p> <p>2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (7 osób)</p>
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, sprawozdania, listy obecności, ankiety uczestników, wywiady z uczestnikami, zaświadczenia, certyfikaty, umowy, opinie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Cel 1. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <p>1.2. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta;</p> <p>1.3. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;</p> <p>1.4. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;</p> <p>1.7. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;</p>

	1.8. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
Projekt 2	
Tytuł projektu	Rewitalizacja wraz ze zmianą przeznaczenia wieży ciśnień
Podmioty realizujące	Gmina Ryn
Zakres zadań	Rewitalizacja zabytkowej wieży ciśnień z odnowieniem zewnętrznej elewacji, wnętrza wraz z węzłem sanitarnym oraz innymi elementami do wykorzystania potencjału rewitalizowanej wieży, jako punktu widokowego wraz z terenem przyległym w bezpośrednim sąsiedztwie. Nadanie funkcji edukacyjnej, historycznej i rekreacyjnej dla obiektu po byłej wieży ciśnień, utrzymanie historycznej zabudowy we współpracy z konserwatorem zabytków.
Lokalizacja	Teren cmentarza komunalnego
Wartość projektu (PLN)	1 500 000,00
Okres realizacji	2017-2018
Priorytet inwestycyjny	6c – Zachowanie, ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa standardu dostępu do infrastruktury służącej mieszkańcom; - poprawa walorów i estetycznych miasta; - poprawa infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; - poprawa stanu zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego; - poprawa warunków dla rozwoju turystyki; - poprawa estetyki obiektów o walorach historycznych, kulturowych, architektonicznych i urbanistycznych;
Wskaźniki rezultatu	Nie dotyczy
Wskaźniki produktu	1. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego

	<p>oraz stanowiących atrakcje turystyczne (500 odwiedzin)</p> <p>2. Liczba wspartych obiektów dziedzictwa kulturowego (1 obiekt)</p>
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, rachunki, dokumentacja techniczna, dziennik budowy, protokoły odbioru, pozwolenie na użytkowanie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Cel 2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p> <p>2.1.Rozwój infrastruktury edukacyjnej</p> <p>2.2.Rozwój infrastruktury kulturalnej</p> <p>2.3.Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej</p> <p>2.4.Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p> <p>2.5.Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p> <p>2.7.Zabezpieczenie i ochrona zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cel 3. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.</p> <p>3.3. Stworzenie warunków do funkcjonowania podmiotów wspierających rozwój spółdzielni socjalnych, aktywizację zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych;</p> <p>Cel 5. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej</p> <p>5.3.Zachowanie i rewitalizacja budynków oraz obiektów o walorach historycznych, kulturowych, architektonicznych i urbanistycznych;</p>
Projekt nr 3	
Tytuł projektu	Rewitalizacja przestrzeni publicznej poprzez stworzenie placów ze strefą zieleni i małej architektury w obszarze

	nadbrzeża jeziora Ryńskiego
Podmioty realizujące	Gmina Ryn
Zakres zadań	<p>Zagospodarowanie przestrzeni w obszarze ulic: Rybaka i Hanki Sawickiej poprzez stworzenie placów o powierzchni 6784 m², jako miejsc spotkań i wypoczynku oraz jednocześnie umożliwiającym dostęp do obiektów użyteczności publicznej, budowa małej architektury, przyczyniająca się do gospodarczej i fizycznej rewitalizacji obszarów objętych projektem.</p> <p>Celem projektu jest stworzenie miejsca przyjaznego mieszkańcom obszaru, gdzie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym będą miały możliwość uczestniczenia w zajęciach i spotkaniach, co będzie sprzyjało włączeniu społecznemu. Ponadto obszar będący przedmiotem projektu leży w sąsiedztwie MGOPS. W związku z czym poprawa estetyki obszaru wpłynie na poprawę warunków funkcjonowania MGOPS.</p> <p>Niniejszy projekt będzie realizowany wraz z projektem „Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem. Celem obu projektów jest poprawa standardu życia mieszkańców obszaru, a także ich integracja społeczna oraz aktywizacja zawodowa.</p>
Lokalizacja	Ul. Rybaka i ul. Hanki Sawickiej w Rynie
Wartość projektu (PLN)	4 000 000,00
Okres realizacji	2017-2018
Priorytet inwestycyjny	9b – Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej; - utworzenie przestrzeni służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; - poprawa estetyki miasta i zagospodarowanie terenów zielonych;
Wskaźniki rezultatu	1.Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów

	bądź utworzonej/rekultywowanej przestrzeni w miastach (1000 osób)
Wskaźniki produktu	1.Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (0,89 ha) 2.Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (7900 m2)
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, rachunki, dokumentacja techniczna, dziennik budowy, protokoły odbioru, pozwolenie na użytkowanie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	Cel 2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców 2.1.Rozwój infrastruktury edukacyjnej; 2.2.Rozwój infrastruktury kulturalnej; 2.3.Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej; 2.4.Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; 2.5.Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; 2.6.Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych.
Projekt nr 4	
Tytuł projektu	Rewitalizacja budynków komunalnych oraz stworzenie przyjaznej przestrzeni publicznej wokół tych budynków
Podmioty realizujące	Gmina Ryn
Zakres zadań	Remont elewacji, dachów oraz części wspólnych budynków (stolarki okiennej, drzwiowej, instalacji wodno-kanalizacyjnej, gazowych, elektrycznych), uporządkowanie istniejącego terenu poprzez budowę miejsc spotkań, integracji, placów zabaw, skwerów, zieleńców, poprawa jakości życia mieszkańców poprzez uporządkowanie istniejącego terenu oraz poprawa stanu technicznego budynków i stworzenie miejsc spotkań mieszkańców ul. Partyzantów, Albina Nowickiego, Mikołaja Kopernika, Tadeusza Kościuszki, Traugutta - w obszarze objętym

	<p>rewitalizacją. Uporządkowanie istniejącej przestrzeni oraz poprawa stanu technicznego budynków komunalnych, stworzenie miejsc spotkań i integracji.</p> <p>W ramach realizowanego projektu nastąpi poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji, poprawi się standard życia mieszkańców obszaru.</p> <p>Ponadto komplementarnie do realizowanego projektu MGOPS będzie realizował projekt „Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem. Celem obu przedsięwzięć jest ożywienie obszaru rewitalizacji, a także aktywizacja społeczna jego mieszkańców.</p>
Lokalizacja	Budynki przy ul. Partyzantów, Albina Nowickiego, Mikołaja Kopernika, Tadeusza Kościuszki, Traugutta.
Wartość projektu (PLN)	2 300 000,00
Okres realizacji	2017-2018
Priorytet inwestycyjny	9b – Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie miejsc sprzyjających integracji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta; - zagospodarowanie terenu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; - poprawa warunków mieszkaniowych.
Wskaźniki rezultatu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających z rewitalizowanych budynków mieszkalnych na obszarach miejskich (20 osób) 2. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów bądź utworzonej/rekultywowanej przestrzeni w miastach (40 osób)
Wskaźniki produktu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (0,5 ha) 2. Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich (5 budynków) 3. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób

	z niepełnosprawnościami (1 obiekt) 4. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (2 480 m ²)
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, rachunki, dokumentacja techniczna, dziennik budowy, protokoły odbioru, pozwolenie na użytkowanie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Cel 1. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>1.1.Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta;</p> <p>Cel 2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p> <p>2.4.Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;</p> <p>2.5.Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;</p> <p>Cel 5. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej</p> <p>5.1.Wzrost stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne;</p>

Źródło: Opracowanie własne

Obszar II- „Jutro jest dla Nas – program aktywizacji społecznej dla wybranych obszarów”

Aktywizacja lokalnego rynku pracy poprzez rewitalizację obiektów oraz zagospodarowanie przestrzeni wybranych miejsc miasta z likwidacją barier dostępności.

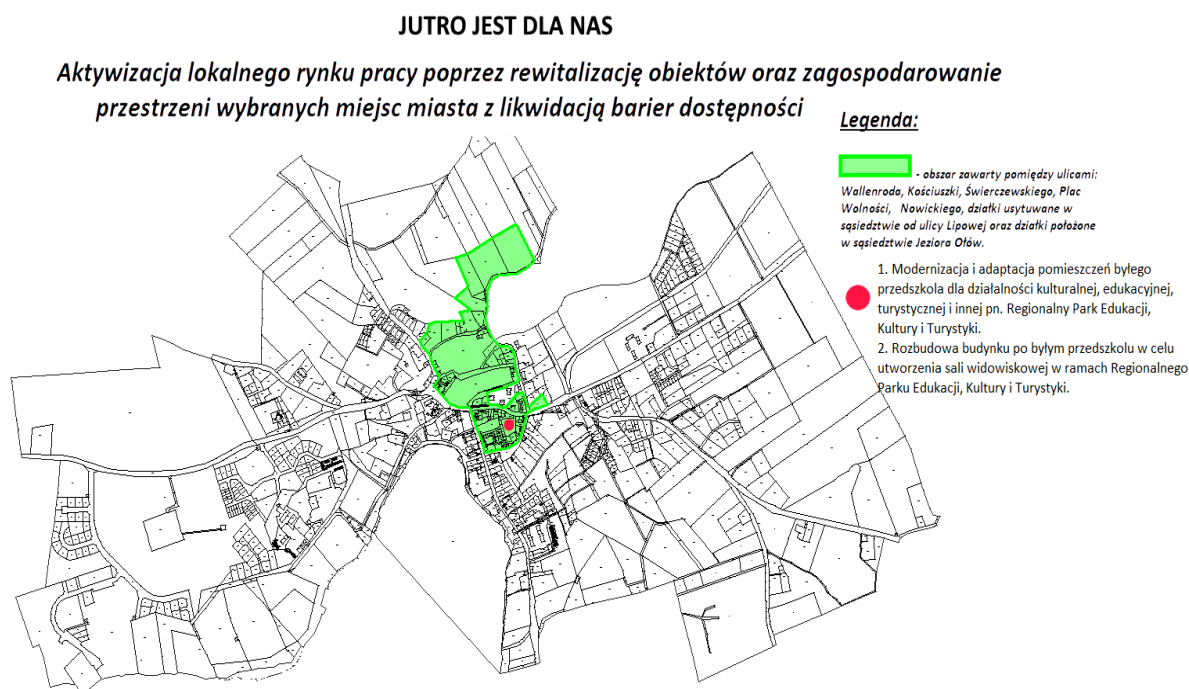
Tereny objęte zintegrowanym działaniem obecnie poddane są dużemu zdegradowaniu, są wykluczone z obszaru funkcjonalności. Realizacja przedsięwzięć określonych zintegrowanym działaniem przyczyni się do:

- Dostępu mieszkańców w szczególności z obszarów wyznaczonych do rewitalizacji, do różnych form kultury;
- Zaangażowania i aktywizacji społeczności lokalnych do działania na rzecz własnego rozwoju;
- Do aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- Umożliwienia osobom wykluczonym powrotu na rynek pracy;
- Tworzenia miejsc spotkań, integracji, wspólnych zainteresowań, pasji;
- Organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych, wystaw, festiwali;
- Usunięcia barier architektonicznych i umożliwienie mieszkańcom bez względu na wiek korzystanie z infrastruktury;
- Rozwoju inicjatyw społecznych, wyłonienia liderów;
- Wspólnych inicjatyw z przedsiębiorcami (działania komplementarne).

Zakładane efekty przedsięwzięcia

- miejsce spotkań osób zagrożonych ryzykiem ubóstwa i wykluczenia społecznego w tym osób bezrobotnych;
- powstanie miejsc edukacji zawodowej, inkubatorów umiejętności, miejsc w których uczestnicy będą się uczyć jak zakładać firmę, klubu integracji społecznych;
- wykorzystanie usług aktywnej integracji (np. usług asystenckich, usługi trenera pracy lub innych usług umożliwiających uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia i nabywania nowych umiejętności społecznych i zawodowych, pozwalających uzyskać i utrzymać zatrudnienie, w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia);
- poprzez efektywne uczestnictwo zwiększy się szanse powrotu osób wykluczonych społecznie na rynek pracy.

Rysunek 18. Obszar II rewitalizacji Gmina Ryn – Jutro jest dla Nas

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Ryn

Tabela 21. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji na Obszarze II – „Jutro jest dla Nas – program aktywizacji społecznej dla wybranych obszarów”

Projekty podstawowe	
Projekt nr 1	
Tytuł projektu	Modernizacja i adaptacja pomieszczeń byłego przedszkola dla działalności kulturalnej, edukacyjnej, turystycznej i innej pn. Regionalny Park Edukacji, Kultury i Turystyki
Podmioty realizujące	Gmina Ryn
Zakres zadań	Celem projektu jest stworzenie Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki poprzez adaptację i modernizację istniejącego budynku po byłym przedszkolu w celu nadaniu mu funkcji społecznej. W ramach projektu zostaną zmodernizowane i zaadoptowane pomieszczenia na działalność kulturalną, edukacyjną oraz społeczną. Zmodernizowany budynek będzie siedzibą jednostek kultury (Ryńskiego Centrum Kultury, Biblioteki Publicznej,

	<p>Klubu AA, świetlicy socjoterapeutycznej oraz Klubu Integracji Społecznej). W pomieszczeniach budynku będą przeprowadzane szkolenia, warsztaty i seminaria w ramach projektu EFS – „Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem. Program aktywizacji społecznych przyczyni się do: tworzenia grup, kółek zainteresowań, rękodzielnictwa, organizowania imprez kulturalnych integrujących mieszkańców obszarów wykluczonych ze szczególnym uwzględnieniem aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p>
Lokalizacja	Ul. Kopernika 16, Ryn
Wartość projektu (PLN)	4 000 000,00
Okres realizacji	2017-2018
Priorytet inwestycyjny	9b – Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - zaktywizowani społecznie i zawodowo mieszkańcy obszarów wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym; - zwiększone kompetencje społeczne mieszkańców; - zwiększona aktywność kulturalna mieszkańców; - zwiększenie liczby obiektów pełniących funkcje kulturalne; - zwiększenie liczby obiektów pełniących funkcje edukacyjne;
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych budynków publicznych lub komercyjnych na obszarach miejskich (1260 osób)
Wskaźniki produktu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (0,1 ha) 2. Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich (555,9 m²) 3. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (1 obiekt) 4. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (1 obiekt)

	5. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (2 328,50 m ²)
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, rachunki, dokumentacja techniczna, dziennik budowy, protokoły odbioru, pozwolenie na użytkowanie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Cel 1. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <p>1.2. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta;</p> <p>1.3. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;</p> <p>1.4. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;</p> <p>1.7. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;</p> <p>1.8. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;</p> <p>Cel 2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p> <p>2.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej;</p> <p>2.2. Rozwój infrastruktury kulturalnej;</p> <p>2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej;</p> <p>2.4. Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;</p> <p>2.5. Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu</p>

	<p>potrzeb mieszkańców;</p> <p>Cel 5. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej</p> <p>5.2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej</p>
Projekt nr 2	
Tytuł projektu	Rozbudowa budynku po byłym przedszkolu w celu utworzenia sali widowiskowej w ramach Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki
Podmioty realizujące	Gmina Ryn
Zakres zadań	<p>Celem projektu jest rozbudowa Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki o salę widowiskową oraz wyposażenie jej w niezbędne elementy. W tym celu zostanie rozbudowany budynek po byłym przedszkolu, zaś w do budowanej części budynku powstanie sala widowiskowa, która będzie stanowiła integralną część powstającego Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki. W niniejszej Sali będą odbywały się imprezy kulturalne, budujące tożsamość regionalną, integrujące mieszkańców oraz przyciągające turystów. Ponadto w rozbudowanej części budynku będzie mieścił się Punkt Informacji Turystycznej, a także pomieszczenie, w którym będą prezentowane zbiory muzealne i regionalne związane z Warmią i Mazurami. Będą przygotowywane i realizowane cyklicznie – Festiwal kultury Średniowiecza „MASURIA” oraz wydarzenia związane z produktem turystycznym jakim jest Sieć Miast Cittaslow.</p>
Lokalizacja	Ul. Kopernika 16, Ryn
Wartość projektu (PLN)	1 863 529,00
Okres realizacji	2017-2018
Priorytet inwestycyjny	6c – Zachowanie, ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.
Rezultaty	- zaktywizowani społecznie i zawodowo mieszkańcy obszarów

	<p>wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększone kompetencje społeczne mieszkańców; - zwiększona aktywność kulturalna mieszkańców; - zwiększenie liczby obiektów pełniących funkcje kulturalne; - zwiększenie liczby obiektów pełniących funkcje edukacyjne;
Wskaźniki rezultatu	Nie dotyczy
Wskaźniki produktu	<p>1. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem (1 instytucja)</p> <p>2. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (2100 odwiedzin/rok)</p>
Źródło danych	Wnioski o płatność, faktury, rachunki, dokumentacja techniczna, dziennik budowy, protokoły odbioru, pozwolenie na użytkowanie.
Sposób mierzenia rezultatów	Monitoring bieżący, roczny raport z monitoringu, ewaluacja ex post.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Cel 1. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>1.5. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <p>1.6. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami miasta;</p> <p>1.7. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;</p> <p>1.8. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;</p> <p>1.9. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;</p> <p>1.10. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;</p> <p>Cel 2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p>

	<p>2.6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej;</p> <p>2.7. Rozwój infrastruktury kulturalnej;</p> <p>2.8. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej;</p> <p>2.9. Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;</p> <p>2.10. Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;</p> <p>Cel 5. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej</p> <p>5.2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej</p>
--	---

Źródło: Opracowanie własne

7.2. Uzupełniające projekty rewitalizacyjne

Tabela 22. Projekty uzupełniające

Projekty uzupełniające			
L.p.	Podmiot realizujący	Tytuł projektu	Uzasadnienie
Aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, edukacja			
1.	Fundacja Inicjatyw Pozytywnych PozytywArt	Akademia Animatorów Społecznych	W ramach projektu zostanie zrealizowany cykl zajęć teoretycznych i praktycznych w formie warsztatowej. Program ma na celu wyłonienie Liderów Społecznych w Gminie Ryn. Animatorzy Akademii będą mieli szansę nauczyć się pisać wnioski oraz poznać możliwości pozyskiwania środków. Zdobędą warsztat planowania działań, ich koordynowania oraz finansowego zarządzania. Podczas warsztatów stworzą własne inicjatywy lokalne,

			które zostaną sfinansowane w ramach Akademii Animatorów Społecznych.
2.	Fundacja Inicjatyw Pozytywnych PozytywArt	Artystyczne PozytywArt	Warsztaty artystyczne dla młodzieży, wyposażające w umiejętności, z których młodzi ludzie będą mogli korzystać w każdym miejscu w którym przyjdzie im żyć. Warsztaty skierowane głównie do młodych ludzi ze środowisk dysfunkcyjnych. Zdobyte umiejętności będą stwarzały możliwości czerpania korzyści materialnych, co wpłynie korzystnie na sytuację ekonomiczną młodych ludzi pozostających w trudnej sytuacji rodzinnej.
3.	Ryńskie Centrum Kultury	„Cztery pory roku”	„Cztery pory roku”, to cykl 4 koncertów kameralnych w ciągu roku (wiosna, lato, jesień zima), które będą zrealizowane w sali widowiskowej Ryńskiego Centrum Kultury. Charakter koncertów dotyczy działań artystycznych o charakterze niekomercyjnym i nietuzinkowym. Chcemy prezentować zarówno muzykę klasyczną, operetkę, itp. a także muzykę etniczną, filmową, jazz, new age, blues i inne gatunki, nie do końca popularne i znane. Dzięki realizacji projektu zostanie stworzona nowa oferta programowa RCK. Korzyści płynące z wdrożenia projektu mają trzy pozytywne oblicza: 1. Stworzenie nowej jakościowo, wartościowej propozycji artystycznej. 2. Zaspokojenie potrzeb artystycznych/muzycznych „pokrzywdzonej” dotąd, poprzez brak podobnych działań części

			<p>społeczeństwa.</p> <p>3. Pokazanie odbiorcom, na co dzień nie obcuującym z tego typu gatunkami muzycznymi, że istnieje też „inna” muzyka. Projekt byłby próbą „artystycznego nawrócenia” i pomysłem na uwrażliwienie na to, czego nie znamy, a co jest wartościowe, interesujące i piękne.</p>
4.	Ryńskie Kultury	Centrum	<p>Dzieje się ...w Rynie</p> <p>W ramach projektu odbyły by się już istniejące wydarzenia, takie, jak „Dni Rynu”, czy Festyn kulinarny „Ryńskie Smalcowanie z Ogórczeniem”, jak i szereg innych, w postaci koncertów, spotkań autorskich, spektakli, happeningów, itp. Realizując projekt, bardziej niż dotąd - Ryn zaistnieje na kulturalnej mapie regionu. Cykl działań „Dzieje się... w Rynie” stanie się magnesem przyciągającym gości z zewnątrz. Spowoduje, że oferta turystyczna Rynu stanie się „pełna” - z jednej strony przyroda, jeziora, miejsca i obiekty dziedzictwa kulturowego, z drugiej wartościowe propozycje spędzenia czasu wolnego z różnorodnymi formami artystycznymi. „Dzieje się... w Rynie”, to również propozycja dla mieszkańców miasta, służąca ich kulturalnemu rozwojowi i integracji. To pomysł na niebanalne wykorzystanie czasu wolnego, rozwój osobowościowy, otwarcie się na różne rodzaje twórczości artystycznej.</p>
5.	Ryńskie Kultury	Centrum	<p>Ryn Niezwykły - Miejska Trasa Spacerowa</p> <p>W ramach projektu zostanie wytyczona i oznakowana Miejska Trasa Spacerowa - turystyczny szlak, który „zwiąże” najciekawsze miejsca</p>

				<p>i obiekty w Rynie. Uzupełnieniem trasy będzie opracowany i wydrukowany folder-przewodnik, z którym turysta będzie mógł się poruszać po mieście. Folder będzie zawierał plan miasta z naniesioną trasą, a także opisy odwiedzanych miejsc, ciekawostki, legendy oraz informacje praktyczne.</p>
6.	Ryńskie Kultury	Centrum	Uwolnić talent	<p>Cykl systematycznych zajęć artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych – z zespołami artystycznymi, grupami i kołami zainteresowań od początku października do końca maja. (taniec estradowy, taniec nowoczesny, teatr, zespoły muzyczne, wokalne, wokaliści soliści, zespół śpiewaczy, zespół ludowy, zajęcia plastyczne, ceramiczne)</p> <p>Projekt spowoduje ożywienie artystyczne w środowisku. Umożliwi rozwijanie zainteresowań artystycznych szerokiemu kręgowi odbiorców - „uwolni talenty”.</p> <p>Aktywne zespoły artystyczne i grupy twórcze, to przykład korzyści dwustronnej.</p> <p>Pierwsza strona, to efekty, które dotyczą i mają wpływ na członków zespołów, grup, itp., w tym ich artystyczny rozwój, możliwość kształtowania talentów pod okiem specjalistów, twórczy sposób na pokonanie nudy i możliwość wspólnego budowania artystycznych efektów, oraz ich prezentacji.</p>
7.	Ryńskie Kultury	Centrum	Wyposażenie sali widowiskowej	<p>Realizacja projektu przyczyni się do poprawy istniejącego stanu rzeczy, spowoduje nowe możliwości realizacji koncertów i innych przedsięwzięć artystycznych.</p>

			Będziemy mogli w sposób profesjonalny obsłużyć takie przedsięwzięcia, których realizacja w chwili obecnej nie jest możliwa.
8.	Ryńskie Kultury	Centrum	Wyposażenie pracowni ceramiki i fusingu
			<p>W ramach projektu zostanie zakupione wyposażenie pracowni ceramiki i fusingu, tj. piec do wypalania ceramiki, koło garncarskie, piec do fusingu (topienie, zatapianie, kształtowanie szkła), oraz niezbędne narzędzia i materiały.</p> <p>W/w wyposażenie umożliwi funkcjonowanie zajęć artystycznych w pracowni, polegających na nauce wyrobu różnorodnych form ceramicznych o charakterze użytkowym i dekoracyjnym, oraz na nauce wyrobu różnego rodzaju form szklanych, również zarówno użytkowych, jak i dekoracyjnych, w tym szklanej biżuterii i ozdób.</p> <p>Funkcjonowanie pracowni umożliwi zarówno prowadzenie stałych zajęć dla różnych grup wiekowych, jak i zajęć o charakterze warsztatów.</p> <p>Wyposażenie pracowni jest działaniem jednorazowym, powoduje jednak możliwość prowadzenia zajęć przez wiele lat.</p>
9.	Ryńskie Kultury	Centrum	Wyposażenie pracowni muzycznej
			<p>W ramach projektu zostanie zakupione wyposażenie pracowni muzycznej, tj. instrumenty muzyczne i niezbędny sprzęt i osprzęt.</p> <p>W/w wyposażenie umożliwi funkcjonowanie zajęć artystycznych (muzycznych) w pracowni polegających na nauce gry na instrumentach muzycznych i funkcjonowaniu zespołu (zespołów) instrumentalnych/instrumentalno-wokalnych.</p>

10.	Biblioteka Publiczna w Rynie	Lepiej zrozumieć Mazury	<p>Projekt „Lepiej zrozumieć Mazury” polegać będzie na umożliwieniu młodzieży w wieku 12-16 lat poznania walorów turystycznych, historycznych, archeologicznych, kulinarnych i kulturowych naszego regionu. Uczestnicy wysłuchają prelekcji prowadzonych przez regionalistów na temat archeologii, historii, rynku wydawniczego itp. Odwiedzą miejsca związane z tradycją i kulturą Mazur typu mazurska chata, wioska garncarska, muzea, izby regionalne itp. Wezmą udział w wydarzeniach kulturalnych typu festiwal kultury średniowiecza, jarmark folkloru itp.</p> <p>Zwieńczeniem projektu będzie spektakl teatralny na podstawie baśni mazurskich, koncert muzyki mazurskiej, kufarki tematyczne nawiązujące swoją zawartością do takich dziedzin jak: budownictwo, rzemiosło, strój, literatura, sztuka itp.</p>
11.	Ryńskie Centrum Kultury	Młodzieżowy Klub Inicjatyw Pozytywnych”	<p>Projekt skierowany jest do młodzieży w wieku gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym obdarzonej twórczym niepokojem, chęcią do działania i wykazania się na różnych polach. Projekt zakłada różnorodne działania warsztatowe podnoszące kompetencje, a także działania twórcze niekoniecznie artystyczne, wycieczki edukacyjno-krajoznawcze.</p> <p>Działania projektowe mają za zadanie wyłonienie w przyszłości lokalnych liderów oraz animatorów kultury.</p> <p>Realizacja projektu doprowadzi do powstania silnej grupy liderów i animatorów, którzy w</p>

			<p>praktyczny sposób będą mogli wykorzystywać zdobytą podczas warsztatów twórczych wiedzę. Zaspokojona zostanie potrzeba twórczego rozwoju i działania, chęć organizacji działań kulturalnych, które zintegrują środowisko ludzi młodych i odciągną ich od złych nawyków i zachowań destrukcyjnych. Członkostwo w MKIP pozwoli osobom ze środowisk wykluczonych „rozwinąć skrzydła”, poczuć się ważnymi i potrzebnymi. W wielu przypadkach praktyczne wykorzystanie zdobytych kompetencji i doświadczeń pomoże w wyborze ścieżki życiowej, rozwinie pasję i zachęci do dalszych działań i walki o lepszą przyszłość swoją i osób w otoczeniu. Praktyczny wykaz swoich umiejętności będą mogli zaprezentować w trakcie wolontariatu podczas organizowanych przez RCK działań, stając się jednocześnie nieodłącznym partnerem Centrum, a także próbując swoich sił w odrębnych, oddolnych inicjatywach.</p>
12.	Ryńskie Centrum Kultury	Ryńska Akademia Seniorów	<p>Seniorzy to grupa społeczna doświadczająca wykluczenia społecznego. Senior często w opinii publicznej jest osobą, której przypisuje się jedynie życie domowe, bez stwarzania możliwości aktywnego udziału w życiu publicznym, w tym kulturalnym. W dużej mierze problem ten dotyka osoby zamieszkujące tereny wiejskie i małe miasteczka takie jak Ryn. Realizując projekt chcemy zaktywizować, zintegrować i „ukulturalnić” seniorów. Realizacja projektu zakłada</p>

					<p>poszerzenie i wzbogacenie obecnej działalności Ryńskiej Akademii Seniorów poprzez przeprowadzenie cyklu różnorodnych zajęć, spotkań, prelekcji, warsztatów a także wyjazdów edukacyjnych i poznawczych. Wyjazdy edukacyjno – poznawcze mają na celu przybliżenie seniorom (grupie społecznie wykluczonej m.in. ze względu na stan zdrowia oraz brak zaplecza finansowego) miejsc ważnych kulturowo tj. muzea, teatry, filharmonie. Cykl zajęć i spotkań pozwoli na rozwój twórczy, możliwość samorealizacji, poznanie nowych pasji, zdobycie wiedzy i nowych umiejętności a także wzrost kreatywności.</p>
13.	Ryńskie Centrum Kultury	Ryńska Artystyczna	Kuźnia		<p>W ramach projektu zostaną przeprowadzone warsztaty tematyczne mające wzbogacić dotychczasową działalność Ryńskiego Centrum Kultury. Adresowany jest do dzieci i młodzieży, którzy są już członkami istniejących już zespołów artystycznych, jak i tych, którzy nigdy dotąd nie uczestniczyli w zajęciach organizowanych przez Centrum, ani innych zajęciach artystycznych. Zajęcia warsztatowe z jednej strony pozwolą na rozwinięcie pasji i zdolności artystycznych, jak również, z drugiej zainteresują i rozbudzą zainteresowanie kulturą i sztuką, być może pozwolą na odkrycie nowych talentów. Celem jest popularyzacja różnych dziedzin sztuki i rzemiosła artystycznego, uwrażliwienie na piękno i sztukę, kształtowanie i podnoszenie umiejętności artystycznych.</p>

			<p>Każdy warsztat kończy się prezentacją – pokazem – wystawą, etc. Projekt spowoduje ożywienie artystyczne w środowisku dzieci i młodzieży Gminy Ryn. Poszerzy dostęp do rozwoju artystycznego wśród środowisk wykluczonych społecznie. Udział w warsztatach pozwoli na zapoznanie się z możliwościami jakie przynosi uczestnictwo w kołach i grupach zainteresowań. Wzrośnie poczucie własnej wartości i przynależności do miejsca, w którym żyją uczestnicy, poczują się ważni i potrzebni.</p>
14.	Ryńskie Centrum Kultury	Film dla każdego	<p>W ramach projektu będą realizowane regularne nieodpłatne projekcje filmowe. Projekt skierowany jest do wszystkich grup społecznych, począwszy od dzieci w wieku przedszkolnym, skończywszy na osobach w wieku poprodukcyjnym. W obszarze działań znajdują się różnorodne filmowe akcje tematyczne takie jak np.: Filmowa Środa Przedszkolaka, Rodzinny Sobotni Seans Filmowy, Dyskusyjny Klub Filmowy. Planowane są projekcje filmowe wspierające proces edukacji dzieci i młodzieży, a także projekcje wzbogacające życie kulturalne mieszkańców Gminy Ryn, poprzez wyświetlanie filmów nietuzinkowych z gatunku kina niezależnego.</p> <p>Projekt umożliwi osobom wykluczonym ze środowiska poszerzyć swoje horyzonty, pozwoli uczestniczyć w życiu kulturalnym oraz przyczyni się do nawiązywania nowych relacji koleżeńskich i</p>

			przyjacielskich w obrębie nowo poznanych osób o podobnych upodobaniach dotyczących sztuki filmowej.
15.	Biblioteka Publiczna w Rynie	Ryński Jarmark z Miodem i Książką	<p>W czasie jarmarku mieszkańcy gminy Ryn oraz turyści będą mieli okazję:</p> <ul style="list-style-type: none"> -zakupić miody, książki na stoiskach rozstawionych wzdłuż nabrzeża. -zapoznać się z praktycznym zastosowaniem miodu i innych produktów pochodzących z ula w kuchni, kosmetyce oraz medycynie na stoiskach specjalistycznych. -wziąć udział w konkursach dla publiczności na temat pszczół, miodu i literatury. -obejrzyć występy artystyczne. <p>Rezultatem przedsięwzięcia będzie wzrost świadomości społeczeństwa na temat: walorów produktów pszczelich oraz wpływu książki na rozwój duchowy i emocjonalny człowieka, szczególnie młodego.</p>
Budowanie tożsamości regionalnej i kultura			
16.	Biblioteka Publiczna w Rynie	Archiwum historyczne miasta Ryn	<p>Celem projektu jest edukacja mieszkańców w zakresie świadomości historycznej miasta Ryn, a także gromadzenie dokumentacji prywatnej, publicznej oraz okolicznościowej, która będzie świadectwem losów miasta oraz jego mieszkańców na przestrzeni lat.</p> <p>W ramach podejmowanych działań odbywałyby się spotkania edukacyjne, wystawy informacyjne oraz pamiątkowe, happeningi, spotkania wspomnień etc.</p> <p>Projekt kierowany będzie do każdej grupy społecznej oraz wiekowej.</p>

			<p>W planowanym zasobie mogą znajdować się prywatne zbiory fotografii upamiętniających życie społeczne i kulturowe miasta, a także prywatne kolekcje mieszkańców, które zechcą oddać swoje zbiory do Archiwum. Ponad to Archiwum będzie prowadziło działalność prewencyjną, mającą na celu sukcesywne zbieranie wspomnień i relacji starszych mieszkańców miasta.</p>
17.	Biblioteka Publiczna w Rynie	Rynianie z pasją rymowania	<p>W 2013 r. staraniem Biblioteki Publicznej w Rynie ukazał się tomik ryńskich poetów pt. „Moje miejsce na ziemi”. Inicjatywa ta została pozytywnie odebrana przez ryńskie społeczeństwo. Do biblioteki zgłaszają się nowe osoby, przynosząc swoje wiersze. Wydając drugi tomik biblioteka wyjdzie naprzeciw potrzebom osób posiadających pasję rymowania. Tomik będzie stanowił dziedzictwo kulturowe gminy Ryn. Społeczeństwo pozna osoby obdarzone talentem poetyckim i ich dorobek twórczy.</p>
18.	MCKW „Zamek Ryn” Sp. z o.o.	Osada historyczna wokół średniowiecznego zamku pokrzyżackiego w Rynie Park Kulturowy Średniowiecza – Zamek Ryn	<p>W bezpośrednim sąsiedztwie pokrzyżackiego zamku w Rynie (obecnie kompleks hotelowo-konferencyjny) zostanie zrekonstruowane przedzamcze z odtworzeniem placu oraz usytuowanych wokół kamieniczek pełniących funkcje zakładów rzemieślniczych (garncarstwo, kaletnictwo, rymarstwo itp.) Elementów kultury (rzeźba, malarstwo itp.) Realizacja projektu umożliwi organizację wielu spotkań, eventów w których uczestniczyć będą zarówno mieszkańcy, goście hotelowi</p>

			jak również licznie przybywający na mazury turyści krajowi i zagraniczni.
19.	Ryńskie Kultury	Centrum	Nasze Muzeum
			<p>Projekt zakłada zwrócenie uwagi na ryńskie Muzeum im. Albina Nowickiego poprzez opracowanie i wydanie folderu oraz produkcję filmu promującego i jednocześnie informującego o zbiorach.</p> <p>Wydanie folderu oraz produkcja filmu pozwoli dotrzeć do szerokiego grona odbiorców z informacją o istnieniu muzeum w Rynie, co bezpośrednio za skutkuje zwiększeniem ilości turystów zwiedzających.</p> <p>Film i folder przyczynią się do rozpropagowania wiedzy o historii Rynu oraz regionu wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych zamieszkujących Gminę Ryn.</p> <p>Zarówno uczniowie przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum zwiedzają muzeum podczas lekcji muzealnych, lekcje te zostałyby urozmaiczone wcześniejszą projekcją filmu a zakończone wręczeniem folderu, w którym znajdowałyby się informacje podsumowujące lekcję muzealną, a jednocześnie utrwalające usłyszane informacje. Poprzez wzmoczoną edukację muzealną wzmocni się uczucie przynależności do miejsca, w którym żyją.</p> <p>Folder oraz film byłyby dostępne bezpłatnie. Pakiet film - folder zostałyby rozesłane do okolicznych Punktów Informacji Turystycznej oraz obiektów skupiających turystów tj. hotele, restauracje etc., w celu rozpropagowania muzeum i</p>

			przyciągnięcia potencjalnych zwiedzających.
Ochrona dziedzictwa kulturowego			
20.	Parafia Ewangelicko-Augsburgska	Modernizacja kaplicy, dobudowa wieży.	Budynek kaplicy wymaga modernizacji, a zabytkowy dzwon – dzwonnicy . Remont podniesie walory kulturowo-historyczne obiektu.
Termomodernizacja, modernizacja i adaptacja budynków			
21.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rynie sp. z o.o.	Modernizacja kaplicy cementarnej	W ramach projektu zostanie wykonany remont budynku w raz z jego rozbudową i adaptacją na kostnicę czyli przystosowaniem do obecnie obowiązujących przepisów prawa. Po wykonaniu projektu nastąpi przystosowanie obiektu do funkcji, które powinien spełniać. Zostanie spełnione duże oczekiwanie społeczeństwa.
22.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rynie sp. z o.o.	Termomodernizacja budynku socjalnego	W ramach projektu zostanie wykonane ocieplenie ścian i stropu wraz z remontem dachu oraz utwardzenie terenu i odprowadzenie od budynku wód opadowych. Po wykonaniu projektu nastąpi obniżenie zapotrzebowania na energię co zarówno pozytywnie wpłynie na mieszkańców jak i na środowisko

23.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rynie sp. z o.o.	Rewitalizacja budynku stacji uzdatniania wody, budowa ujęcia wody i rozbudowa stacji uzdatniania wody.	W celu zapewnienia mieszkańcom gminy Ryn odpowiedniego zasobu wody pitnej w ramach projektu zostanie wybudowana nowa studnia głębinowa. W celu osiągnięcia odpowiednich parametrów jakości nastąpi rozbudowa węzła uzdatniania wody. Jednocześnie zostanie odnowiony i rozbudowany budynek stacji uzdatniania wody wraz z budową nowego budynku biurowo socjalno garażowego.
24.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rynie	Modernizacja budynku dydaktycznego i terenu rekreacyjno-sportowego	<p>Modernizacja budynku dydaktycznego i terenu rekreacyjno-sportowego</p> <ul style="list-style-type: none"> -wymiana nawierzchni przy budynku gimnazjum -powstanie klasopracowni przyrody, biologii i techniki wraz z zapleczem warsztatowym -utworzenie zaplecza szatniowo-magazynowego wymiana doświadczeń mieszkańców, warsztaty kulinarne (dziedzictwo regionalne) zdrowe żywienie, edukacja ekologiczna - aktywne spędzanie czasu wolnego - efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury - rozwój przedsiębiorczości (zajęcia warsztatowe-doradztwo zawodowe, techniczne) - utworzenie klasy uzawodowionej w gimnazjum.
25.	Wspólnota Mieszkaniowa Kopernika 2 w Rynie	Termomodernizacja budynku	W ramach projektu zostanie wykonane docieplenie ścian i stropu wraz z remontem dachu oraz docieplenie fundamentów. Po wykonaniu projektu nastąpi obniżenie zapotrzebowania na energię co zarówno pozytywnie wpłynie na mieszkańców jak i na środowisko.

26.	Firma usługowa S. Kozuszek	Termomodernizacja obiektu magazynowego	Wymiana instalacji elektrycznej i oświetleniowej na ledową zewnątrz i wewnątrz, ocieplenie zewnętrzne budynku, wymiana okien i drzwi (bram) wymiana instalacji grzewczej na biomasę i wymiana pokrycia dachowego na płyty warstwowe, montaż instalacji solarnej (fotowoltaicznej ok. 30 kw) na dachu. Realizacja projektu zmniejszy koszty utrzymania i poprawi wizerunek estetyczny.
27.	NPS-MAZURY SP. Z O.O.	Remont i rewitalizacja obiektu turystycznego „Zajazd pod Kasztanami”	Zajazd wybudowany w 1980 roku jest już nieco zużyty . konieczny jest remont kapitalny. Remont poprawi wygląd obiektu co przyczyni się do poprawy wyglądu i atrakcyjności całego miasteczka.
Poprawa estetyki przestrzeni publicznej			
28.	Gmina Ryn	Przebudowa dróg gminnych Nr 130501N (ul. Hanki Sawickiej), Nr 130502N (ul. Mazurska) oraz dz. Nr 42/1 w Rynie	Stan dróg gminnych (ulic Hanki Sawickiej i Mazurskiej) wymaga ich pilnej przebudowy. Drogi te prowadzi do miejsc użyteczności publicznych (Szkoła, Ekomarina, stadion miejski), a także do osiedla mieszkaniowego oraz trzech ośrodków wypoczynkowych w Rynie. Realizacja projektu przyczyni się zwiększenia atrakcyjności turystycznej miasta, poprawy infrastruktury drogowej w mieście.
29.	Gmina Ryn	Zagospodarowanie nabrzeża J. Ryńskiego w zakresie budowy umocnienia brzegowego wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach Ryńskiego Centrum Żeglarstwa	Teren objęty projektem jest ogólnodostępny i od wielu lat wykorzystywany w celach turystyczno-rekreacyjnych, dzięki czemu w dużej części jest zagospodarowany i uzbrojony, jednak na skutek przeprowadzania w przeszłości

			<p>działań w sposób wycinkowy nie jest zagospodarowany całościowo w sposób spójny i sprawia wrażenie zaniedbanego.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się zwiększenia atrakcyjności turystycznej miasta, powstanie nowego miejsca do integracji społecznych oraz dopełni w całości realizowane wcześniej projekty w zakresie budowy Ryńskiego Centrum Żeglarstwa nad J. Ryńskim w Rynie.</p>
Ochrona środowiska			
30.	Gmina Ryn	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na ul. Ogrodowej w Rynie	<p>Budowa sieci wodociągowej o długości 1,5 km i kanalizacji sanitarnej o długości 1,5 km na ul. Ogrodowej w Rynie.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się umożliwienia mieszkańcom ul. Ogrodowej do podłączenia swoich nieruchomości do wodociągu i kanalizacji miejskiej, a tym samym projekt przyczyni się bezpośrednio do ochrony środowiska i ochrony wód j. Ołów i Ryńskiego.</p>
31.	Spółdzielnia Mieszkaniowa	Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania (ul. M. Kopernika 13)	<p>Istniejąca instalacja centralnego ogrzewania montowana na początku lat 70 ubiegłego stulecia. W chwili obecnej nie spełnia żadnych wymogów energooszczędności. Wymiana instalacji CO (rury, grzejniki) oraz modernizacja kotła przyczyni się do znacznych oszczędności energii zużytej do ogrzania, a co za tym idzie ochrony środowiska naturalnego.</p> <p>Korzyść ekologiczna – mniej spalin w powietrzu Poprawa komfortu życia mieszkańców Poprawa bezpieczeństwa</p>

32.	Spółdzielnia Mieszkaniowa	Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania (ul. K. Wallenroda 3)	<p>Istniejąca instalacja centralnego ogrzewania montowana na początku lat 70 ubiegłego stulecia. W chwili obecnej nie spełnia żadnych wymogów energooszczędności. Wymiana instalacji CO (rury, grzejniki) oraz modernizacja kotła przyczyni się do znacznych oszczędności energii zużytej do ogrzania, a co za tym idzie ochrony środowiska naturalnego.</p> <p>Korzyść ekologiczna – mniej spalin w powietrzu Poprawa komfortu życia mieszkańców Poprawa bezpieczeństwa</p>
-----	---------------------------	--	--

Źródło: Opracowanie własne

8. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych w okresie programowania 2014–2020 (2023) są środki europejskie wydatkowane przede wszystkim w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Równocześnie komplementarnymi względem nich źródłami finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze europejskie w ramach krajowych programów operacyjnych (np. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko), jak również środki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz inne źródła finansowania (np. środki prywatne). Poniżej zamieszczono szczegółowy opis potencjalnych źródeł finansowania projektów przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ryn.

Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:

- środki pochodzące z funduszy unijnych w nowym okresie programowania na lata 2014-2020 (m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny),
- inne zagraniczne środki finansowe,
- krajowe środki finansowe (np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Środki własne budżetowe na realizację zadań własnych Gminy, w tym:

- dotacje na zadania zlecone i realizowane na podstawie zawartych porozumień,
- subwencja ogólna (część oświatowa),
- dochody własne.

Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:

- pożyczki i kredyty bankowe
- poręczenia,
- gwarancja.

Środki innych uczestników (partnerów) procesu wdrażania programu rewitalizacyjnego, w tym sektora prywatnego.

Najważniejszym źródłem finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze unijne zapisane w dokumencie: *Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020 - Umowa Partnerstwa* (dot. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Działania rewitalizacyjne mogą być finansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020, jak również z krajowych środków operacyjnych (KPO): Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2014-2020), Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020.

Istotnym elementem, który należy także uwzględniać w strukturze finansowania rewitalizacji, są środki na działania społeczne, którymi dysponują urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, centra oraz instytucje wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej i in. Podobnie należy postrzegać instytucje rządowe i samorządowe oraz ich oddziały, dysponujące instrumentami i środkami mogącymi stanowić ważny komponent w finansowaniu rewitalizacji (np. Fundusz Termomodernizacji i Remontów, Fundusz Dopłat, program Mieszkanie dla Młodych, program społecznego budownictwa mieszkań na wynajem o umiarkowanym czynszu, rządowy program wsparcia budownictwa socjalnego, programy typu: LEMUR, KAWKA, BOCIAN, SOWA, środki wspierające przedsiębiorczość, Program „Świetlica-Dzieci-Praca”, projekty pilotażowe „Aktywny samorząd” itd.).²³ Dodatkowym źródłem finansowania inwestycji jest Fundusz Kościelny i środki ministerialne.

Tabela 23. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa projektu	Wartość projektu [PLN]	Źródła finansowania
WSPÓLNA PRZESTRZEŃ Rewitalizacja zdegradowanych obszarów w celu przywrócenia i nadania nowych funkcji społecznych – z aktywizacją mieszkańców tego terenu.			
1.1.	Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem	1 414 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.2.	Rewitalizacja wraz ze zmianą przeznaczenia wieży ciśnień.	1 500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki

²³ Krajowa Polityka Miejska 2023

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

1.3.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej poprzez stworzenie placów ze strefą zieleni i małej architektury w obszarze nadbrzeża jeziora Ryńskiego	4 000 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
1.4.	Rewitalizacja budynków komunalnych oraz stworzenie przyjaznej przestrzeni publicznej wokół tych budynków.	2 300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
JUTRO JEST DLA NAS Aktywizacja lokalnego rynku pracy poprzez rewitalizację obiektów oraz zagospodarowanie przestrzeni wybranych miejsc miasta z likwidacją barier dostępności			
2.1.	Modernizacja i adaptacja pomieszczeń byłego przedszkola dla działalności kulturalnej, edukacyjnej, turystycznej i innej pn. Regionalny Park Edukacji, Kultury i Turystyki	4 000 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
2.2.	Rozbudowa budynku po byłym przedszkolu w celu utworzenia sali widowiskowej w ramach Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki.	1 863 529,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
Projekty uzupełniające			
L.p.	Nazwa projektu	Wartość projektu netto [PLN]	Źródła finansowania
1.	Akademia Animatorów Społecznych	45 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
2.	Artystyczne PozytywArt	25 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
3.	„Cztery pory roku”	70 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

4.	dzieje się ...w Rynie	400 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ publiczne środki
5.	Ryn Niezwykły - Miejska Trasa Spacerowa	40 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
6.	Uwolnić talent	200 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
7.	Wyposażenie sali widowiskowej	180 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
8.	Wyposażenie pracowni ceramiki i fusingu	25 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
9.	Wyposażenie pracowni muzycznej	30 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
10.	Lepiej zrozumieć Mazury	7 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
11.	Młodzieżowy Klub Inicjatyw Pozytywnych	40 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
12.	Ryńska Akademia Seniorów	40 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
13.	Ryńska Kuźnia Artystyczna	20 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
14.	Film dla każdego	20 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

15.	Ryński Jarmark z Miodem i Książką	10 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
16.	Archiwum historyczne miasta Ryn	5 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
17.	Rynianie z pasją rymowania	8 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
18.	Osada historyczna wokół średniowiecznego zamku pokrzyżackiego w Rynie Park Kulturowy Średniowiecza – Zamek	12 000 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
19.	Nasze Muzeum	15 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
20.	Modernizacja kaplicy, dobudowa wieży.	500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
21.	Modernizacja kaplicy cmentarnej	300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
22.	Termomodernizacja budynku socjalnego	200 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
23.	Rewitalizacja budynku stacji uzdatniania wody, budowa ujęcia wody i rozbudowa stacji uzdatniania wody.	3 000 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
24.	Modernizacja budynku dydaktycznego i terenu rekreacyjno- sportowego	600 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
25.	Termomodernizacja budynku	200 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn obszarów zdegradowanych

26.	Termomodernizacja obiektu magazynowego	300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
27.	Remont i rewitalizacja obiektu turystycznego „Zajazd pod Kasztanami”	2 000 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
28.	Przebudowa dróg gminnych Nr 130501N (ul. Hanki Sawickiej), Nr 130502N (ul. Mazurska) oraz dz. Nr 42/1 w Rynie	3 500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
29.	Zagospodarowanie nabrzeża J. Ryńskiego w zakresie budowy umocnienia brzegowego wraz z towarzyszącą infrastrukturą w	1 200 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
30.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na ul. Ogrodowej w Rynie	470 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
31.	Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania (ul. M. Kopernika 13)	300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki
32.	Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania (ul.K.Wallenroda 3)	300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki

Źródło: Opracowanie własne

9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Prace nad „*Ponadlokalnym programem rewitalizacji sieci miast Cittaslow*” rozpoczęły się w lipcu 2013 roku. Udział w programie zadeklarowały wszystkie miasta województwa warmińsko – mazurskiego, będące członkami sieci Cittaslow. Początkowo były to władze 9 miast: Biskupca, Bisztyńska, Gołdapi, Lidzbarka Warmińskiego, Lubawy, Nowego Miasta Lubawskiego, Olsztynka, Reszla i Rynu. Po otrzymaniu 9 listopada 2013 r. członkostwa w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Cittaslow przez Barczewo i Dobre Miasto oraz 5 kwietnia 2014 r. przez Pasym, Górowo Iławeckie i Nidzicę liczba miast biorących udział w programie zwiększyła się do 14.

Współpraca przedstawicieli miast sieci odbywała się w formie spotkań i konsultacji, które miały miejsce w Warmińsko – Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie oraz w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

W celu zapewnienia współpracy pomiędzy władzami poszczególnych gmin i społeczeństwem zostały powołane na poziomie poszczególnych gmin grupy robocze do spraw rewitalizacji. Z każdej grupy wyłoniono przedstawiciela do grupy roboczej na poziomie sieci Cittaslow. Efektem prac grup roboczych było wypracowanie zintegrowanych projektów inwestycyjnych.

Rewitalizacja jest procesem o partycypacyjnym charakterze. Włączanie różnorodnych grup interesariuszy w działania rewitalizacyjne powinno odbywać się kompleksowo i na wszystkich etapach tego procesu. Włączenie różnych interesariuszy w rewitalizację powinno obejmować wspólne inicjowanie i prowadzenie działań zmierzających do poprawy zastanej sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji.

Za zapewnienie prawidłowego włączenia różnorodnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji odpowiadał będzie Komitet Rewitalizacji.

Skład Komitetu Rewitalizacji w Gminie Ryn:

- Bogumiła Bujwid,
- Ryszard Jarosz,
- Zbigniew Kordowski,
- Maria Tuczyńska,
- Ewa Modzelewska,
- Ewa Büttner,

- Krzysztof Cybul,
- Teresa Piątek,
- Stanisław Kozusko.

Do głównych zadań osób odpowiedzialnych za proces partycypacji należy weryfikacja, jak również uwzględnienie potrzeb i oczekiwań interesariuszy, zwłaszcza tych związanych bezpośrednio z obszarem kryzysowym. Wobec powyższego na etapie przygotowywania Ponadlokalnego Program Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow Gmina Ryn zorganizowała 6 spotkań konsultacyjnych:

- 23.01.2014 r. – w spotkaniu wzięli udział mieszkańcy Gminy. W trakcie spotkania zostały przedstawione problemy społeczne i wyznaczono obszary, na których te problemy są największe;
- 30.05.2014 r. – celem spotkania było określenie najważniejszych problemów społecznych oraz sposobów przeciwdziałania tym problemom;
- 29.01.2015r - konsultacje na temat problemów społecznych, sposobów ich rozwiązywania na obszarach rewitalizowanych;
- 11.04.2015 r. konsultacje na temat problemów społecznych, sposobów ich rozwiązywania na obszarach rewitalizowanych;
- 23.04.2015 r. konsultacje na temat problemów społecznych, sposobów ich rozwiązywania na obszarach rewitalizowanych;
- 25.04.2016r. powiększono skład zespołu rewitalizacji oraz określono zmianę obszarów rewitalizacji.

Podczas konsultacji społecznych projektu Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow w zakresie miasta Ryn zgłoszono uwagi, które ostatecznie uwzględniono. Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie Miasta Ryn został ustanowiony Uchwałą NR VII/52/15 Rady Miejskiej w Rynie z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia planu „Ponadlokalny Program Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow”.

Ponadlokalny Program Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow został udostępniony wszystkim zainteresowanym w formie elektronicznej na stronie internetowej www.cittaslowpolska.pl oraz na stronie internetowej Gminy.

W kwietniu 2016 r. Gmina Ryn przystąpiła do aktualizacji Ponadlokalnego Program Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow ze względu na konieczność dostosowanie elementów programu do Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych w ramach aktualizacji dokumentu powiadomiono mieszkańców poprzez ogłoszenie na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Wraz z informacją o aktualizacji dokumentu, rozpoczętych konsultacjach zamieszczono również zaproszenie do składania fiszek projektowych do programu oraz zaproszono interesariuszy na spotkanie informacyjne, które odbyło się w dniu 18 kwietnia 2016 r. W spotkaniu wzięło udział 14 osób, wśród nich:

- Burmistrz Rynu,
- Przedstawiciele gminnych jednostek organizacyjnych (Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rynie, Ryńskiego Ośrodka Kultury, Biblioteki Publicznej w Rynie, placówki edukacyjnej),
- Administratorzy obiektów sakralnych;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji,
- osoby reprezentujące podmioty gospodarcze prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji.

Spotkanie poprowadził ekspert zewnętrzny z Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, który wyjaśnił nową definicję rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi i Ustawą o rewitalizacji, przedstawił obszar rewitalizacji i zintegrowane przedsięwzięcia Gminy Ryn, a następnie odpowiadał na zadawane pytania. Nie zgłoszono uwag do projektów rewitalizacyjnych, natomiast przedstawiono uwagi do obszaru rewitalizacji. W wyniku zgłoszonych uwag obszar rewitalizacji został poszerzony.

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono nabór fiszek projektowych. W toku naboru, trwającego dwa tygodnie, do Urzędu Gminy wpłynęły 32 projekty komplementarne do projektów wpisanych do uchwalonego programu rewitalizacji. Następnie w ramach konsultacji na stronie internetowej Gminy (BIP), na okres 21 dni, zamieszczono proponowane projekty, a tym samym mieszkańcy Gminy mieli możliwość zapoznania się z nimi i przedstawienia ewentualnych uwag.

Podczas aktualizacji dokumentu współpracowano z Urzędem Gminy, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy, Komisariatem Policji, Miejską Biblioteką Publiczną. Dzięki ich udziałowi pozyskano rzetelne i prawdziwe dane dotyczące sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i technicznej Gminy Ryn i wyznaczono obszary rewitalizowane. Dodatkowo prowadzono indywidualne rozmowy z mieszkańcami miasta dotyczące problemów społecznych i komfortu życia mieszkańców w Gminie.

Konsultacjom społecznym poddany został Projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ryn w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, a zgłoszone uwagi zostały rozpatrzone i wyszczególnione w wywieszonym na stronie internetowej w Raporcie z konsultacji społecznych.

Proces przygotowania (diagnozowanie i programowanie) programu rewitalizacji kończy się uchwałą o przyjęciu poniższego dokumentu.

Jednakże partycypacja społeczna będzie występować również w fazie wdrożeniowej. Raz na rok planuje się spotkanie z interesariuszami, na których omawiane będą bieżące działania w realizacji, przedstawianie osiągniętych wskaźników oraz informowanie o problemach podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ponadto Gmina umożliwi społeczeństwu współdziałanie i kontrolę obywatelską.

Dodatkowo Komitet ds. Rewitalizacji będzie spotykał się co najmniej raz na kwartał i aktualizował katalog fiszek projektowych.

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Jednym z ważnych aspektów wdrażania programu rewitalizacji jest jego komplementarność. Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Zasada komplementarności pomiędzy różnymi projektami rewitalizacyjnymi jest realizowana przy użyciu różnych mechanizmów (narzędzi) - odpowiednio do konkretnego wymiaru komplementarności:

Komplementarność przestrzenna

Projekty wyszczególnione w ramach niniejszego Programu będą realizowane przede wszystkim na wyznaczonych obszarach i stanowią odpowiedź na główne problemy występujące na ich terenie. Efekty realizacji będą odczuwalne dla całego miasta i tym samym nie będą pogłębiać się stany kryzysowe w innych częściach Gminy Ryn.

Ponadto niektóre projekty zgłoszone podczas konsultacji społecznych będą realizowane poza obszarami rewitalizowanymi, ale będą również oddziaływać na mieszkańców zamieszkałych na terenach objętych procesem rewitalizacji. Będą to projekty komplementarne do planowanych do realizacji projektów na obszarach rewitalizowanych.

Zaplanowane projekty wzajemnie się dopełniają przestrzennie oraz zachodzi między nimi efekt synergii. Realizacja projektów skutkuje wykonaniem określonej wizji Gminy Ryn w 2023 r., tj. ożywianiem społeczno-turystycznym Gminy. Dodatkowo projektami komplementarnymi do zaplanowanych podstawowych przedsięwzięć to projekty, których celem jest poprawa estetyki obszaru Gminy, a także podniesienia walorów kulturowo-historyczne obiektu oraz dbałość o dziedzictwo kulturowe (Obszar I) oraz projekty realizowane przez Ryńskie Centrum Kultury w ramach aktywizacji osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wiele innych projektów, które będą komplementarne względem projektu zintegrowanego dla Obszaru II.

Dodatkowo zagospodarowanie przestrzeni publicznej do pełnienia nowych funkcji będzie poprzedzone analizą decyzji przestrzennych wraz ze skutkami zmiany przeznaczenia terenu.

Biorąc pod uwagę wskazane projekty został spełniony wymóg zapewnienia komplementarności.

Narzędzia zapewnienia komplementarności przestrzennej to: schematy ideowe organizacji przestrzennej projektów, koncepcje zagospodarowania przestrzennego, miejscowy plany zagospodarowania przestrzennego.

Komplementarność problemowa

Zaplanowane projekty wzajemnie się dopełniają tematycznie, sprawiając, że *Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn* będzie oddziaływać na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). Realizacja wszystkich projektów w ramach zintegrowanych przedsięwzięć pozwoli w pełni osiągnąć zakładane cele. Pozostałe projekty również są komplementarne względem siebie – ich cele zakładają m.in. wzrost potencjału turystycznego i kulturalnego poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego w Gminie Ryn, wzrost tożsamości lokalnej, aktywizację zawodową i społeczną poprzez organizowanie warsztatów, szkoleń dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Planowane przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie i w efekcie końcowym będą skutkowały kompleksowym rozwiązaniem problemów występujących na obszarach zdegradowanych bądź znaczącym zmniejszeniem ich skali.

W aspekcie komplementarności problemowej istotne jest określenie efektów rewitalizacji. Dlatego też w niniejszym dokumencie wskazano do każdego projektu pożądane rezultaty wynikające z jego realizacji, które ułatwiają wybór odpowiednich wskaźników osiągnięcia celów.

Dodatkowo istnieją powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy wpisanych w inne dokumenty Gminy Ryn (np. Plan zagospodarowania przestrzennego).

Mechanizm komplementarności problemowej zastosowany w LPR określa powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy oraz zwiększa dopasowanie tematyczne projektów realizowanych przez inne podmioty.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W ramach Programu zaprojektowano odpowiedni system wdrażania i zarządzania programem rewitalizacji, który został osadzony w systemie zarządzania rozwojem gminy oraz zostanie wykazana w strukturze organizacyjnej gminy *Grupa robocza ds. rewitalizacji*. System pozwoli na efektywne współdziałanie na rzecz rewitalizacji różnych instytucji oraz

wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Ponadto powołano Komitet ds. Rewitalizacji, który pełni forum dialogu i współpracy, który odpowiedzialny jest m.in. za aktualizowanie katalogu projektów i monitorowanie przebiegu procesu rewitalizacji.

Komplementarność międzyokresowa

Analizując projekty pod kątem okresu finansowania, szczególną uwagę zwraca się na ciągłość programową. Wiele przedsięwzięć realizowanych w Rynie w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację w okresie 2014-2020. Jest to o tyle ważne, że wnioski z ewaluacji mogą posłużyć jako sygnalizacja zmian do wprowadzenia przy projektach programowanych na lata 2014-2020. Wynikają z potrzeb zmian systemu wdrażania dla ich lepszego oraz bardziej efektywnego zarządzania. Doświadczenia z poprzednich okresów finansowania wpłynęły na wsparcie przewidzianych projektów w obecnej perspektywie finansowej.

W latach 2007-2013 Gmina realizowała projekty, których celem była aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wyrównywanie szans edukacyjnych.

W ramach działań rewitalizacyjnych Gmina Ryn będzie realizowała dwa projekty zintegrowane, które będą komplementarne względem projektów realizowanych w latach 2007-2013.

Projekty komplementarne realizowane na obszarze Gminy Ryn w latach 2007-2013 dla Obszaru I:

- Remont i rozbudowa budynku usługowego – młyn z dostosowaniem funkcji dla potrzeb Mazurskiego Centrum Kongresowo-Wypoczynkowego „Zamek Ryn”, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Działanie 4.2. Rewitalizacja miast;
- Rewitalizacja budynku wielorodzinnego – Ryn ul. Świerczewskiego 45a, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Poddziałanie 4.1.1. Poprawa warunków technicznych budynków zrealizowanych w technologii z wielkiej płyty;
- Dziś wykluczenie – jutro zatrudnienie, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

Projekty komplementarne realizowane na obszarze Gminy Ryn w latach 2007-2013 dla Obszaru II:

- Treningi dla osób niepełnosprawnych - drogą do integracji zawodowej i społecznej, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Wesołe Przedszkole, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 9.1.1. Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej;
- Okno na świat dla najmłodszych, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych;

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w *Lokalnym Programie Rewitalizacji gminy Ryn* będą finansowane z różnych instrumentów wsparcia (m.in. EFRR, EFS - pod warunkiem otrzymania dofinansowania), bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Innym źródłem finansowania rewitalizacji jest budżet gminy lub środki własne innych podmiotów realizujących przedsięwzięcia oraz środki zewnętrzne z innych źródeł.

11. System wdrażania programu rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn jest częścią Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, który jest dokumentem określającym cele i programy działań na kilka lat i w związku z tym wymaga systematycznej pracy nad jakością i spójnością realizowanych zadań. Realizacja głównego programu obejmującego 14 miast wymaga określenia zasad wdrażania wynikających z niego projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych.

Proces wdrażania programu jest zadaniem złożonym, wymagającym dobrego przygotowania informacyjnego i stałej komunikacji z interesariuszami. Wdrożeniu Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow towarzyszyć będzie jego ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Rolę Koordynatora programu pełni Stowarzyszenie Polskich Miast Sieci Cittaslow. Stowarzyszenie może zlecić wykonywanie określonych obowiązków podmiotom zewnętrznym. Koordynator odpowiada za wdrożenie całego programu.

Do zadań Koordynatora należy w szczególności:

- zatwierdzenie Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow po zatwierdzeniu jego części składowych przez gminy;
- podpisanie umowy z Instytucją Zarządzającą na realizację Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- w przypadku konieczności - dokonywanie okresowej aktualizacji programu;
- co najmniej raz na pół roku zebranie od gmin informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych Zintegrowanych Przedsięwzięć Inwestycyjnych i sporządzenie raportu z realizacji Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow a następnie przekazanie go do Instytucji Zarządzającej.

Za realizację zadań w zakresie poszczególnych miast sieci CITTASLOW odpowiedzialne będą gminy. Do zadań poszczególnych gmin będzie należało:

- zatwierdzenie Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow w zakresie danego obszaru;
- zapewnienie udziału społeczeństwa na każdym etapie wdrażania zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych. Właściwy proces wdrażania programu wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Ponadlokalny Program

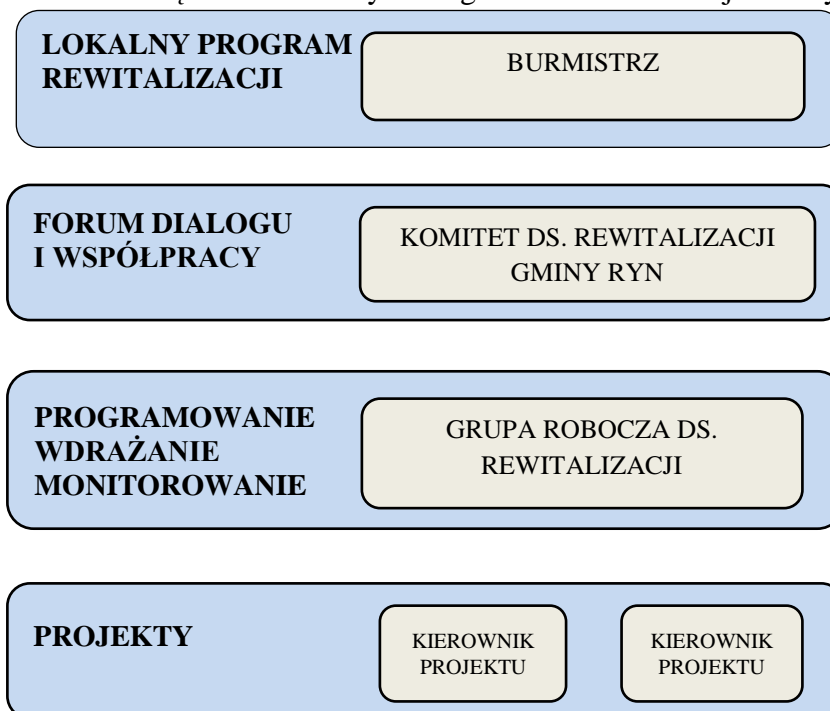
Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow jest "własnością" społeczności lokalnej, ponieważ dla niej przede wszystkim był budowany. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne;

- zgłaszanie do koordynatora programu konieczności aktualizacji Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- bieżącej analizie stopnia realizacji zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych;
- przekazywania raz na pół roku do koordynatora programu informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych projektów wchodzących w skład zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Ryn, to dokument strategiczny, który diagnozuje sytuację obecną w gminie oraz określa obszary, w których koncentrują się negatywne zjawiska w aspekcie społecznym, środowiskowym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym oraz technicznym. Zadaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji jest przeprowadzenie zaplanowanych zadań naprawczych, które ożywią zdegradowany obszar pod względem wyżej wymienionych aspektów.

W celu prawidłowego wdrożenia zadań i realizacji celów zapisanych w dokumencie, proponuje się, aby zarządzanie Programem odbywało się zgodnie ze Schematem 1.

Schemat 1. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ryn

Źródło: Opracowanie własne

Za wdrażanie LPR odpowiedzialny jest Burmistrz, który zatwierdza wybór projektów oraz decyduje o zaangażowaniu finansowym i organizacyjnym Gminy w ramach każdego celu strategicznego.

Natomiast za koordynację przedsięwzięć podejmowanych na obszarze rewitalizacji zapisanych w Programie odpowiada specjalnie powołany Komitet ds. Rewitalizacji Gminy Ryn. W skład Komitetu wchodzić powinni przedstawiciele wybrani przez radę gminy, wskazani przez burmistrza oraz przedstawiciele interesariuszy (mieszkańców, inwestorów, właściciele nieruchomości i in.). Komitet sprasowuje funkcję podstawowego forum dialogu i współpracy, wspierający proces rewitalizacji na wszystkich etapach.

Zadania Komitetu:

1. Przyjmowanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji Programu;
2. Monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji Programu;
3. Rozpatrywanie wniosków zmian do Programu;
4. Aktualizacja katalogu projektów;
5. Hierarchizacja gminnych projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji;
6. Przedkładanie Burmistrzowi projektów aktualizacji Programu.

Z ramienia Urzędu Gminy w Ryn zostanie powołana dodatkowo grupa robocza ds. rewitalizacji składającej się z pracowników urzędu, którzy będą odpowiedzialni za zbieranie informacji od podmiotów (kierowników projektów) realizujących projekty rewitalizacyjne w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Ryn. Ponadto grupa robocza ds. rewitalizacji powinna przygotowywać raporty okresowe i raport końcowy realizacji Programu. Podmioty zgłaszające swoją chęć przystąpienia do procesu rewitalizacji wyznaczonych obszarów, powinni swoje projekty zgłaszać grupie roboczej, która następnie wnioskuje o aktualizację programu do Komitetu Rewitalizacji.

Natomiast kierownicy projektów zarządzają poszczególnymi projektami. Do zadań kierowników projektu należy:

- opracowywanie i składanie wniosków,
- kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i zapisami w Lokalnym Programie Rewitalizacji,
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów,
- zlecanie zadań projektowych,

- kontrolowanie postępu prac w projekcie w celu utrzymania zgodności projektu z założonym planem,
- sporządzanie raportów dotyczących postępów w projekcie,
- zarządzanie zmianami,
- odbieranie poszczególnych zadań,
- rozliczenie projektu.

Informowanie i promocja LPR jest jednym z działań procesu rewitalizacji. Celem informowania społeczeństwa jest w szczególności próba zaangażowania mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji miasta poprzez pozyskiwanie nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dodatkowo należy przekazywać interesariuszom postępy w zakładanych działaniach.

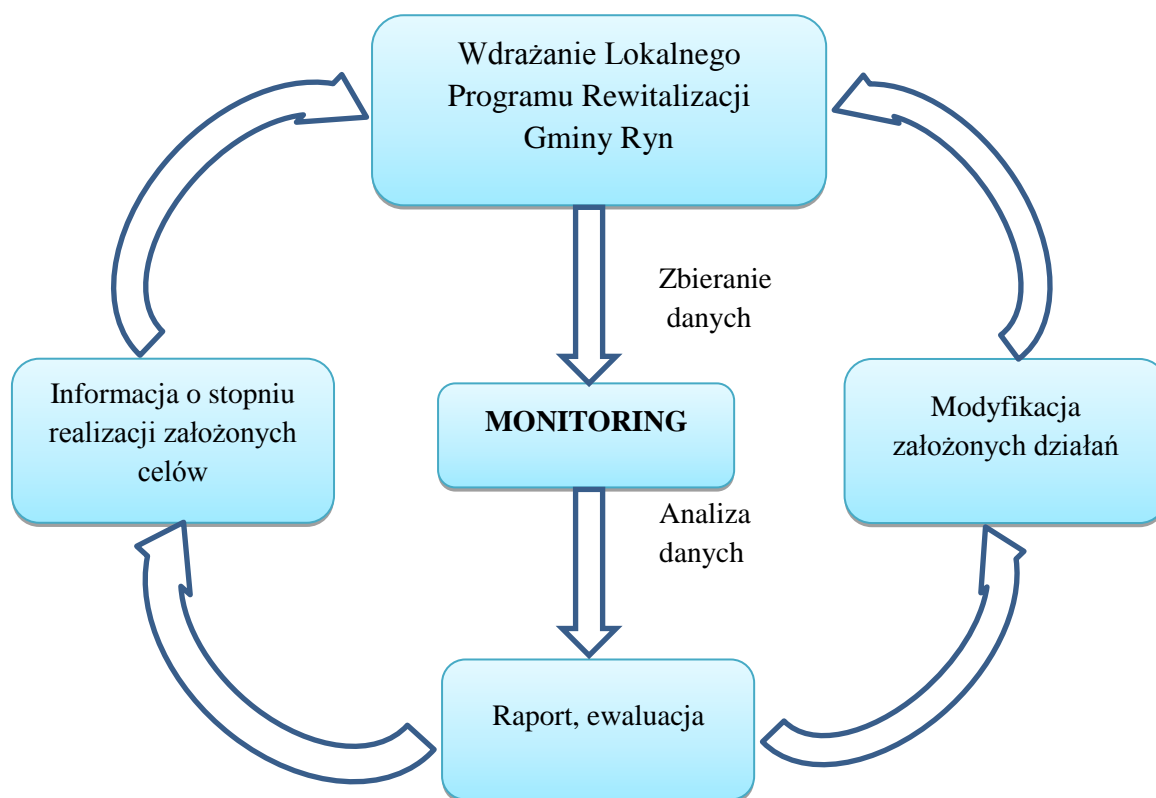
Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ryn zależy nie tylko od władz, ale również od jednostek podległych, mieszkańców gminy, przedsiębiorców i instytucji pozarządowych. Dlatego tak ważne jest uspołecznienie procesów związanych z budową i realizacją LPR, do których można zaliczyć m.in.: spotkania/warsztaty mające na celu wyszczególnienie problemów społeczno-gospodarczych i wyznaczenie obszarów oraz projektów, utworzenie podstrony internetowej umożliwiającej umieszczanie artykułów i opinii nt. realizowanych projektów, kwestionariusze, obserwacja oraz wywiady. Materiały uzyskane podczas procesu uspołeczniania powinny być na bieżąco analizowane i uwzględniane przez Komitet Rewitalizacji w trakcie ewaluacji lub podczas modyfikacji założonych działań.

W przypadku wymogów wprowadzenia zmian w dokumencie o dodatkowe projekty, należy uchwałą Rady Gminy zaktualizować zapisy Programu.

12. System monitorowania

System monitorowania dokumentu powinien odbywać się na bieżąco, natomiast zaleca się sporządzanie raportów z oceny stopnia realizacji celów i rezultatów zgodnie z okresami raportowania przewidzianymi dla RPO WiM 2014-2020, jednak nie rzadziej niż w okresach półrocznych. Dokonywanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażania zadań pozwoli na szybsze zareagowanie na występujące nieprawidłowości i w miarę możliwości natychmiastową modyfikację założonych działań. W takim przypadku należy opracować system działań naprawczych. Oprócz korygowania poszczególnych elementów w trakcie realizacji projektów, możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań, które również będą wpisywać się w wyznaczonych celach strategicznych.

Schemat 2. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring LPR powinien być prowadzony w zakresie rzeczowym i finansowym. Zakres rzeczowy dotyczyć będzie monitorowania postępów we wdrażaniu dokumentu,

natomiast zakres finansowy związany będzie z monitorowaniem efektywności i poprawności wydatkowanych środków.

Poza bieżącym monitoringiem wdrażania LPR zaleca się dokonywanie ewaluacji dokumentu i wskazanie w niej rezultatów oraz należy ocenić, jaki wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców miały zrealizowane projekty. Ocena ewaluacji powinna opierać się na poniższych kryteriach:

- trafność – pozwala ocenić, w jakim stopniu wyznaczone podczas konsultacji społecznych cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom lub potrzebom interesariuszy,
- skuteczność – określa stopień realizacji celów,
- efektywność – pozwala określić stosunek poniesionych nakładów (finansowe, ludzkie, czas) do osiągniętych rezultatów,
- oddziaływanie – określa wpływ osiągniętych rezultatów na grupę interesariuszy,
- trwałość efektów – pozwala określić, czy pozytywne efekty mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

Ocena realizacji programu rewitalizacji oparta będzie na systemie wskaźników, przy czym zakłada się pomiar: produktów, rezultatów i oddziaływania programu.

Do efektywnego monitorowania procesów wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji należy posłużyć się wskaźnikami ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK) dla projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Spis tabel

Tabela 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Ryn z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Tabela 2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Ryn na koniec roku 2015.

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Ryn według powodów przyznawania tej pomocy.

Tabela 4. Przestępstwa stwierdzone na terenie Gminy Ryn w 2015 r. w podziale na kategorie.

Tabela 5. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Ryn w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 6. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w Gminie Ryn w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 7. Frekwencja w ostatnich wyborach parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych w Gminie Ryn, na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 8. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Ryn.

Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Ryn według poszczególnych sekcji PKD 2007 w roku 2015.

Tabela 10. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Ryn.

Tabela 11. Spis zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych.

Tabela 12. Drogi gminne na terenie Gminy Ryn

Tabela 13. Zbiorcze zestawienie odpadów komunalnych Gminy Ryn w latach 2010 – 2014.

Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Ryn w roku 2014, na tle powiatu i województwa.

Tabela 15. Rozwój budownictwa na terenie Gminy Ryn.

Tabela 16. Wskaźnik sumaryczny – sfera społeczna.

Tabela 17. Wskaźnik sumaryczny – sfera gospodarcza i techniczna.

Tabela 18. Wykaz ulic wchodzących w skład Obszaru I rewitalizacji

Tabela 19. Wykaz ulic wchodzących w skład Obszaru II rewitalizacji.

Tabela 20. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji na Obszarze I – Wspólna Przestrzeń.

Tabela 21. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji na Obszarze II – „Jutro jest dla Nas – program aktywizacji społecznej dla wybranych obszarów”.

Tabela 22. Projekty uzupełniające.

Tabela 23. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych.

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Gminy Ryn.

Rysunek 2. Populacja Gminy Ryn w latach 2002-2015.

Rysunek 3. Przyrost naturalny w Gminie Ryn w latach 1995-2014.

Rysunek 4. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Ryn w latach 2004-2014.

Rysunek 5. Przystępstwa stwierdzone (oszacowane) na terenie Gminy Ryn w latach 2012-2014.

Rysunek 6. Szkolnictwo podstawowe na terenie Gminy Ryn – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 7 Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Ryn – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 8. Liczba organizacji pozarządowych (fundacji oraz stowarzyszeń i organizacje społecznych) na 1000 mieszkańców w Gminie Ryn na tle powiatu i województwa w latach 2012-2014.

Rysunek 9. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Ryn w latach 2011–2015

Rysunek 10. Położenie Gminy Ryn na tle powiatu .

Rysunek 11. Czytelnicy bibliotek publicznych w Gminie Ryn w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle powiatu i województwa.

Rysunek 12. Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności Gminy Ryn w roku 2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 13. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności Gminy Ryn w roku 2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 14. Mieszkania oddane do użytkowania w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych na terenie Gminy Ryn w latach 2011-2015, na tle powiatu.

Rysunek 15. Obszar zdegradowany na terenie miasta Ryn.

Rysunek 16. Obszar rewitalizacji Gmina Ryn.

Rysunek 17. Obszar I rewitalizacji Gmina Ryn.

Rysunek 18. Obszar II rewitalizacji Gmina Ryn.

Spis schematów

Schemat 1. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ryn.

Schemat 2. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Załączniki

1. Mapa obszarów rewitalizacji 1:1000